

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra pastorální a spirituální teologie

Jaroslav Martinec

Terezie z Lisieux v českých knižních titulech

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D.

Obor: Teologické nauky

OLOMOUC 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jsem přitom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 10. dubna 2023

Jaroslav Martinec

Děkuji otci doc. Dr. Michalu Altrichterovi, Th.D. za odborné vedení mé diplomové práce, jeho cenné rady, připomínky a trpělivost. Taktéž děkuji Duchu Svatému za jeho světlo a doprovázení během celého mého studia.

OBSAH

ÚVOD	6
1 Svatá Terezie z Lisieux	8
1.1 Terezie od Dítěte Ježíše	9
1.2 Terezie a její rodina	10
1.3 Rané dětství a dospívání	12
1.4 Vstup a život Terezie na Karmelu	15
1.5 Nemoc a smrt	18
2 Terezie a její postavení uprostřed karmelitské spirituality	21
2.1 Východisko spirituální teologie	23
2.2 Mystika Karmelu	26
2.3 Velká malá Terezie a její spiritualita	30
2.4 Světci karmelské epochy	33
2.4.1 Sv. Terezie od Ježíše	35
2.4.2 Sv. Jan od Kříže	38
2.4.3 Marie Elekta od Ježíše	40
2.4.4 Sv. Terezie Benedikta od Kříže	42
3 Postavení Terezie z Lisieux v dějinách české spirituality	46
3.1 Česká spiritualita	50
3.2 Antinomie a harmonie	56
3.3 Metodika hagiografie	58
4 Vlastní analýza textů Terezie z Lisieux v českých knižních titulech	62
4.1 Vlastní díla Terezie z Lisieux	64
4.1.1 Struktura Tereziiných titulů	64
4.1.2 Shrnutí	72
4.2 Díla českých autorů o Terezii z Lisieux	74
4.2.1 Struktura děl od českých autorů	75

4.2.2	Shrnutí.....	87
4.3	Díla zahraničních autorů o Terezii z Lisieux.....	90
4.3.1	Struktura děl zahraničních autorů	90
4.3.2	Shrnutí.....	107
ZÁVĚR		110
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....		113
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ.....		115
ANOTACE		133

ÚVOD

Volba tématu závěrečné diplomové práce vyplynula ze zájmu o světeckou osobnost sv. Terezie z Lisieux. Cesta, kterou bylo potřeba urazit směrem k jejímu poznání, byla velice pozvolná a trvala více než dvacet let. Rozhodně nezačala prostřednictvím četby textů. Zájem o literární dílo Terezie od Dítěte Ježíše se probudil až jako plod řady dřívějších, drobných impulsů. Domníváme se, že je to koneckonců obecnější zkušenost. Mnoho věcí v duchovním životě může mít skromný začátek. Nápodoba lidí kolem nás, odezva na doporučení těch, jejichž názor je pro nás referenční. Prvky lidové zbožnosti, dotyk uměleckých artefaktů. Následně zájem o prameny, který se prohluboval a přetavoval do osobních vztahů.

Přestože je pro nás sv. Terezie velmi inspirující, téma naší práce jsme dlouho zvažovali kvůli obavě, že bude obtížné najít ještě nový úhel pohledu, jímž bychom k této světici přistoupili. Nakonec jsme se rozhodli, že zvolíme hledisko knižní tvorby.

Přijme-li český čtenář pozvání k četbě – ať už povrchnější, či důkladné – děl svaté Terezie z Lisieux, či děl o ní, na co vlastně narazí? Jak, do jaké míry a jakými specifiky mu české knižní tituly umožňují seznámení s ní? A pokud budeme v roli těch, kdo jsou na této cestě o několik malých krůčků před našimi přáteli a spolubratry ve víře, co bychom jim třeba rádi doporučili a na jaká úskalí upozornili?

K zodpovězení podobných otázek je třeba zmapování literárního terénu, pokud jde o přítomnost svaté Terezie v českém jazykovém prostředí, resp. přítomnost jejích myšlenek a informací o ní v českých knižních titulech. To si klade tato diplomová práce za cíl. Nejde ale jen o studijní předpolí pro řešení nastíněných praktických otázek. Zajímá nás zároveň, nakolik lze analýzou textů, spjatých s Terezií, dospět k určitým závěrům ohledně toho, jak se vliv světice u nás vyvíjel. O které aspekty její spirituality se autoři v různých obdobích zvláště zajímali? Jak se posouvaly dílčí důrazy? A o jak rozsáhlou knižní produkci vlastně v různých dobách šlo? Plyne z toho něco zajímavého? I toto pole otázek se pokusíme prozkoumat.

Práce je rozčleněna do čtyř větších kapitol a tato struktura vyjadřuje samozřejmě postup. První dvě kapitoly mají přípravný, resp. pomocný charakter. Což neznamená malou důležitost, ale budování potřebného kontextu. A kontext je klíč. Při práci s texty obecně a rovněž při studiu spirituality. Duchovní pohled na svět přece tíhne k širším celkům, k poznání vztahů a propojení toho, co by se mohlo jevit jako pouze částečné a partikulární. Nejprve je tedy třeba na základě dostupné literatury představit život svaté Terezie z Lisieux

a její duchovní vývoj. Poté přiblížit karmelitánskou spiritualitu jako takovou, aby bylo možné říct, jaké osobité místo v ní právě Terezie zaujímá a jaký zvláštní tón přidává k duchovnímu hlasu, tvořenému osobnostmi jako svatý Jan od Kříže, svatá Terezie z Ávily a další. Na vhodném místě bude rovněž třeba pohovořit o metodických východiscích ve spirituální teologii. Byť má naše práce přesahy do různých oborů, není v první řadě ani historická, životopisná, nebo pouze literárně kritická. Klíčový je pohled spirituálně teologický.

Třetí kapitola seznámí čtenáře s vývojem a specifiky české spirituality. Zajímá nás, jaký otisk zanechala Terezie z Lisieux právě v této kulturní půdě. Následně představíme téma antinomie a harmonie, které je důležité pro vnitřní růst každé osobnosti s přihlédnutím k metodám hagiografie. Tím by měl být vytvořen nezbytný rámec pro jádrovou část celé práce, nacházející se v kapitole čtvrté. Jejím obsahem je analýza českých knižních titulů, vydaných po Tereziině smrti až po současnost (do roku 2022). Jednak vydání textů samotné světice, dále tvorba českých autorů o ní a české překlady autorů zahraničních. Budeme se jimi zabývat systematicky pomocí tabulek – na základě dopředu zvolených parametrů a kritérií. V jednoduchosti lze nyní vytyčit, že každý titul přiřadíme k patřičnému žánru, či formátu. Uvedeme potřebné technické údaje. Povahu jazyka, případně překladu. A zejména vždy pojmenujeme stručným, koncizním způsobem vnitřní hodnotu díla. Z těchto nashromážděných dat pak bude snad možné vyvodit závěr.

Povahu metodiky bychom mohli shrnout následovně: sesbírání elementárních činitelů (knižních titulů), popis dle vybraných kritérií a vyhodnocení podle porovnávání.

1 Svatá Terezie z Lisieux

Svatořečení Terezie z Lisieux je možné chápat jako předěl v dějinách církve. Do té doby byli kanonizováni výjimeční lidé, kteří se vyznačovali mimořádnými skutky, charismaty nebo askezí. Terezie však přišla na konci 19. století s novým pojetím svatosti. Neupoutává tím, že by byla v něčem „velká“, ale naopak zdůrazňuje „malost“ dětské odevzdanosti a důvěry. Svým objevem „malých duší“ (dalo by se říci „malé svatosti“) si získala takovou oblibu a její sláva byla natolik nepřehlédnutelná, že církev její poselství uznává jako cestu k Bohu.¹ V *Lumen gentium* tak čteme: „*Kristovi následovníci povolání od Boha ne na základě svých skutků, ale z jeho rozhodnutí a milosti, a ospravedlnění v Pánu Ježíši se stali při křtu víry opravdu Božími dětmi a účastníky Boží přirozenosti, a proto skutečně svatými. Mají tedy svým životem toto přijaté posvěcení s Boží pomocí uchovávat a zdokonalovat.*“²

Papež Pius XI. nazval Terezii z Lisieux „Božím slovem pro naši dobu“.³ Druhý vatikánský koncil v konstituci *Lumen gentium* uvádí, že prostřednictvím svatých k nám promlouvá sám Bůh a je v nich oslavován.⁴ Aniž by koncil Terezii jmenoval, za mnohé vděčí jejím prorockým intuicím: navrácení k Božímu slovu, upřednostnění božských ctností v každodenním životě, vidění církve jako Těla Kristova, povolání každého pokřtěného k svatosti, univerzální misie. Její zkouška víry a naděje se projevila jako předzvěst 20. století, kdy nevěrectví učinilo z křesťanů menšinu a mnoho lidí zakusilo beznaděj.⁵

Pro misionářské cítění byla Terezie jmenována patronkou všech misionářů. Stalo se tak i přes nevělu papežova okolí, které pro případné jmenování nemělo žádné pochopení zejména proto, že se ze svého kláštera nikdy nevzdálila.⁶

Svaté Terezii z Lisieux udělil papež Jan Pavel II. titul „učitelka církve“ a označil ji za „vzor a ukazatel cesty pro naši dobu“. Charakterizoval ji jako protipól přítomných duchovních proudů.⁷ Nepřinesla nám žádnou naprosto novou podobu svatosti bez souvislosti s dřívějším pojetím, ale na pomyslném vrcholu shrnula to, oč usilovali světci předchozích dob.⁸ Ve svém životě pouze toužila pravdivě aplikovat Písmo svaté a dogmata na svůj vlastní

¹ Srov. Terezie z Los Andes. 2013. s. 13.

² Dokumenty II. vatikánského koncilu: *Lumen gentium*. čl. 40. 2002. s. 75-76.

³ Srov. SCHMID, A. *Setkání s Terezii z Lisieux*. 2000. s. 5.

⁴ Srov. Dokumenty II. vatikánského koncilu: *Lumen gentium*. čl. 50. 2002. s. 87.

⁵ Srov. GAUCHER, G. *Životopis Terezie z Lisieux*. 2010. s. 197.

⁶ Srov. SCHMID, A. *Setkání s Terezii z Lisieux*. 2000. s. 149.

⁷ Srov. Tamtéž. s. 5.

⁸ Srov. VODIČKA, T. *Cesta svaté Terezie Ježíškovy*. 1994. s. 36.

život.⁹ Světící se stala také proto, že se vždy obracela ke kříži a své drobné nepříjemnosti, všechny své křížky, sypala k nohám Spasitelovým na kříži jako vonné květy.¹⁰

1.1 Terezie od Dítěte Ježíše

Svatá Terezie z Lisieux byla nejednou spojována hlavně s Dítětem Ježíšem, přestože její úplné řeholné jméno zní „od Dítěte Ježíše a Svaté Tváře“.¹¹ Často se můžeme setkat s oslovením „malá Terezka, Terezička“. Cílem je odlišnost od „velké Terezie“, Terezie z Ávily, ačkoli svým způsobem nebyla méně velká než španělská mystička.¹²

Pro Terezii od Dítěte Ježíše byla vzorem Marie Magdaléna. Ona uměla opravdu milovat. Přestože dala všechno, zdálo se jí, že nedávala nic.¹³ Terezie o tom napsala: „Obzvláště však následuji Magdalenu v její podivuhodné, nebo lépe láskou planoucí smělosti, kterou dojala srdce Ježíšovo a moje okouzila.“¹⁴

Život je složen z malých věcí, a jestliže člověk tyto malé věci koná rád – předně podle Boží vůle, bez oslnivého vychloubání, zato s velkou láskou a nabídne všechno Ježíši, potom se obyčejně stane neobyčejným.¹⁵ Terezie žila život zcela normálního mladého člověka. Plná nadšení, otevřená pro všechno dobré a krásné, toužící po uznání a něze, dychtící po vědění, zvědavá i kritická, ale i citlivá a svěhlavá.¹⁶ Svoji „cestu důvěry a lásky“ neobjevila hned. Hledala, tápala, trpěla a modlila se.¹⁷ Díky neustálému (duchovnímu) boji, dosáhla vítězství nad sebou a dospěla tak k veliké duchovní dokonalosti. Ani mravní utrpení, které jí zapříčinila její výstřední citlivost, ji nikdy neodvedlo z cesty, kterou si sama naznačila.¹⁸ Naprosto odmítla poetické, románové a někdy až legendární spisy o Ježíšově životě. Naopak zdůrazňovala, že se jeho život v ničem nelišil od našeho života, neboť žil jako jeden z nás.¹⁹ „Její teologie totiž znamená jen jedno: viset na rtech svému Pánu a dělat všechno, co mu vidí na očích. V tom je celá její teologická věda obsažena.“²⁰

⁹ Srov. SICARI, A. M. *Alžběta od Trojice*. 2011. s. 5.

¹⁰ Srov. KOMÁREK, F. *Sv. Terezie od Ježíška u paty kříže*. 1937. s. 15.

¹¹ Srov. LACHMANOVÁ, K. *Terezie z Lisieux a Silván z Athosu*. 2010. s. 97.

¹² Srov. KAPELLARI, E. *Známé osobnosti tváří v tvář smrti*. 2008. s. 75.

¹³ Srov. ČING-HSIUNG-VU, J. *Umění milovat*. 1960. s. 21.

¹⁴ TEREZIE Z LISIEUX. *Dějiny duše sv. Terezie Ježíškovy, karmelitky*. 1946. s. 208.

¹⁵ Srov. *Terezie z Los Andes*. 2013. s. 45.

¹⁶ Srov. STÖCKER, M. M. *Dobrodružství velké lásky*. 1999. s. 5.

¹⁷ Srov. SION, V. *Sv. Terézia z Lisieux ako vychovávateľka*. 1974. s. 37.

¹⁸ Srov. BERNOVILLE, G. *Svatá Terezie Ježíškova*. 1928. s. 68.

¹⁹ Srov. HLINKA, A. *Svetlo z Lisieux*. 1979. s. 195.

²⁰ SMEJKAL, M. Terezie z Lisieux - největší teolog? In: *Teologické texty*. 24, č. 2. 2013. s. 92.

Naše doba je poznamenána nedostatkem lidských vztahů. V ní převládá funkčnost a věcnost jednání. Pokud tento požadavek ovládne osobní potřeba člověka, učiní ho nezpůsobilým smýšlet v osobních kategoriích a odvede ho z jeho lidství. Změnilo se i naše svědomí a mluví se o nové poloze našeho vědomí. O Bohu nelze hovořit stejně prostě jako v předchozích generacích. V požadavku, jaký na nás klade ateismus (jeho argumenty jsou často argumenty našimi), tak musíme ve svém duchovním životě mnohdy začínat u toho, co za nás prožila Terezie od Dítěte Ježíše na konci svého krátkého života: u pocitu opuštěnosti Bohem, duchovní prázdnoty a vnitřní temnoty.²¹ Během dalších staletí, která přijdou, a v kterých bude zapotřebí „nové evangelizace“, v ní proto budou další generace i nadále nalézat jistotu a něžnou vůdkyni.²²

K následování Terezie od Dítěte Ježíše není zapotřebí žádných zvláštních podmínek,²³ kromě milosti vnímat svět stejnýma očima. Jsou lidé, kteří ji následují, aniž by ji znali hlouběji, jiní s ní souzní zásadněji. Je zapotřebí jen to jediné: nadpřirozená víra, nadpřirozená láska a rozhodnutí. Víra ve zjevené pravdy, obsažené v základech církevní nauky a vůle podle těchto pravd jednat.²⁴

1.2 Terezie a její rodina

Terezčin otec, Ludvík Martin se narodil 22. srpna 1823 v Bordeaux ve Francii. Jeho snem bylo stát se v jednadvaceti letech řeholníkem. Pro neznalost latiny byl odmítnut. Vyučil se proto hodinářem a následně převzal klenotnický obchod svých rodičů. Na veřejnosti se netajil svou vírou k Bohu.²⁵ Její matka, Zelig Guérinová, se narodila 23. prosince 1831 v Gandelainu. Dětství neměla šťastné. Její matka byla drsná venkovanka a na svou dceru byla, na rozdíl od syna, příliš přísná. Zelig chtěla vstoupit do kláštera, ale nebylo jí to umožněno. Navzdory hlubokému zklamání se vyučila krajčářskému řemeslu. Záhy ovládla výrobu alençonské krajky tak dobře, že si ve dvaadvaceti letech se svojí sestrou Marií Luisou otevřely vlastní obchod. Marie však brzy vstoupila do kláštera a Zelig pokračovala dál se svými zaměstnanci.²⁶

²¹ Srov. HERBSTTRITH, W. *Prodlévání před Bohem s Terezií z Avily, Janem od Kříže a Editou Steinovou*. 2005. s. 14-15.

²² Srov. SICARI, A. M. *Alžběta od Trojice*. 2011. s. 6.

²³ Srov. VODIČKA, T. *Cesta svaté Terezie Ježíškovy*. 1994. s. 4.

²⁴ Srov. Tamtéž. s. 4.

²⁵ Srov. STÖCKER, M. M. *Dobrodružství velké lásky*. 1999. s. 7-8.

²⁶ Srov. Tamtéž. s. 8.

Od prvního setkání s Ludvíkem Martinem až do uzavření manželství uplynuly necelé tři měsíce, když 13. července 1858 si o půlnoci dali navzájem manželský slib v kostele Panny Marie.²⁷ I když se v mládí oba rodiče obraceli nejprve k ideálu, který představoval zasvěcený život, postupně se naučili, že svatost nespočívá v životním stavu, ale v důvěřivých a láskyplných odpovědích na Boží výzvy v každodenní existenci. Ve všedním životě se zcela věnovali bližním a Bohu, ve všech záležitostech se odevzdávali do jeho vůle. Touha po svatosti nebyla u Martinových jen chvilkovou záležitostí. Aby ji získali, použili všech prostředků dostupných všem křesťanům, zejména prostředků posvěcování, jako jsou svátosti, modlitba a život ve farnosti. Středem jejich života a první aktivitou každého dne byla mše svatá. Účast na mši pro ně nebyla zvykovou povinností, ale výsadním okamžikem křesťanského života. Svaté přijímání bylo pro ně zdrojem štěstí a zálibou, kterou „nakazili“ postupně i svoje děti.²⁸

Měli celkem devět dětí, ovšem dětská úmrtnost v té době byla velká a čtyři z nich v rozmezí let 1867 až 1870 zemřely v nízkém věku.²⁹ Nejprve v pěti letech zemřela Marie Helena, následně dva chlapci Josef Ludvík a Jan Křtitel.³⁰ Jako poslední v pouhých sedmi týdnech zemřela Melanie Terezie.³¹

Terezie byla nejmladší, narodila se 2. ledna 1873 v Alençonu. Pokřtěna byla 4. ledna téhož roku v kostele Panny Marie jako Marie-Františka-Terezie Martinová.³² Než přišla na svět, rodiče snažně prosili Boha, aby se jim narodil syn, neboť z něj chtěli vychovat knězemisionáře. Když se však narodilo děvče, přivítali je s radostí a vděčností, protože byli přesvědčeni, že to byla Boží vůle.³³ Otec své dcery jmenoval dojemnými až naivními jmény: Marie „diamant“, Pavlína „ušlechtilá perla“, Celina „anděl strážný“³⁴ a Leonie byla vždy „jeho dobrá Leonie“.³⁵ Terezii říkal „malá královna“. Tento titul byl víc než „princeznička“, znamenal totiž neomezenou moc, jakou Terezička měla nad tatínkovým srdcem.³⁶ Sama jej nazývala „svým králem“.³⁷

²⁷ Srov. GAUCHER, G. *Životopis Terezie z Lisieux*. 2010. s. 10.

²⁸ Srov. MONGINOVÁ, H. *Rodiče Terezie z Lisieux*. 2016. s. 36-37.

²⁹ Srov. STÖCKER, M. M. *Dobrodružství velké lásky*. 1999. s. 10-11.

³⁰ Srov. BAOUDOUIN-CROIX, M. *Leonie Martinová*. 2018. s. 20.

³¹ Srov. Tamtéž. s. 155.

³² Srov. LOOSE, H. N., P. DESCOUVEMONT a D. LEPRINCE (ed.). *Terezie a Lisieux*. 1997. s. 332.

³³ Srov. MUT, D. W. a V. Š. KRONUS (ed.). *Světice z naší doby sv. Terezie od Ježíška*. 1928. s. 10.

³⁴ Srov. GÖRRESOVÁ, I. F. *Malá Terezie*. [b.r.]. s. 13.

³⁵ Srov. DOLAN, A. a J. STANG. *Čtyři sestry sv. Terezičky Ježíškovy*. 1933. s. 35.

³⁶ Srov. GÖRRESOVÁ, I. F. *Malá Terezie*. [b.r.]. s. 13.

³⁷ Srov. LACHMANOVÁ, K. *Terezie z Lisieux a Silván z Athosu*. 2010. s. 19.

Od svého dětství byla Tereška obklopena lidmi vysoké mravní úrovně. Byla spřízněna prostřednictvím Martinů, Guérinů a Fournetů a mnohými dalšími z této staré rodiny. Oni tvořili základ v tamním kraji, jež poctivou prací, spořivostí, rozumným domácím hospodářstvím vytvořili solidní blahobyť, který propojovali s rozumným pojetím morálního života a úctou k rodinným ctnostem.³⁸ I pro Martinovy byla cesta jejich dětí ke ctnosti důležitější než ostatní věci. Motivací ke konání dobra nebyly bonbony či drobné mince, ale spíše nabídka nadpřirozených cílů jako obrátit hříšníka nebo utěšit Ježíše. Metoda byla účinná, neboť mezi těmito cíli je i pilíř Terežčiny „malé cesty“ – působit Ježíšovi radost.³⁹

Manželé Martinovi se věnovali živnosti a obchodu, který se tehdy z výnosného řemesla slibně rozvíjel. Brzy společně dosáhli jistého blahobytu, který jim dovoľoval pohodlný životní styl: prázdninové pobyty v lázních, větší rekreační cesty, malý domek na venkově a pro děti výchovu v pensionátu se soukromými hodinami.⁴⁰

1.3 Rané dětství a dospívání

Tereška byla svou povahou něžná, veselá a otevřená dítě a nenuceně si hrávala se sobě rovnými. Její maminka v mnoha dopisech zmínila její roztomilost, ale také její umíněnost a prudký temperament. Pokud nebylo něco podle ní, vrhala se zlostně na zem a kopala.⁴¹

Když jí byly čtyři roky, maminka jí zemřela.⁴² Už v tomto věku věděla, že země je místo, kde musíme trpět, kde nemáme všeho dostatek a kde jsme často vzdáleni od těch, které milujeme.⁴³ Rodina se záhy přestěhovala do Lisieux a od té doby její starší sestry Marie a Pavlína nahrazovaly mladším sourozencům jejich matku. Terežii byla věkem nejbližší o čtyři roky starší sestra Celina, která se stala nejmilejší družkou všech her a později její opravdovou „duchovní sestrou“.⁴⁴

V osmi a půl letech začala Tereška chodit do školy v místním opatství. Pro ni samotnou to bylo pět nejsmutnějších let jejího života. Poznala tak rozdíl vztahů v její rodině a ve škole. Pro svou vyspělost byla dána mezi žákyně, které byly starší než ona, jež šetrně označila jako „málo inteligentní“. Ty jí dávaly najevo svou žárlivost. Protože neměla vypěstované obranné mechanismy, pouze mlčela a dlouho plakala. Sama k tomu

³⁸ Srov. BERNOVILLE, G. *Svatá Terezie Ježíšková*. 1928. s. 9-10.

³⁹ Srov. MONGINOVÁ, H. *Rodiče Terezie z Lisieux*. 2016. s. 65.

⁴⁰ Srov. GÖRRESOVÁ, I. F. *Malá Terezie*. [b.r.], s. 11.

⁴¹ Srov. SCHMID, A. *Setkání s Terezií z Lisieux*. 2000. s. 9.

⁴² Srov. LACHMANOVÁ, K. *Terezie z Lisieux a Silván z Athosu*. 2010. s. 19.

⁴³ Srov. CARBONEL, J. *Malá Terezie*. 1929. s. 27.

⁴⁴ Srov. LACHMANOVÁ, K. *Terezie z Lisieux a Silván z Athosu*. 2010. s. 19.

poznamenala, že nebyla dost ctnostná, aby se nad tyto životní bědy povznesla. Zde se začal projevovat její sklon k poustevnickému životu. Místo hodin tance si raději hrála se svou sestřenicí Marií Guérinovou na poustevníky. Jejich vzájemné rozhodnutí o ustavičné kontemplaci znamenalo střídání se při modlitbách.⁴⁵ Vše probíhalo dohodou, a tak řeholním způsobem, že to bylo dokonalé.⁴⁶ Soustředěnost byla patrná i při liturgii. „*V jejím obličejí se obrážela celá její vroucí duše.*“⁴⁷ Dětství bylo pro Terezku dědictvím, věnem i darem. Utvářeli a vtiskli mu nesmazatelnou pečeť především rodiče, sestry, normandská krajina a též doba.⁴⁸

Roku 1882 u Terezy propukla vážná nemoc. Silné bolesti hlavy byly doprovázené chvěním celého těla. Mluvila při tom nesrozumitelně a někdy ležela i několik hodin nehybně v bezvědomí. Přesto, že slyšela docela dobře, co se u ní mluvilo, bylo patrné, že zlý duch jí způsoboval velkou úzkost. Bezradnost lékařů s jejím zdravotním stavem vedla Tereziiny příbuzné k tomu, že začali prosit Pannu Marii o pomoc.⁴⁹ Také Tereza se obrátila se svojí prosbou o pomoc k nebeské Matce: „*Najednou se mi svatá Panna zjevila krásná, tak krásná, že jsem nikdy nic tak krásného neviděla. Její tvář dýchala dobrotou a nevýslovnou něhou. Ale co mi proniklo až do hloubi duše, byl úchvatný úsměv svaté Panny. Tehdy všechny mé strasti zmizely, z víček mi vytryskly dvě velké slzy a stékaly mi tiše po lících. Ale byly to slzy nezkalené radosti.*“⁵⁰ Uzdravující úsměv matky Boží přeměnil utrpení na začátek nového života. Tento úsměv byl jakoby přítomný ve všem, co od ní vyšlo.⁵¹

Dne 8. května 1884 v opatství benediktinek přistoupila Terezie k prvnímu svatému přijímání.⁵² Na svůj věk jej prožila velmi intenzivně, jako láskyplné setkání s Kristem.⁵³ Svědomitá byla již v přípravě. Vedla si knížečku, do které si zapisovala denní akty lásky a obětí. Za tři měsíce si tak zaznamenala 818 obětí a 2773 úkonů lásky. Pro ni to nebyla dětská hra, nýbrž vážná práce. Proto tyto záznamy, kromě ředitelky pensionátu, nikdo neviděl.⁵⁴

Terezie byla milované dítě a od začátku dostala jako první dar vědomí, které si druzí lidé musejí po různých bolestných oklikách těžce dobývat. Tato jednoduchá pravda je pro

⁴⁵ Srov. MOLINIÉ, M. D. *Vybírám si všechno*. 2001. s. 30.

⁴⁶ Srov. TEREZIE Z LISIEUX. *Autobiografické spisy*. 1991. s. 55.

⁴⁷ SIMON, G. A. *Terezička v pensionátě sester benediktinek*. 1931. s. 19.

⁴⁸ Srov. GÖRRESOVÁ, I. F. *Malá Terezie*. [b.r.], s. 9.

⁴⁹ Srov. MUT, D. W. a V. Š. KRONUS (ed.). *Svěťice z naší doby sv. Terezie od Ježíška*. 1928. s. 23-24.

⁵⁰ TEREZIE Z LISIEUX. *Autobiografické spisy*. 1991. s. 66.

⁵¹ Srov. STERTENBRINK, R. *Iba láska*. 1991. s. 152.

⁵² Srov. LOOSE, H. N., P. DESCOUVEMONT a D. LEPRINCE (ed.). *Terezie a Lisieux*. 1997. s. 332.

⁵³ Srov. LACHMANOVÁ, K. *Terezie z Lisieux a Silván z Athosu*. 2010. s. 19.

⁵⁴ Srov. SIMON, G. A. *Terezička v pensionátě sester benediktinek*. 1931. s. 36.

mnohé známkou nejneuvěřitelnější lekcí víry, že člověk může být milován, aniž by si to zasloužil.⁵⁵ „*V tom je láska: ne že my jsme si zamilovali Boha, ale že on si zamiloval nás*“ (1 Jan 4,10).

O rok později, po prvním svatém přijímání, se Terezie účastnila duchovní obnovy, kterou vedl kněz, jehož vyprávění o smrtelném hříchu a smrti rozpoutalo u Terezie hroznou nemoc skrupule.⁵⁶ Po nějaké době se sama doznala k tomu, že se svou přecitlivělostí byla pro ostatní opravdu nesnesitelná. Když někomu nevědomě ublížila, místo toho, aby se přes to přenesla a neplakala, plakala opět a nemohla dospět k tomu, aby tuto chybu napravila.⁵⁷ Začátkem roku 1886 proto odešla Terezie z pensionátu zpět do rodiny, neboť skrupule, kterými si prošla, měly vliv na její zdraví.⁵⁸

V říjnu roku 1886, na svátek svaté Terezie z Ávily, vstoupila Terezičina sestra Marie na Karmel.⁵⁹ Následovala tak Pavlína a Leonii, která nečekaně vstoupila ke klariskám.⁶⁰ Terezie tento jejich krok okomentovala slovy: „*Měla jsem tedy dost důvodů k tomu, abych nenáviděla Karmel i ostatní kláštery, protože mě postupně připravily o mé životní opory.*“⁶¹

Duševní vyrovnanost získala o vánoční noci roku 1886. Zaslechla slova svého tatínka o posledním obdarování, jež náleží jen malým dětem. Terezka byla těmito slovy nejprve zraněna, ale Ježíš vzápětí změnil její srdce.⁶² Jak sama řekla: „*V jediném okamžiku provedl Ježíš dílo, které bych byla nesvedla za deset let.*“⁶³ Tímto svým obrácením překonala Terezka svoji sebestřednost a do její duše pronikla bliženecká láska. K tomu se projevila velká touha přivádět k Bohu a k věčné spáse hříšníky. Po nějaké době se v novinách dočetla o trojnásobném vrahovi jménem Pranzini. Vše nasvědčovalo tomu, že při své popravě zemře nekajícně. Terezka jej chtěla uchránit před peklem a ze všech sil se modlila za jeho obrácení. Její modlitba byla vyslyšena, neboť se v den po popravě dočetla v novinách, že odsouzenec na popravišti uchopil kříž jednoho kněze a třikrát ho políbil. Pro Terezku to byl podnět, aby se dál modlila za padlé lidi.⁶⁴

⁵⁵ Srov. GÖRRESOVÁ, I. F. *Malá Terezie*. [b.r.], s. 17.

⁵⁶ Srov. GAUCHER, G. *Životopis Terezie z Lisieux*. 2010. s. 48-49.

⁵⁷ Srov. TEREZIE Z LISIEUX. *Autobiografické spisy*. 1991. s. 93.

⁵⁸ Srov. BERNOVILLE, G. *Svatá Terezie Ježíškova*. 1928. s. 40.

⁵⁹ Srov. MONGINOVÁ, H. *Rodiče Terezie z Lisieux*. 2016. s. 128.

⁶⁰ Srov. LACHMANOVÁ, K. *Terezie z Lisieux a Silván z Athosu*. 2010. s. 20.

⁶¹ STÖCKER, M. M. *Dobrodružství velké lásky*. 1999. s. 41.

⁶² Srov. SCHMID, A. *Setkání s Terezii z Lisieux*. 2000. s. 10-11.

⁶³ TEREZIE Z LISIEUX. *Autobiografické spisy*. 1991. s. 96.

⁶⁴ Srov. SCHMID, A. *Setkání s Terezii z Lisieux*. 2000. s. 11.

Ve svých dvanácti letech se stala Terezie členkou Apoštolátu modlitby.⁶⁵ Ten je službou katolické církve, rozšířenou po celém světě. Příznačná je pro něj jeho slučitelnost se všemi typy křesťanských sdružení, či otevřenost pro cestu duchovního života, v jejímž sjednocujícím ohnisku je osobní úcta k Božskému Srdci Ježíšovu.⁶⁶ Pro Terezii měl daný způsob modlitby velký vliv. Utvářel její vnitřní formu uvažování, stal se jejím vnitřním postojem a provázel ji po celou dobu jejího života.⁶⁷

1.4 Vstup a život Terezie na Karmelu

V době kdy bylo Terezii třináct let, hořela velkou touhou připojit se ke svým sestrám v řeholním životě. Po milosti „úplného obrácení“ se rozhodla, že již nebude čekat a o letnicích roku 1887 své rozhodnutí řekla tatínkovi.⁶⁸ „*Mezi slzami jsem mu svěřila svou touhu vstoupit na Karmel. Tu se jeho slzy smísily s mými, ale neřekl ani slovo, aby mě odvrátil od mého povolání.*“⁶⁹ Následně, v hovorně Karmelu, řekla oběma svým sestrám Pavlíně i Marii o své touze stát se jako ony řeholnicí. Pavlína měla pro její rozhodnutí pochopení, ale Marie ji považovala za příliš mladou a konala vše možné, aby jejímu vstupu na Karmel zabránila.⁷⁰

V době čekání na přijetí do kláštera podnikla Terezka s tatínkem a s ostatními lidmi z farnosti diecézní pouť do Říma. V Paříži ji uchvátila socha Panny Marie Vítězné, od které si vyprosila mnoho milostí. Při audienci se odhodlala a osobně požádala papeže Lva XIII. o dovolení vstoupit na Karmel již v patnácti letech, ovšem bezvýsledně. S odkazem podřídit se autoritě svého biskupa, jehož svolení nakonec později obdržela, jí postavily samy karmelitky poslední překážku. Přijetí do kláštera bylo dovoleno až po skončení postu. V tomto období se Terezie učila nesnadnému umění odevzdat se do Božích rukou a doufat proti vší naději.⁷¹

Terezie vstoupila na Karmel v Lisieux ve věku patnácti let dne 9. dubna 1888. Bez jakýchkoli iluzí o náročnosti života v komunitě.⁷² Její cela byla stroze zařízena: lehátko s hnědou přikrývkou, malá lavice bez opěradla, petrolejová lampa, přesýpací hodiny. Na stěně visel kříž bez Krista a kropenka se svčnou vodou. Pomyslela si, že byla přesazena na poušť,

⁶⁵ Srov. AMBROS, P. *Živá řeka evangelia tisícího žízeň Božího lidu*. 3. 2019. s. 81.

⁶⁶ Srov. Tamtéž. s. 5-6.

⁶⁷ Srov. Tamtéž. s. 81.

⁶⁸ Srov. MONGINOVÁ, H. *Rodiče Terezie z Lisieux*. 2016. s. 128.

⁶⁹ TEREZIE Z LISIEUX. *Autobiografické spisy*. 1991. s. 105.

⁷⁰ Srov. STÖCKER, M. M. *Dobrodružství velké lásky*. 1999. s. 48

⁷¹ Srov. LACHMANOVÁ, K. *Terezie z Lisieux a Silván z Athosu*. 2010. s. 20-21.

⁷² Srov. PRALONG, J. *Cesta důvěry se sv. Terezičkou*. 2020. s. 30.

přesto byla ze své cely šťastná.⁷³ Zákonem pouště je zmocnění, přetvoření a nakonec strávení, neboť jí bylo dáno to, co bývá darováno Božím miláčkům. Do zvoleného povolání ale zapadla beze zbytku a bez výhrady, aby v něm docela zanikla.⁷⁴ S radostí si proto opakovala slova: „*Navždy, navždy jsem zde!*“⁷⁵

Troufat si tvrdit, že vstoupila-li na Karmel tak mladá, nemohla nikdy pochopit svět, by znamenalo opomíjet zkušenost osob oddaných modlitbě, jež mají schopnost poznat problémy své doby zevnitř s intenzitou, o které nemají ostatní lidé ani ponětí. Stačí si jen připomenout způsob, jakým sdílela Terezie drama nevěřících.⁷⁶

Terezie si uvědomila a poznala úplně, v čem spočívá povolání Karmelitek při své vzpomínce na cestě do Říma. Do té doby se držela myšlenky, že se bude modlit jen za hříšníky. Pokládala za zbytečnost se modlit za kněze, neboť v každém z nich spatřovala vzor dokonalosti. V té době poznala mnoho zbožných a svatých kněží, ale zároveň viděla, že jsou to slabí a křehcí lidé, za které je potřeba se modlit.⁷⁷ Před řeholními sliby jako svůj důvod pro vstup na Karmel uvedla: „*Přišla jsem zachraňovat duše, a hlavně modlit se za kněze. Když chce člověk dosáhnout určitého cíle, musí pro to najít prostředky.*“⁷⁸

V lednu roku 1889 po uplynutí čekatelské lhůty, dostala řeholní šaty a jméno Terezie od Ježíška. Měsíc potom její otec prodělal druhý záchvat mrtvice a následně byl převezen do ústavu. V září následujícího roku složila Terezie sliby a dne 24. září byla její „závojeová slavnost“, při které dostala druhé řeholní jméno „od Nejsvětější Tváře“. ⁷⁹ Obě jména odkazují na malost či skrytost Boha v Ježíšovi. A protože láska vybízí k připodobnění se, usilovala Terezie o oba dva tyto způsoby Boží přítomnosti ve světě.⁸⁰

Písmo svaté objevila Terezie při čtení sv. Jana od Kříže. Od té doby nosila stále u sebe „malé evangelium“ [...]. Neměla žádnou exegetickou přípravu a tak Písmo zkoumala zdravým rozumem. Postupovala přitom takovým způsobem, že náhodně otevřela Bibli a dala se oslovit veršem, který spatřila. Někdy se dlouze začetla do biblického textu, dokud neobjevila místo, které bylo pro ni rozhodující a posílilo její vnitřní zážitek.⁸¹

Její řeholní život probíhal bez zvláštních událostí, podobně jako životy ostatních spolusester. Denní rytmus modlitby a práce jí pomohl překonávat nedostatky pramenící

⁷³ Srov. STÖCKER, M. M. *Dobrodružství velké lásky*. 1999. s. 74.

⁷⁴ Srov. GÖRRESOVÁ, I. F. *Malá Terezie*. [b.r.]. s. 95.

⁷⁵ TEREZIE Z LISIEUX. *Autobiografické spisy*. 1991. s. 144.

⁷⁶ Srov. LOOSE, H. N., P. DESCOUVEMONT a D. LEPRINCE (ed.). *Terezie a Lisieux*. 1997. s. 98.

⁷⁷ Srov. MUT, D. W. a V. Š. KRONUS (ed.). *Světice z naší doby sv. Terezie od Ježíška*. 1928. s. 58-59.

⁷⁸ TEREZIE Z LISIEUX. *Příběh jedné duše: autobiografické spisy*. 2016. s. 183.

⁷⁹ Srov. GÖRRESOVÁ, I. F. *Malá Terezie*. [b.r.]. s. 95.

⁸⁰ Srov. STERTENBRINK, R. *Iba láska*. 1991. s. 183.

⁸¹ Srov. Tamtéž. s. 94-95.

z pýchy a zatvrzelosti a také četné vnitřní a vnější zkoušky.⁸² Stala se pomocnicí novicmistrové a zvažovala, že se stane misionářkou v Hanoji.⁸³

V červenci roku 1894 se Terezie musela vyrovnat se smrtí svého otce. Své pocity však svému okolí nedávala znát. Pokoj a radost z její víry převyšoval tuto bolestnou ztrátu.⁸⁴ Na konci téhož roku četla Terezie nově nabytým pohledem biblický text „*kdo je maličký, ať přijde ke mně*“ (srov. Př 9,4) a tehdy poprvé si jasněji uvědomila svou „malou cestu“ k svatosti, svou evangelijní „zkratku“.⁸⁵ Její rodná sestra a zároveň v té době i její představená převorka matka Anežka jí proto uložila, aby zapsala své vzpomínky z dětství. Terezie se do toho nechtěla pouštět zcela bez rozmyslu a také přiznala, že se jí do psaní nechtělo. Zdálo se jí, že ji psaní bude rozptylovat, pokud se bude zabývat sama sebou.⁸⁶

V lednu roku 1895 začala sepsovat své autobiografické spisy označené jako *Rukopis A*. Dílo je zpětnou rekonstrukcí jejího života a slouží jako nenahraditelný zdroj informací, neboť v její korespondenci jsou celé oblasti jejího karmelitánského života zahalené rouškou tajemství.⁸⁷

Druhou, pro ni rozhodující událostí, byla její vlastní odpověď na Ježíšovu výzvu stát se jeho nekonečnou láskou. Terezie uposlechla a dne 9. června 1895 vykonala své obětování se jako „celopal Milosrdné lásce“. O tři dny později se k ní připojila i její sestra Celina.⁸⁸ Svůj objev Božího milosrdenství Terezie v daném rukopise nepopisovala, ale celé psaní svých vzpomínek pojala jako zpěv o Božím milosrdenství.⁸⁹

O rok později ji převorka Marie Gonzága pověřila úkolem modlit se za mladého misionáře abbého Adolpha Roullanda. Terezie se zdráhala úkol přijmout, protože již jednoho duchovního bratra měla (abbé Belliér), za kterého se hodně modlila a obětovala. Cítila, že by to bylo nad její síly. Nakonec však matku představenou uposlechla. Za dva rodné bratry,

⁸² Srov. ATTWATER, D., P. SVOBODA a J. MATEJŮ. *Slovník svatých*. 1993. s. 366.

⁸³ Srov. HALLAMOVÁ, E. *Světcí: kdo jsou a jak vám pomáhají*. 1996. s. 92.

⁸⁴ Srov. TARABA, J. Orientačné body tereziánskej tematiky. In: SV. TERÉZIA OD DIEŤAŤA JEŽIŠA A SVÄTEJ TVÁRE. *Sv. Terézia z Lisieux*. 1997. s. 52.

⁸⁵ Srov. LACHMANOVÁ, K. *Terezie z Lisieux a Silván z Athosu*. 2010. s. 22.

⁸⁶ Srov. Svatá Terezie z Lisieux a Boží milosrdenství (1. část). Karmel 2-2016. ŘÁD KARMELITÁNŮ [online]. © 2013 [cit. 2021-05-07]. Dostupné z: <http://www.karmel.cz/index.php/karmel-casopis/karmel-2-2016/675-karmel-2-2016-1>

⁸⁷ Srov. TARABA, J. Orientačné body tereziánskej tematiky. In: SV. TERÉZIA OD DIEŤAŤA JEŽIŠA A SVÄTEJ TVÁRE. *Sv. Terézia z Lisieux*. 1997. s. 53.

⁸⁸ Srov. Tamtéž. s. 53-54.

⁸⁹ Srov. Svatá Terezie z Lisieux a Boží milosrdenství (1. část). Karmel 2-2016. ŘÁD KARMELITÁNŮ [online]. © 2013 [cit. 2021-05-07]. Dostupné z: <http://www.karmel.cz/index.php/karmel-casopis/karmel-2-2016/675-karmel-2-2016-1>

kteřé ztratila, jí Bůh daroval dva bratry misionáře. Chtěla být dcerou církve po vzoru Terezie z Ávily, která učila, že „modlitba karmelitky musí objímat celý svět“.⁹⁰

1.5 Nemoc a smrt

Rok a půl před svou smrtí pracovala Terezie neustále na představení a zformulování své nauky. Její snahou bylo předat ji výstižně a zároveň naprosto jednoduše.⁹¹ *Rukopis B* znamenal syntézu její „malé cesty“, již toužila šířit. Vzápětí začala sepsovat *Rukopis C*, v kterém zaznamenala svůj život na Karmelu. Oba spisy jsou výsledkem její duchovní zralosti a zvláštního charismatu moudrosti.⁹²

Na Zelený čtvrtek roku 1896 došlo u Terezie k prvnímu chrlení krve a následně k propuknutí závažné nemoci. I přes tuto událost požádala Terezie převorku, aby se dál bez výjimky mohla věnovat pracím v komunitě.⁹³ Kromě představené o tom nikdo nevěděl, ani její rodné sestry.⁹⁴ Stejně chrlení krve nastalo i druhý den. Přivolaný lékař stanovil léčebný postup, ohledně jehož účinnosti si Terezie nedělala velké iluze. Zhoršující se zdravotní stav byl příčinou jejího upoutání na lůžko. Neočekávané utrpení doprovázené zhoršeným psychickým stavem a duchovní sklíčeností ji přivedlo k prožitku „noci nicoty“.⁹⁵ Pro Terezii byla nicota protipólem Boží dokonalosti a plnosti.⁹⁶

Tím vším pronikla do tajemství Kristova kříže a stejně tak i do hlubin přímlyvné modlitby.⁹⁷ Ježíš ji chtěl tímto křížem dokonale očistit a poskytnout jí příležitost, aby po cestě důvěry a odevzdanosti k němu nejen kráčela, ale přímo letěla. To dokazují i její slova: „*Netoužím více ani po smrti ani po životě*“.⁹⁸ Sama byla přesvědčena, že trpělivost, s jakou bolesti snášela, která byla mnoha lidem na obdiv, nebyla její, ale čerpala ji od Ježíše.⁹⁹

Od září do listopadu nastalo u Terezie, díky započaté léčbě, krátkodobé zlepšení jejího zdravotního stavu. Během soukromých duchovních cvičení prožila hodiny, které ji velmi duchovně obohatily. S příchodem zimních dnů, až do dubna roku 1897, se její zdravotní stav

⁹⁰ Srov. STÖCKER, M. M. *Dobrodružství velké lásky*. 1999. s. 124-125.

⁹¹ Srov. DE MEESTER, C. *Malá cesta Terezie z Lisieux*. 2017. s. 107.

⁹² Srov. LACHMANOVÁ, K. *Terezie z Lisieux a Silván z Athosu*. 2010. s. 23.

⁹³ Srov. GAUCHER, G. *Životopis Terezie z Lisieux*. 2010. s. 144-145.

⁹⁴ Srov. KAŠPAR, K. *Svatá Terezie od Ježíška*. 1929. s. 25.

⁹⁵ Srov. GAUCHER, G. *Životopis Terezie z Lisieux*. 2010. s. 145-147.

⁹⁶ Srov. BARÁTOVÁ, V. K. *Velká malá Terezie*. 2013. s. 30.

⁹⁷ Srov. LACHMANOVÁ, K. *Terezie z Lisieux a Silván z Athosu*. 2010. s. 23.

⁹⁸ Srov. TEREZIE Z LISIEUX. *Dějiny duše sv. Terezie Ježíškovy, karmelitky*. 1946. s. 236.

⁹⁹ Srov. LOOSE, H. N., P. DESCOUVEMONT a D. LEPRINCE (ed.). *Terezie a Lisieux*. 1997. s. 305.

definitivně zhoršil.¹⁰⁰ Terezie proto postupně vynechávala účast na všech částech společného života v komunitě. Od 18. května byla zproštěna všech zaměstnání. V dnech Svatého týdne měla delší setkání s matkou Anežkou, která začala zaznamenávat některé její výroky. Byl to začátek jejich „posledních rozhovorů“, které trvaly šest měsíců.¹⁰¹ Matka Agnes byla první redaktorkou (a přísnou cenzorkou) jejích spisů. Posuzovala Tereziin stav v duchu tradice karmelitánské mystiky jako „temnou noc duše“ a podle tohoto modelu stylizovala i její výroky.¹⁰²

Terezie chtěla, aby se utrpení snášené bez reptání stalo nástrojem radosti. To je vysvětlující pro zdánlivý předpoklad: Terezie z jedné strany jako oznamující, zkoumající a prožívající svou bolest a z druhé strany zároveň vždy zachovávající nejen vyváženost dobré mysli, ale všechny vnější znaky radosti, zejména svůj překrásný úsměv. Pro tuto přeměnu jí samé si zvolila zásadu: „*Je radostné trpět pro toho, koho milujeme.*“¹⁰³ Podobně o utrpení snášeném v radosti píše v červenci roku 1897 svým dvěma misionářům: „*Ježíš vždy se mnou jednal jako se svým mazlíčkem. Ovšem jeho kříž mne provázel od kolébky, leč on mne též naučil vášnivě ten kříž milovat.*“¹⁰⁴

Krátce před svou smrtí Terezie pociťovala, že brzy započne její apoštolské poslání. V rozhovorech se svou představenou mluvila o tom, jak je potřebné lidi poučit a povzbudit, aby Boha milovali jako ona a ukázat jim cestu, po které sama kráčela.¹⁰⁵ S jejím posláním souvisel i děšť růží, který předpověděla před svou smrtí.¹⁰⁶ Svoji věčnou blaženost v nebi spatřovala v tom, že bude na zemi působit dobro, aby „Láska“ byla milována.¹⁰⁷ Proto svým duchovním bratřím napsala: „*Jsem šťastná, že zemřu, protože budu moci více než zde dole býti užitečnou duším, které jsou mi drahé.*“¹⁰⁸

Ježíš zkoušel její víru, odňal jí všechny blažené pocity a ona se cítila jako v temném tunelu.¹⁰⁹ Velké tělesné bolesti byly doprovázeny duchovní úzkostí, pokušením proti víře, pochybnostmi a nejistotou všeho druhu. Svátost nemocných a viatikum Terezie přijala 30. července. Nesmírně těžkou zkouškou jí však bylo, že od 16. srpna až do její smrti

¹⁰⁰ Srov. TARABA, J. Orientačné body tereziánskej tematiky. In: SV. TERÉZIA OD DIEŤAŤA JEŽIŠA A SVÄTEJ TVÁRE. *Sv. Terézia z Lisieux*. 1997. s. 56.

¹⁰¹ Srov. GAUCHER, G. *Životopis Terezie z Lisieux*. 2010. s. 164.

¹⁰² Srov. HALÍK, T. *Vzdáleným na blízku*. 2007. s. 50.

¹⁰³ Srov. POUVOURVILLE, A. *Svatá Terezie z Lisieux, ochránkyně národů*. 1937. s. 84.

¹⁰⁴ TEREZIE Z LISIEUX. *Listy svaté Terezie Ježíškovy*. 1926. s. 71-72.

¹⁰⁵ Srov. MUT, D. W. a V. Š. KRONUS (ed.). *Světice z naší doby sv. Terezie od Ježíška*. 1928. s. 64.

¹⁰⁶ Srov. Tamtéž. s. 66.

¹⁰⁷ Srov. TEREZIE Z LISIEUX. *Dějiny duše sv. Terezie Ježíškovy, karmelitky*. 1946. s. 244.

¹⁰⁸ TEREZIE Z LISIEUX. *Listy svaté Terezie Ježíškovy*. 1926. s. 71.

¹⁰⁹ Srov. SCHMID, A. *Setkání s Terezií z Lisieux*. 2000. s. 22.

nemohla přijímat Tělo Páně.¹¹⁰ O zhoršeném zdravotním stavu Terezie podala Matka Marie Gonzága převorke kláštera na Olivové hoře zprávu.¹¹¹

Od 14. do 30. září Terezie svou vitalitou udivovala její okolí. V den smrti s ní byly její tři rodné sestry. Svěřila se jim, že u ní nastala čistá agónie, ve které nenašla ani náznak útěchy.¹¹² Matka Marie Gonzága dosvědčila, že naprosto nic jí nemohlo odvrátit od poslušnosti a bylo tomu tak až do jejího posledního vzdechu.¹¹³ „*Snažila jsem se vždy utrpení milovat a ochotně je přijímat.*“¹¹⁴ Její poslední slova zněla: „*Miluji Tě, můj Bože, miluji Tě!*“¹¹⁵ Potom se její zářivý pohled upřel někam nad usmívající se Pannu Marii. Když zemřela, usmívala se. Vypadala jako velmi mladé děvče.¹¹⁶

Terezie zemřela 30. září 1897 ve věku 24 let následkem těžké tuberkulózy.¹¹⁷ Po její smrti byl vydán karmelitánským řádem její nekrolog. Ten byl sestaven na základě jejích autobiografických poznámek sepsaných (na přání představených) pod názvem *Dějiny duše*. Toto dílo dosáhlo neočekávaného vřelého ohlasu a rozšířilo se po celém světě, neboť její poselství se dotklo mnoha srdcí.¹¹⁸

¹¹⁰ Srov. INDIGNUS, M. a TEREZIE Z LISIEUX. *Světice růží*. 1933. s. 59-60.

¹¹¹ Srov. LOOSE, H. N., P. DESCOUVEMONT a D. LEPRINCE (ed.). *Terezie a Lisieux*. 1997. s. 262.

¹¹² Srov. GAUCHER, G. *Životopis Terezie z Lisieux*. 2010. s. 185-186.

¹¹³ Srov. BERNOVILLE, G. *Svatá Terezie Ježíškova*. 1928. s. 69.

¹¹⁴ TEREZIE Z LISIEUX. *Dějiny duše sv. Terezie Ježíškovy, karmelitky*. 1946. s. 246.

¹¹⁵ MUT, D. W. a V. Š. KRONUS (ed.). *Světice z naší doby sv. Terezie od Ježíška*. 1928. s. 64.

¹¹⁶ Jedná se o sochu usmívající se Panny Marie. Srov. GAUCHER, G. *Životopis Terezie z Lisieux*. 2010. s. 187.

¹¹⁷ Srov. SCHMID, A. *Setkání s Terezií z Lisieux*. 2000. s. 13.

¹¹⁸ Srov. PHILIPPE, J. *Cesta důvěry a lásky*. 2014. s. 14.

2 Terezie a její postavení uprostřed karmelitské spirituality

Spiritualita doby, v níž se Terezie narodila, byla natolik odlišná od našeho duchovního života, že je nám obtížné jí porozumět. V 18. století pokračoval směr, který kladl větší důraz na Boží spravedlnost, zatímco pohled na Boha jako „Lásku“ byl spíše opomíjen. Na mystiky se v dané době pohlíželo s nedůvěrou, přestože jich v ní moc nebylo. Francouzská revoluce a následné napoleonské období s obnovením monarchie byly příčinou „poškození“ lidské duše. Z řeholního života odešlo tolik lidí, že to vedlo ke zrušení slavných slibů. Chyběla odvaha od nich požadovat, aby na sebe vzali nějaký trvalý závazek. Převahu měla asketická spiritualita, zaměřená na ochranu duší. Současně i z teologického hlediska byla vnímána potřeba obrany, a tím došlo k rozpracování apologetiky, což mělo za následek, že se v těchto faktech projevil převážně negativní postoj.¹¹⁹

Dá se říci, že revoluce po sobě zanechala vědomí hříchu a snad i jakýsi pocit viny, což se následně odráželo na veškeré spiritualitě. Proto i v úctě k Nejsvětějšímu Srdci, jež měla původně v Kristu uctívat lásku, zřetelně převládlo hledisko nápravy vin. V řeholním životě se tento asketický rys projevoval velmi výrazně. V karmelitánských klášterech se v té době setkáváme se spisem *Vůně Karmelu*, ve kterém je tento řád definován jako řád „vykupující“ (*réparateur*). Tento výraz byl zřejmě ovlivněn onou (dobovou) spiritualitou. U Terezie s Lisieux se s ním již nesetkáme.¹²⁰

Je zcela zřejmé, že člověk musí být obrácen přednostně k Bohu s bezprostřední láskou a až následně k bližnímu, na kterého může tato láska pouze přetékat. Převrácením pořadí těchto priorit vzniká neplodnost výkladu Božího slova u některých jeho nových interpretů. Proto se jeví jako problematické vytvořit syntézu obou pohledů. Pohledu na Boha (kontemplace) a pohledu na stvoření (akce). A právě Karmel byl tím místem, kde se snad nejvíce v dějinách řeholních institutů zápolilo a trpělo kvůli souladu mezi kontemplací a akcí.¹²¹

Terezie z Lisieux navazuje na tradici sv. Jana od Kříže a sv. Terezie z Ávily, ale především zdůrazňuje spiritualitu dětství, kde se „Láska“ objevuje v prostotě. Motivem k počátku mystického života je touha po Bohu, neboť jako jediná umožňuje dosáhnout spojení s Ním. Člověku, prahnoucímu po nekonečnu a po božském světle, ukazuje

¹¹⁹ Srov. MARIE-EUGÈNE DE L'ENFANT-JÉSUS. *Tvá láska rostla se mnou*. 1997. s. 22-23

¹²⁰ Srov. Tamtéž. s. 23.

¹²¹ Srov. SICARI, A. M. *Alžběta od Trojice*. 2011. s. 137-141.

jednoduchou a všem dostupnou cestu k Bohu.¹²² Stát se dítětem u Terezie znamená totéž, co u jiných učitelů duchovní chudoba nebo svatá nevýznamnost, které jsou prastarým cílem duchovního úsilí.¹²³ Hlavní překážkou na této cestě, je pokušení být dospělým, který už všemu rozumí, všechno zná a nemá potřebu duchovní formace. Pokud považuje člověk sám sebe za dospělého, podléhá sebeklamu, neboť nám všem byl vtisknut do srdce původní vztah k Bohu, tj. vztah dítěte k Otci.¹²⁴

Celý Tereziin život byl prostoupen pocitem hlubokého vnitřního pokoje, který tato karmelitka zmiňovala stále znovu. Jedná se o klid toho, kdo má přesvědčení, že je na správné cestě a v podstatě se mu nemůže nic stát. Bezpečí toho, kdo svůj život a svou budoucnost zcela svěřil Bohu. Podle Ignáce z Loyoly je tento mír znamením duchovní útěchy, a proto ve smyslu rozlišování duchů je známkou pravosti zkušenosti, svědectvím správnosti cesty. Terezie z Ávily řadila tento pokoj ke zkušenostem nebeského království, ve kterém duše nebude již lpět na pozemských věcech.¹²⁵ Je-li z Ježíšova Srdce vyzařováno na lidské srdce přednostně sedmé blahoslavenství (pokoje), potom je Ježíšovým pokojem (božského charakteru) pozvednuto v daném člověku nejen jeho vlastní blahoslavenství srdce, ale zároveň je zpevněno pokojem i jeho lidství.¹²⁶ Vložit vše do rukou Božích, ponechat mu svobodu dávat a brát, jak Bůh uzná za vhodné. Jak říká Terezie z Lisieux: „*Kdybychom věděli, co získáme, když se všeho vzdáme*“! Tutéž pravdu, ale jinými slovy, vyjádřil Jan od Kříže: „*Všechny dary mi byly dány ve chvíli, kdy jsem je přestal vyhledávat*“.¹²⁷

V Tereziině povolání se ukázal prototyp malých svatých, kteří jsou v pravdě srdcem církve a nikoli malí svatí ve smyslu pubertální zbožnosti. Do její tiché postavy¹²⁸ se vtisknul prastarý, původní evangelní pojem svatosti. Je to svatost pokřtěného člověka, z jehož veškerého bytí a ze všech jeho jednotlivostí vyzařuje Kristus. Ačkoliv myslila a mluvila jako řeholnice své doby a měla nesmírně málo porozumění pro svět a běžný světský život, žila svatost obyčejného člověka.¹²⁹

¹²² Srov. DAVYOVÁ, M.-M. Západní mystika mnišských řádů. In: DAVYOVÁ, M.-M. (ed.) et al. *Encyklopedie mystiky*. III. díl. 2002. s. 181-182.

¹²³ Srov. GÖRRESOVÁ, I. F. *Malá Terezie*. [b.r.]. s. 201.

¹²⁴ Srov. ZIELIŃSKI, J. *365 dní s mystiky Karmelu*. 2011. s. 79.

¹²⁵ Srov. PLATTIG, M. Terezie z Lisieux - „Dějiny duše“ jako dějiny osvobození. In: BALTHASAR, H. U. v. *Učitelka prototypy*. 1997. s. 137.

¹²⁶ Srov. KARCZUBOVÁ, L. *Blahoslavenství*. 2020. s. 72.

¹²⁷ Srov. PHILIPPE, J. *Hledej pokoj a zůstávej v něm*. 2020. s. 40-41.

¹²⁸ Tichou postavou se nemyslí jenom její fyzické projevy, které naopak byly někdy divoké, bouřlivé, ale zde se především jedná o její duchovním ztišení, jež je skvostem a syntézou jejího vnitřního zápasu.

¹²⁹ Srov. GÖRRESOVÁ, I. F. *Malá Terezie*. [b.r.]. s. 240-241.

2.1 Východisko spirituální teologie

Spirituální teologii řadíme mezi teologické disciplíny, zabývající se duchovním životem, jeho dynamikou a jejími procesy ve vztahu k obecné, souborně pojaté systematické teologii. A čteme ji pohledem duchovního života, to znamená, jak si ji osvojuje věřící člověk. Tento přístup vyžaduje podmínku, kterou je živá víra teologa, jenž Boha poznává a zároveň se před ním sklání, zcela se mu oddává a přijímá jeho zjevení. Zrod spirituální teologie, její předmět a vztah k ostatním teologickým disciplínám byly určovány v průběhu dějin teologickým modelem, který se postupně prosazoval.¹³⁰

Z dějin spirituality rozeznáváme existenci dvou směrů, a to spirituality zdola a spirituality shora. Spiritualita zdola zastává názor, že Bůh k nám nemluví jen v Bibli či prostřednictvím církve, ale i prostřednictvím nás samých, skrze naše myšlenky, city, sny a dokonce i naše domnělé slabosti.¹³¹ Spiritualita shora je Boží milost, svátosti, charismata, odpouštění, útechy atd. – co mi dává Pán sám, často i bez mé zásluhy a přičinění. „*Pán se toužebně sklání ke každému srdci. Pán objímá každého, kdo po jeho objetí touží.*“¹³² Dobrými vzory ve spiritualitě shora pro mladého člověka mohou být světci, neboť ho vybídnou i pobídnou, aby na sobě pracoval a odhalil, k čemu je povolán.¹³³

Ve spirituální teologii rozlišujeme teologii z Boží strany (ex parte Dei) a teologii z naší strany (ex parte nostra). V Duchu Svatém se oba navzájem prostupující „pohyby“ sjednocují. Ze strany komunikujícího Boha mluvíme o zbožšťování člověka; z naší strany zase o očekávání růstu do integrované osobnosti tím, že coby osoba vstupujeme do Božího života.¹³⁴

Předmětem Spirituální teologie je Boží život, ve kterém jsme byli stvořeni a vykoupeni. Ježíšova tajemství jsou předně naším životem, v němž je Ježíš naším jediným prostředníkem k Bohu a současně vzorem k následování. Dále je to člověk jako osoba, jenž se má stát osobností, a to životem v Duchu. V neposlední řadě také duchovní zkušenost těch, kteří nám svým životem představují různé spirituální přístupy, a tak svědčí o bohatství Jeho vlastního života.¹³⁵

¹³⁰ Srov. RUPNIK, M. I. Spirituální teologie. In: HAAS, A. et al. *Studijní texty ze spirituální teologie I.* 2003. s. 52.

¹³¹ Srov. GRÜN, A. a M. DUFNER. *Spiritualita zdola.* 1997. s. 3.

¹³² ALTRICHTER, M. *Hlubiny Božího Srdce jsou otevřeny dokořán.* 2020. s. 9.

¹³³ Srov. GRÜN, A. a M. DUFNER. *Spiritualita zdola.* 1997. s. 6.

¹³⁴ Srov. ALTRICHTER, M. *Spirituální teologie.* 2017. s. 17.

¹³⁵ Srov. Tamtéž. s. 19.

Ve spirituální teologii nejde o složitý komunikační systém mezi člověkem a Bohem. Jde nadále o primát otevřenosti člověka vůči Božímu působení. Bůh je i tím, kdo si podobu komunikace sám vede. Zbožnost „všedního dne“ je nesena i předpokladem daru – působení Ducha Svatého. V dějinách spirituality můžeme nahlížet na tři platná tvrzení: 1. Bůh působí v každé osobě konkrétním způsobem, přičemž respektuje univerzální zákonitosti. 2. Dějiny světa jsou neseny osobnostmi, i když jejich vliv se nám může jevit jako okrajový nebo momentální (srov. Mt 13,31). 3. Nestačí žít výlučně pod vlivem spolehlivých inspirací, ale je nezbytná moudrá askeze osobnosti. Nežijeme stále v bezprostřednosti, nýbrž ve zprostředkování: obzvláště ve společném životě získáme to, co odpovídá Kristově vykupitelskému dílu.¹³⁶

Bůh je pro člověka cílovým ideálem jeho seberealizace, a proto také představa o Bohu je určujícím prvkem každé spirituality.¹³⁷ Více cest k Bohu jsou veskrze různé projevy Kristova života v každém z nás. Je podnětné připouštět rozmanitost, protože nám pomáhá uchránit se mylného hledání jednotnosti prvků, které nepotřebují být stejné ve všech výrazech křesťanské spirituality.¹³⁸ Chceme-li skutečně jít duchovní cestou, nemůžeme pominout několik jejich důležitých součástí. Je to především krize obrazu, který si o sobě vytváříme. Tato krize je nezbytná pro začátek obrácení, v němž zaniká jakési ideální, ale málo reálné „já“, které jsme si vytvořili spolu s potřebou tuto představu o sobě naplnit. Pokud sami sobě nezemřeme, nelze hovořit o znovuzrození k novému životu ve křtu (srov. Řím 6,4).¹³⁹

Poctivost a věrnost jsou dalšími důležitými činiteli, jak zachovat pravdivý vztah ke skutečnosti. Boha je možné poznat v dějinách, v každodenních událostech společně s druhými, nikoliv bez nich a jen tak se může vyvíjet náš vztah k Bohu. Pak lze hovořit o možnosti uvést v soulad naši poslušnost plně náležet Bohu a zároveň být věrný povinnostem na zemi. Postupně v nás vyrostle zralost říci „ano“ Bohu, který nás povolává s našimi přednostmi, dary, ale i se všemi nedostatky, tedy se vším, co vystihuje naši stvořenost. Můžeme se tak vydat na cestu víry, následovat Krista, a tím dosáhnout zkušenosti přebývání Krista v nás.¹⁴⁰

V nitru člověka, tedy přímo v jeho srdci se odehrává duchovní život člověka. Je to místo, ze kterého vychází lidská vůle, kde se člověk rozhoduje a kde uchovává svá tajemství. Podle nitra můžeme rozpoznat, zda náš křesťanský život spočívá v povrchnosti,

¹³⁶ Srov. ALTRICHTER, M. *Spirituální teologie*. 2017. s. 457.

¹³⁷ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Jako v nebi tak i na zemi*. 2007. s. 48.

¹³⁸ Srov. CUSKELLY, E. J. *Současná spiritualita*. 1994. s. 235.

¹³⁹ Srov. BIANCHI, E. *Klíčové pojmy křesťanské spirituality*. 2009. s. 15.

¹⁴⁰ Srov. Tamtéž. s. 15.

nebo v úsilí o hloubku a v sestoupení do svého srdce, kde odkrývá skutečnou velesvatyni Božího chrámu, jenž je tvořen naším tělem.¹⁴¹ „*Pán se toužebně sklání ke každému srdci. Pán objímá každého, kdo po jeho objetí touží.*“¹⁴²

Slovo srdce (hebrejsky *léb*, řecky *kardia*) má v Bibli vedle označení tělesného orgánu především metaforický význam – určující sídlo psychických orgánů, které hraje důležitou roli ve vnitřním životě člověka. Zatímco Starý zákon utvrzuje, že srdce je symbolem morálnosti člověka, Nový zákon vnímá srdce jako místo konverze.¹⁴³ „*Přistupujme před Boha s opravdovým srdcem a v plné jistotě víry, se srdcem očištěným od zlého svědomí a s tělem obmytým čistou vodou*“ (Žd 10,22).

V dějinách spirituality je vrcholem božsko-lidské synergie mnišství. Prvokřesťanské období skutečně dosáhlo tohoto vítězství Srdce (Boha) v srdci (člověka).¹⁴⁴ I v mnišství v pozdějších dějinách docházelo k upřednostňování „lidství“ před náročným „božstvím“. Jednou z příčin ochabnutí byla i ztráta nadšení, neboť mnich (stejně jako každý člověk) zažívá pokoušení skrze klasické vstupní brány zla do života: uši (slyší pomluvy), oči (sledují nesprávné či nevhodné obrazy) a jazyk (šíří zlo akusticky). Pokud člověk pracuje na askezi těchto smyslů, jsou další útoky zla směřovány přímočaře, a to na srdce samotného člověka. Jestliže později vznikající řeholní spirituality zasvěceného života přijaly solidní asketické mnišské návyky a vyloučily „hru na askezi“, pak se vydaly na cestu největších duchovních zápasů a vítězství v zachování si věrnosti srdce k Bohu. Monasterní řeholník je toho přesvědčen, že největší pokušení může a zároveň nemusí přicházet za zdmi kláštera. Intenzitu a míru pokušení pro určitého člověka připouští Bůh v individuálně rozlišené míře.¹⁴⁵

Podle klasiků duchovního života lze říci, že pohled na živého světce je pohled na projev Ducha, a tím na nejkonkrétnější ztvárněnou spiritualitu. Pokud spatřujeme i mystické projevy (tj. vyhraněnější odevzdávání se Pánu), pak je možné za uplynulá staletí vysledovat jistou návaznost v předávání Ježíšova Srdce od mystika k mystiku.¹⁴⁶

Terezie z Lisieux nejenom, že o svatost usilovala, ale všechnu svou důvěru a naději vkládala v Boha, přímo do jeho srdce. Terezie svým životem položila základní kámen pro teologii specifické duchovní cesty, o které budeme podrobněji hovořit v následující kapitole.

¹⁴¹ Srov. BIANCHI, E. *Klíčové pojmy křesťanské spirituality*. 2009. s. 15-16.

¹⁴² Srov. ALTRICHTER, M. *Hlubiny Božího Srdce jsou otevřeny dokořán*. 2020. s. 9.

¹⁴³ Srov. RYBÁŘ, R. Filozofický pohled na spiritualitu. In: STEHLÝKOVÁ BABBYRÁDIOVÁ, H. a J. HAVLÍČEK (ed.). *Spiritualita*. 2006. s. 83.

¹⁴⁴ Srov. ALTRICHTER, M. *Krátké dějiny křesťanské spirituality*. 2013. s. 199.

¹⁴⁵ Srov. Tamtéž. s. 199-200.

¹⁴⁶ Srov. ALTRICHTER, M. *Spirituální teologie*. 2017. s. 453.

Lidské slovo je omezené, slovo Boží je neomezené. Naše pojmy nejsou schopny plně vyjádřit Boží velikost. Jak vůbec psát o nějaké osobě, když je lidská osoba neuchopitelná, nevlastnitelná a nevměstnatelná do pojmových kategorií? Je to umění přetlumočit tajemství slovem a takové slovo vydávat.

Terezie svoji spiritualitu „stavěla“ na prostých věcech, přitom nechtěla získat jen něco, ale rovnou všechno. Nepochybně také svědectví jejího života bylo tím důvodem, že byla po smrti prohlášena patronkou misií a následně učitelkou církve. Můžeme proto říci: *„Od Boha můžeme získat všechno, pokud víme, jak na něho zapůsobit. To je tajemství malé cesty svaté Terezie z Lisieux: Bůh má otcovské srdce a my od něho můžeme spolehlivě získat vše, co potřebujeme, umíme-li ho vzít za srdce.“*¹⁴⁷

2.2 Mystika Karmelu

Karmel nemá, na rozdíl od jiných řádů svého zakladatele, který by mu přenechal vlastní učení a svá životní pravidla. Jeho prvními členy se stali poustevníci, kteří se usadili v jeskyních hory Karmelu a tam vedli nazíravý život. Duchovním otcem a vzorem jim byl velký prorok Eliáš.¹⁴⁸ Právě na tomto místě slyšel Izrael jeho plamenné výzvy. Ale Eliáš byl víc než prorokem, který „mával mečem slova“, byl také prvním z pokolení těch, kdo budou uctívat Boha v duchu a v pravdě. Jeho „dvojnásobný“ duch přestoupil na Elizea a od něj následně na školu proroků.¹⁴⁹

V období křížáckých výprav byl Karmel jedním z prvních míst, které bylo získáno. Kolem roku 1155 se jednomu ze západních křížáků, sv. Bertoldovi dostalo od svatého proroka ponaučení, aby shromáždil na hoře Karmelu ty, kteří zde žili jako poustevníci a aby je spojil v společenství. Jeho památka a odkaz zanechaly pečeť na řádovém životě. Stal se pro všechny velkým vzorem karmelitánského řádu a jeho vliv byl tak významný, že ho sv. Jeroným nazval „otcem všech poustevníků a mnichů“.¹⁵⁰

V blíže neurčeném roce, přibližně v letech 1206 až 1216, byla existence latinských poustevníků na Karmelu a jejich řehole zaznamenána v prvním literárním dokumentu. Ten pro ně sepsal jeruzalémský patriarcha Albert, jež uzákonil jejich ustálené obyčeje obecně známé jako řehole karmelitánů. Každý poustevník měl svou celou oddělenou od ostatních.

¹⁴⁷ PHILIPPE, J. *Ve škole Ducha svatého*. 2017. s. 12.

¹⁴⁸ Srov. GEORGES, P. *Spiritualita Karmelu*. 1991. s. 6.

¹⁴⁹ Srov. BRANDSMA, T. *Krásy Karmelu*. 1992. s. 19-20.

¹⁵⁰ Srov. Tamtéž. s. 20.

Zde rozjímal nad Božím slovem, konal úkony kajícího: půst, modlitbu a denně se účastnil mše. V sobotu a v neděli naslouchal povzbuzení svého představeného. Dalšími předpisy, typickými pro poustevnický život byli chudoba a ruční práce jako zdroj obživy. Mezi celami byla později vybudována oratoř (kaple), představující střed seskupení, kolem něhož se skupina shromažďovala. Oratoř byla zasvěcena Panně Marii, a proto se ujal název „bratři blahoslavené Panny Marie z hory Karmel“. Albertova řehole se ve své době jevila jako jedna z novinek, kterým chtěl zamezit Čtvrtý lateránský koncil svolaný papežem Inocencem III. Karmelitáni totiž nezachovávali ani jednu z řeholí uznanou tímto koncilem. Z možných řešení bylo přijmout řeholi sv. Benedikta či sv. Františka. Karmelitáni však zvolili obtížnější cestu a zasadili se o schválení Albertovy *formulae vitae*. Pozitivního výsledku bylo dosaženo v roce 1226, kdy jim papež Honorius III. uložil zachovávat řeholi sv. Alberta „na odpuštění hříchů“. Papežův úkon znamenal schválení (byť přímo nevyslovené) vlastního způsobu života.¹⁵¹

Stejně jako první karmelitáni, hledaly i sestry karmelitky útočiště v ústraní „pouště“, aby zde mohly prodlévat v rozjímání Božího slova a ve snaze o trvalé obrácení. V životě mnišek našla tato poušť svou vnější podobu zvláštním způsobem, vyjádřeným v klauzuře.¹⁵²

V období křížových výprav (přelom 12. a 13. století) a nuceným přesídlením do Evropy se zformoval žebravý řád do kontemplativně – apoštolského charakteru. Reforma Terezie z Ávily v 16. století přinesla jeho rozdělení na Řád bratří blahoslavené Panny Marie z hory Karmel (OCarm.) a Řád bosých bratří blahoslavené Panny Marie z hory Karmel (Tereziánský Karmel – OCD).¹⁵³ Pro Terezii z Ávily znamenal Karmel místo zrození charismatu, kolébku rodiny a duchovní vlast. Její obyvatelé byli kolektivní a anonymní skupinou, přesto se stali opravdovými vzory a zakladateli řádu. Byli to především odvážní asketé, kteří pohrdali světem a své povolání našli v modlitbě. Řádová liturgie, tradiční ikonografie svatých, ale i samotná duchovní literatura byla tím, co živilo společný ideál karmelitánského života. Naproti tomu u Jana od Kříže se celá pozornost v jeho rozjímání vztahuje na samotný vrchol hory Karmel. Ten je místem Boží přítomnosti a jeho zjevení vyvoleným: Mojžíšovi, Eliášovi, Kristu. Jeho asketický požadavek vystoupit na horu a oddělit se od shonu roviny souvisel s potřebou odpovědět na Boží pozvání.¹⁵⁴ Terezii z Ávily spolu s Janem od Kříže můžeme pokládat za obnovitele původní karmelitánské mystiky.

¹⁵¹ Srov. GIORDANO, S. (ed.). *Karmel ve Svaté zemi*. 2006. s. 56-58.

¹⁵² Srov. Sestry karmelitky. ŘÁD KARMELETÁŇŮ [online]. © 2013 [cit. 2021-02-05]. Dostupné z: <http://www.karmel.cz/index.php/rodina-karmelu/sestry-karmelitky>

¹⁵³ Srov. KOHUT, V. *Vcházím v nepoznané*. 1992. s. 164-165.

¹⁵⁴ Srov. GIORDANO, S. (ed.). *Karmel ve Svaté zemi*. 2006. s. 48-50.

To však nestojí v protikladu, že karmelitánské komunity i jednotliví řeholníci mohou být vedeni k novým způsobům svědectví o Kristu, evangelizace, solidarity s chudými a utlačovanými. Není vždy snadné v dané situaci rozlišit, které činnosti jsou pro karmelitána vhodné a které nikoliv. Řešení je možné nalézt v oblasti základního rozhodnutí Karmelu: nechat Boha jednat podle jeho vůle, nechat jeho lásku, aby obklopila život člověka a připravit se na přijetí daru kontemplace. Terezie z Lisieux dala odpověď na toto dilema, které trápilo nejednoho karmelitána, ať již žije v poustevně, v klášteře, či je zapojen do jakéhokoli apoštolátu nebo misie, a to je: nechat živý plamen lásky, aby proniknul celé jeho bytí.¹⁵⁵

Řeholnice nalézají neobyčejně cenný vzor života vnitřního naslouchání v Panně Marii. Od svého vzniku má celý karmelitánský řád Matku Boží ve velké úctě. S láskou a úctou se obracejí k Panně Marii mnoha krásnými jmény, nejvíce však pro ně zůstává „Matkou“ a „Sestrou“. Výrazem této náklonnosti je i škapulíř, který je součástí řádového oděvu.¹⁵⁶

Nepřekvapuje nás tedy, že karmelitáni jsou historicky spojeni se službou v loretánské svatyni. Podle tradice se jednalo o tentýž „svatý domek“, který měla Panna Maria v Nazaretě a andělé jej (údajně) přenášeli z Palestiny na různá místa, až se dostal do italského Loreta. Na konci 15. století byli bratři karmelitáni Mantovské kongregace první řeholní komunitou u této svatyně. Ve svých *Autobiografických spisech* zmiňuje Terezie z Lisieux návštěvu Loreta, kterou vykonala s otcem a jinými svými krajany, když družina v listopadu roku 1887 cestovala z Francie do Říma na návštěvu papeže Lva XIII.¹⁵⁷ Terezie nebyla překvapena, že svatá Panna zvolila toto místo, kde vládne pokoj, radost a chudoba. Viděla světničku, kde sestoupil anděl Páně k svaté Panně a svůj růženec položila na Ježíšovu misku.¹⁵⁸ Při loučení s tímto posvátným místem se utěšila myšlenkou: „*Ježíš nám nechce dát trvalý domov na zemi. Příbytek, který pro nás připravil, je nebe, kde už ho neuvidíme skrytého jako v hostii, ale tak, jak je On sám, tváří v tvář.*“¹⁵⁹

Když v období po Druhém vatikánském koncilu rozjímal karmelitánský řád o Panně Marii a o její tradiční příkladnosti přiklonil se k užívání výrazu „inspirace“, neboť je v něm obsaženo více dynamiky. V literární tvorbě i ve speciálních studiích přestala být snaha znovu

¹⁵⁵ Srov. Karmelitánská spiritualita patří do církve (7/7). ŘÁD KARMELITÁNŮ [online]. © 2013 [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <http://www.karmel.cz/index.php/karmelitanska-spiritualita/charisma-karmelu/431-karmelitanska-spiritualita-patri-do-cirkve-7-zaver>

¹⁵⁶ Srov. Sestry karmelitky. ŘÁD KARMELITÁNŮ [online]. © 2013 [cit. 2021-02-05]. Dostupné z: <http://www.karmel.cz/index.php/rodina-karmelu/sestry-karmelitky>

¹⁵⁷ Srov. BOAGA, E. *Maria a Karmel*. 2001. s. 55-56.

¹⁵⁸ Srov. TEREZIE Z LISIEUX. *Autobiografické spisy*. 1991. s. 125.

¹⁵⁹ STÖCKER, M. M. *Dobrodružství velké lásky*. 1999. s. 61.

vykládat škapulířovou¹⁶⁰ zbožnost pro současnou dobu a více se uvažovalo o Mariině příkladu chudé služebnice. Objevuje se snaha zdůrazňovat její postoj modlitby, naslouchání Božímu slovu, učenlivost vůči Duchu, prostotu života, její obětavost a službu bližním.¹⁶¹ Obdobně se k Marii vyjadřuje i Terezii z Lisieux. Aby se jí nějaká řeč o Panně Marii líbila a zároveň ji něčím prospěla, musela by vidět její skutečný život a ne ten předpokládaný. Terezie si byla jistá, že Mariin skutečný život musel být velice prostý. Viděla jako důležité, že i dnes je možné a potřebné napodobovat její ctnosti a důrazně říci, že žila z víry jako my.¹⁶² Odkazuje nás přitom na evangelistu Lukáše, kde čteme: „*Ale oni jeho slovům neporozuměli*“ (Lk 2,50). Na jiném místě: „*Ježíšův otec a matka byli plni údivu nad slovy, která o něm slyšeli*“ (Lk 2,33).

Mariin příklad nás uvádí do mystiky. Mystika neznamená zakoušet mimořádné a nevšední jevy, ale vstoupit do důvěrného vztahu s Bohem, mít s Ním osobní zkušenost, a to velmi prostou ve víře, která nám opravdu umožní z Boha žít a nechat se jím vést. Modlitba Terezie z Lisieux byla po většinu času velice prostá, místy dokonce chudá. Nebylo to s ní jako s Terezií z Ávily, která měla neustále extáze a vidění. Terezie z Lisieux zažila dva či tři okamžiky zvláštních velkých milostí. Při modlitbě se jí většinou nic zvláštního nedělo, ale protože byla věrná, dostávalo se jí světla v okamžicích mimo modlitbu, když to potřebovala¹⁶³: „*Nikdy jsem Ho neslyšela mluvit, ale cítím, že je ve mně. V každém okamžiku. Vede mě a vnuká mi, co mám říkat nebo dělat. Objevuji právě ve chvíli, kdy to potřebuji, světla, jež jsem dosud neviděla. Nejhojnějších osvětlení se mi nedostává při vnitřní modlitbě, ale spíš uprostřed denních zaměstnání.*“¹⁶⁴

Mystika Karmelu by nebyla pravou mystikou, kdyby nebyla svým zvláštním způsobem apoštolská. Terezie z Lisieux nám ukázala pravý smysl apoštolátu karmelské školy. Sama chtěla být misionářem od stvoření světa až do konce věků a zvěstovat evangelium nejenom na všech světadílech, ale i na nejodlehlejších ostrovech. Nejvíce však chtěla být mučednicí s cílem trpět za všechny a to z lásky k Ježíši. Později porozuměla, že Bůh ji volal jinou cestou. Apoštolát pro ni byl dílem Boží milosti – dílem tajemného těla Kristova. V něm je Bůh hlavou i duší a všichni jsou jeho údy, oduševňované Bohem. Pochopila, že církev má

¹⁶⁰ Škapulíř jako symbol má svůj původ v karmelitánském řádu. Jedná se o součást řeholního šatu, který podle starobylé tradice předala Panna Maria ve 13. stol. ve zjevení představenému karmelitánů sv. Šimonu Stockovi jako znamení ochrany. Spolu s tím bylo přislíbeno, že ti kdo jej budou s úctou nosit, dosáhnou věčné spásy. Srov. Škapulíř Panny Marie Karmelské. BOŠE KARMELITKY [online]. © 2013 [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <http://www.bosekarmelitky.cz/cz/panna-maria-karmelska/skapulir-panny-marie-karmelske/>

¹⁶¹ Srov. BOAGA, E. *Maria a Karmel*. 2001. s. 269.

¹⁶² Srov. TEREZIE Z LISIEUX. *Vstupuji do života*. 2007. s. 111-112.

¹⁶³ Srov. PHILIPPE, J. *Cesta důvěry a lásky*. 2014. s. 100-101.

¹⁶⁴ TEREZIE Z LISIEUX. *Autobiografické spisy*. 1991. s. 171.

srdce, že toto srdce hoří láskou a jenom láska udržuje všechny údy v činnosti. Kdyby nebylo lásky, přestali by apoštolové hlásat evangelium, mučedníci by se zdráhali prolít svou krev. Uvědomila si, že láska v sobě obsahuje všechna povolání a toto zjištění se jí stalo klíčem k povolání Karmelu v apoštolátu.¹⁶⁵ V přemíře své radosti proto zvolala: „*Konečně jsem našla své povolání! Mým povoláním je LÁSKA!*“¹⁶⁶

Cílem karmelitánské spirituality není v první řadě morální zdokonalení nebo svatost, které by bylo možno dosáhnout vlastní námahou a úsilím. Středem duchovního zájmu je Bůh, nikoliv člověk a jeho zdokonalení. Tato spiritualita je ve výrazném smyslu slova teocentrická. Duchovním pokrokem roste spojení s Bohem. O tuto ctnost je nutno se snažit, a to především rozšiřováním Božího království ve svém srdci.¹⁶⁷ V Karmelu je kladen důraz na modlitbu, život ve společenství a službu, provázanou pohledem hluboké víry. Zároveň každý člen vnáší do společného bohatství své vlastní dary a spoluutváří „ducha karmelitánské rodiny“. Proto současně platí, že charisma Karmelu je skutečností, jež má tolik projevů, kolik je členů Karmelu.¹⁶⁸

2.3 Velká malá Terezie a její spiritualita

Tereziinu spiritualitu nelze zjednodušit pouze na pokoru a důvěru, jako na dvě velké nerozlučné ctnosti křesťanské dokonalosti, které se vzájemně doplňují. Přesto můžeme říci, že celý její život byl zahrnut nesmírnou důvěrou v dobrotu Boha, kterou můžeme nazvat dětskou důvěrou. I tam, kde tato mystička toto slovo nevyslovuje, je přesto přítomné v její řeči nebo písemných projevech.¹⁶⁹ Jde například o její východisko: „*Ježíš může všechno: důvěra činí divy!*“¹⁷⁰

Terezie si při prokazování lásky byla vědoma toho, že je to Ježíš, kdo v ní jedná. Čím víc s Ním byla spojena, tím víc také milovala všechny své sestry.¹⁷¹ Terezie důvěřuje,

¹⁶⁵ Srov. BRANDSMA, T. *Krása Karmelu*. 1992. s. 95-96.

¹⁶⁶ TEREZIE Z LISIEUX. *Autobiografické spisy*. 1991. s. 188.

¹⁶⁷ Srov. GEORGES, P. *Spiritualita Karmelu*. 1991. s. 10.

¹⁶⁸ Srov. Charisma Karmelu. ŘÁD KARMELITÁNŮ [online]. © 2013 [cit. 2021-02-05]. Dostupné z: <http://www.karmel.cz/index.php/karmelitanska-spiritualita/charisma-karmelu>

¹⁶⁹ „Dětskou“ termín neznamená, že by šlo o nezralost. Srov. LIAGRE, L. *Duchovní cvičení se svatou Terezií z Lisieux*. 1993. s. 30-33.

¹⁷⁰ TEREZIE JEŽÍŠKOVÁ. *Duch svaté Terezie Ježíškovy*. 1927. s. 145.

¹⁷¹ Srov. TEREZIE Z LISIEUX. *Autobiografické spisy*. 1991. s. 215.

že toto její každodenní úsilí o lásku prospívá celé církvi, že její láska je pro církev užitečná, i když se uskutečňuje ve skrytosti.¹⁷²

Neodkladnost, s jakou Terezie mluvila o důvěře, pramenila z přesvědčení, že objevila Boha jako Otce. Připomeňme, že to bylo v době, kdy se zdůrazňovala přísnost a Boží spravedlnost a v myšlení lidí se nacházely stopy jansenismu. Terezie však uměla tyto božské atributy správně pochopit a věděla, že spravedlnost a milosrdenství nelze v Bohu stavět proti sobě.¹⁷³

Důvěru v Boha karmelitka rozšiřuje i na oblast viny a odpuštění, když říká: „*Vím přece, jak miluje marnotratné dítě, které se k němu vrací. Ne proto, že Pán Bůh svým milosrdenstvím mou duši předešel a uchránil ji od smrtelného hříchu, pozvedám se k němu s důvěrou a láskou.*“¹⁷⁴ Považovala Boží milosrdenství za nekonečné, neboť jej sama zakusila. Příčinou její lásky k Bohu není uchránění od smrtelného hříchu, nýbrž důvěra v toto Boží milosrdenství a lásku.¹⁷⁵ Svou důvěru k Bohu se Terezie snažila vyjádřit co nejstručněji v této formulaci: „*Důvěra, a nic než důvěra nás má dovést k lásce.*“¹⁷⁶

V době, ve které Terezie žila, se tradovalo, že svatosti lze dosáhnout tvrdou cestou přísného asketismu, pevné disciplíny a těžkých obětí. Dosáhnout takového vrcholu, znamenalo „být velkou duší“, jak karmelitka takové jedince nazývala. Terezie si naopak uvědomovala, že je malou duší, ale i přesto může být, a spolu s ní i všechny ostatní duše, velkou sveticí. Proto za zdmí Karmelu spiritualitu přísné askeze nenásledovala. Věřila, že všichni lidé jsou povoláni ke svatosti, a to dávno před tím, než to bylo oznámeno na Druhém vatikánském koncilu.¹⁷⁷

Přechod od meditace ke kontemplaci, od rozvažování k naslouchání, od smyslu k duchu, o tom s důrazem vypovídal sv. Jan od Kříže. Terezie toto zažila na úrovni celého vztahu ke Kristu: nechat se proměnit, vše dostat z Božích rukou. Měla potřebu to nějak formulovat, ale trpěla tím, že to nedokáže. Protivily se jí hotové formulky modliteb, ve kterých se srdce nemůže svobodně vyjádřit.¹⁷⁸ „*Dělám to jako děti, které neumějí číst. Docela prostě říkám Pánu Bohu to, co mu chci říci, bez krásných frází, a on mi vždycky rozumí!*“¹⁷⁹

¹⁷² Srov. PLATTIG, M. Terezie z Lisieux - „Dějiny duše“ jako dějiny osvobození. In: BALTHASAR, H. U. v. *Učitelka prostoty*. 1997. s. 131.

¹⁷³ Srov. PHILIPPE, J. *Cesta důvěry a lásky*. 2014. s. 81.

¹⁷⁴ TEREZIE Z LISIEUX. *Autobiografické spisy*. 1991. s. 249.

¹⁷⁵ Srov. PLATTIG, M. Terezie z Lisieux - „Dějiny duše“ jako dějiny osvobození. In: BALTHASAR, H. U. v. *Učitelka prostoty*. 1997. s. 132.

¹⁷⁶ TEREZIE Z LISIEUX a T. BRYCHTOVÁ (ed.). *Dopisy Terezie z Lisieux*. 2002. s. 260.

¹⁷⁷ Srov. AHERN, P. V. *Tři dary Terezie z Lisieux*. 2015. s. 86.

¹⁷⁸ Srov. ANGE, D. *Rány zhojené láskou*. 2011. s. 82.

¹⁷⁹ TEREZIE Z LISIEUX. *Autobiografické spisy*. 1991. s. 233.

„*Kdo je prostoduchý, ať se sem uchýlí*“ (Př 9,4).¹⁸⁰ Tento biblický text četla Terezie koncem roku 1894 „novýma očima“ a tehdy si poprvé jasněji uvědomila svou „malou cestu“ ke svatosti, svou evangelijní zkratku.¹⁸¹ Na základě toho prohlásila: „*Proto nepotřebuji růst, naopak, musím zůstat maličká, menšit se čím dál tím víc.*“¹⁸² Poznala, že právě objevila řešení životního problému, který ji tížil, a hledala odpověď na otázku, co udělá Bůh maličkému, když k němu přijde s důvěrou.¹⁸³ Odpověď našla v úryvku z Izaiáše: „*Jako když někoho utěšuje matka, tak vás budu těšit*“ (Iz 66,13).

Terezie pochopila, že její přijetí nedokonalosti a ubohosti umožní Bohu, aby sám v ní byl její dokonalostí, silou a svatostí. Tak bude dosaženo onoho „vrcholu lásky“ rychleji a pro všechny „hodně krátkou cestou“ vedoucí přímo do Božího srdce.¹⁸⁴ Proto chtěla najít onen pomyslný „výtah“, který by jí vynesl až k Ježíši, protože se cítila malá na to, aby vystupovala po drsném schodišti askeze.¹⁸⁵

Ta zdviž, kterou hledala, to jsou Ježíšovy paže, které ji vynesou na vrchol svatosti. Má-li být člověk na základě této pravdy nesen v Boží náruči, nejenže musí být maličký, ale musí být menším stále víc a víc! Je to naprosté obrácení ve shodě s paradoxem evangelia.¹⁸⁶ Je to jednoduše způsob, jak se velmi přiblížit Bohu. Je to směr, kterým se můžeme vydat a prostředek, který nás dopraví do cíle. Lidé mají rádi poučky a jasné definice, ale Terezie s formálními kategoriemi nepracovala. K „malé cestě“ dospěla svou intuicí a pak ji jednoduše žila.¹⁸⁷ Je potvrzením a zároveň obnovením té nejzákladnější a nejuniverzálnější pravdy: „*Bůh je náš Otec a my jsme jeho děti*“.¹⁸⁸

Významným datem jejího duchovního života byl 9. červen 1895. Toho dne sepsala „*Úkon obětování milosrdné lásky*“. Mohli bychom jej nazvat její poslední vůlí a závětí. Bohu tímto dokumentem formálně odevzdala celou svou bytost. Dala mu písemnou podobu, neboť jej chtěla podepsat a zpečetit a slavnostně prohlásit, že je tento dar nezrušitelný. Byla přesvědčena, že „Bůh je láska a milosrdenství“. To bylo podstatou její spirituality, úhelným kamenem, z něhož vše vycházelo.¹⁸⁹

¹⁸⁰ Nejedná se o stylizovanou prostotu. Prostota je u Terezy Pánovým darem. Tato jednoduchost je u ní syntéza osobnosti tak jak ji Bůh stvořil. Je to znamením, že Bůh v ní působí jako „žár“, a proto ona jedná tak bezprostředně. Je to její cesta.

¹⁸¹ Srov. LACHMANOVÁ, K. *Terezie z Lisieux a Silván z Athosu*. 2010. s. 22.

¹⁸² TEREZIE Z LISIEUX. *Autobiografické spisy*. 1991. s. 202.

¹⁸³ Srov. GAUCHER, G. *Životopis Terezie z Lisieux*. 2010. s. 126.

¹⁸⁴ Srov. SION, V. *Duchovní realismus Terezie z Lisieux*. 1992. s. 51.

¹⁸⁵ Srov. TEREZIE Z LISIEUX. *Příběh jedné duše*. 2016. s. 266.

¹⁸⁶ Srov. GAUCHER, G. *Životopis Terezie z Lisieux*. 2010. s. 126.

¹⁸⁷ Srov. AHERN, P. V. *Tři dary Terezie z Lisieux*. 2015. s. 79.

¹⁸⁸ Srov. GAUCHER, G. *Životopis Terezie z Lisieux*. 2010. s. 199.

¹⁸⁹ Srov. AHERN, P. V. *Tři dary Terezie z Lisieux*. 2015. s. 69.

Tereziina „malost, nepatrnost, nevýznamnost“ nebyla dána její neschopností něco vykonat anebo jen tím, že k tomu neměla příležitost, i když potom toužila (mučednictví, misie). Bylo to ve skutečnosti podstatou její spirituality. Zmenšila se, aby v ní „vyrostl“ Ježíš: „*On musí růst, já však se menšit*“ (Jan 3,30) – tedy očekávala, že vše obdrží od Ježíše. Nevěděla, co obdrží, nemluvila mu do toho, ale jednoduše jako malé dítě věděla, že On se postará, dá ji to, co potřebuje a v takové míře jak to potřebuje, ale ne podle její představy, ale podle představy Boží – to se na ní paradoxně ukazuje jako veliké.

2.4 Světci karmelské epochy

Obecně (ideově) můžeme v dějinách spirituality rozlišovat její jednotlivé fáze: Trojice; Ježíš; apoštolové; církevní otcové a první koncily; mnišské osobnosti; pojmání národních specifik; zápas o univerzálnost a hájení individuálního rysu; duchovní kenoze současnosti. Pokud spiritualitu rozdělujeme na různá období, musíme stále vnímat kontinuitu a postupné přechody, zejména pohlížíme-li na historické události s velkým časovým odstupem.¹⁹⁰ Do každé této etapy „staví“ Duch Svatý nějakého průvodce, každé nově vznikající civilizaci dává nějakého učitele, který má šířit jeho světlo.¹⁹¹ Podobně tomu bylo i v 19. století, kterému dal sv. Terezii z Lisieux jako „dospělé dítě“, aby ukazovala novou cestu ke svatosti.¹⁹²

Abychom lépe porozuměli specifičnosti spirituality, kterou sv. Terezie z Lisieux na Karmel vnesla a kterou skvěle propojila s jeho duchovní tradicí, uveďme si několik vynikajících světeckých osobností tohoto řádu. Nechceme zde jednotlivé osobnosti vzájemně srovnávat, ani je stavět do protikladu s duchovním odkazem sv. Terezie z Lisieux. Naopak bychom rádi poukázali na společné impulzy karmelitánské spirituality, jež tyto světce propojují, na jejich duchovní odkaz a především na jedinečné působení Ducha Svatého, který skrze tyto osobnosti postupně formuje celý karmelitánský řád.

Světecké osobnosti nám zdůrazňují, že duchovní život znamená spolehnout se na blízkost živého Boha. Bůh nejedná sám, ale bere konání člověka vážně a zve ho ke spolupráci. Kdo se Bohem nechal ve víře zasáhnout, stále se snaží o vědomou blízkost s ním v modlitbě a rozjímání.¹⁹³

¹⁹⁰ Srov. ALTRICHTER, M. *Krátké dějiny spirituality*. 2013. s. 12.

¹⁹¹ Srov. MARIE-EUGÈNE DE L'ENFANT-JÉSUS. *Tvá láska rostla se mnou*. 1997. s. 112.

¹⁹² Srov. ČING-HSIUNG-VU, J. *Umění milovat*. 1960. s. 45.

¹⁹³ Srov. HERBSTTRITH, W. *Prodlévání před Bohem s Terezií z Avily, Janem od Kříže a Editou Steinovou*. 2005. s. 109.

Ctít památku svatých zároveň znamená oslavovat Boží dobrotu za ctnosti darované těmto vynikajícím osobnostem, které jsou hodny následování, jako příklad a vzor všem žijícím. Platí o nich, že „*ač zemřeli, ještě mluví*“ a skrze jejich život k nám hovoří Bůh, neboť Bůh se stal zdrojem jejich svatosti. Za světce byly v průběhu dějin církve uznány osoby různých povolání a stavů. Nalezneme zde nejen vysoce postavené představitele světské moci a církve, osoby kněžského a řeholního života, ale také lidi obyčejné, chudé a prosté.¹⁹⁴

Mezi významné představitele karmelské epochy můžeme mimo jiné zařadit: sv. Terezii od Ježíše, sv. Jana od Kříže, sv. Terezii Benediktu od Kříže a ctihodnou matku bl. Marii Elektu od Ježíše. Každý z těchto karmelitánských mystiků, představuje určitý model svatosti. Všechny nepochybně spojují určité společné prvky, ale zároveň i Duch Svatý, který je obdařil svými jedinečnými a pro každou osobnost přiléhavými charismaty.

Přes jejich národnostní a duchovně formační rozdíly, byli všichni duchovními obyvateli Karmelu. Spatřovali nutnost hlubokého proměňujícího rozjímání o tajemstvích spásy v Kristu a především žili Jím. Pro člověka je podstatné nesetrvávat pouze u nauky o Bohu, ale především s Bohem být. V tomto snažení se stávají světci Karmelu zkušenými průvodci i pro dnešního člověka.¹⁹⁵

Při pohledu na námi zmiňované světce, bychom mohli říci, že v Terezii od Ježíše a Janu od Kříže žilo povolání řádu i jeho charisma nejzřetelněji. Terezie přirovnává své povolání k přátelství s Bohem, do něhož, pokud je bráno vážně, musí být zahrnuto zříkání se, asketický očištný proces, který není samoučelný, nýbrž slouží jako prostředek a cesta. Pro Jana od Kříže začíná duchovní putování nejprve cestou odříkání, jež mělo za cíl odkázat člověka na to, že je povolán ke skutečnosti mnohem větší, nádhernější a unikátnější, než jakou by mohlo vytvořit sebevíce potěšení a radostí tohoto světa.¹⁹⁶

Jejich příběhy jsou dokladem Boží přítomnosti v životě Karmelu. V soukromé účtě není důležité, zda byli všichni církví oficiálně svatořečeni, prohlášeni za blahoslavené, nebo teprve některým ze stupňů tohoto procesu procházejí.¹⁹⁷ Jsou našimi nebeskými pomocníky, a proto je možné se k nim obracet a prosit je o podporu a vedení, tak jako svatořečenou Terezii Benediktu od Kříže. Pro ni znamenal duchovní život neohlížet se nazpět, ale směřovat

¹⁹⁴ Srov. BUBEN, M., O. A. KUKLA a R. KUČERA. *Svatí spojují národy*. 1994. s. 15.

¹⁹⁵ Srov. HERBSTTRITH, W. *Prodlévání před Bohem s Terezií z Avily, Janem od Kříže a Editou Steinovou*. 2005. s. 10.

¹⁹⁶ Srov. DOBHAN, U. *Spiritualita Karmelu*. 1994. s. 43.

¹⁹⁷ Srov. SICARI, A. M. *Svatí Karmelu*. 2011. s. 7.

dopředu. Duch Svatý byl pro tuto světici nejenom tvůrcem všech tradičních forem, ale i těch nových.¹⁹⁸

Každý člověk je jedinečný (a proto někdo více přilne k Dominikovi, jiný k Terezii), ačkoli žije spiritualitu řeholního společenství, každý je obdarován individuálním úkolem, který může vykonat jen on. V tom se nachází šance i hranice každého duchovního učení. Můžeme poukázat na vývojové fáze, zákonitosti či odbočky nebo je odhalovat, přičemž vlastní život a s ním spojený duchovní život nelze vždy jednoznačně uchopit. Pro většinu současníků není duchovní život podstatný, přestože právě on dodává lidskému životu hodnotu. Tato základní skutečnost je naproti tomu výrazně patrná u sv. Terezie z Lisieux, sv. Jana od Kříže, „neklidné tulačky Boží“ – sv. Terezie od Ježíše, sv. Terezie Benedikty od Kříže¹⁹⁹ nebo u ctihodné Marie Elekty od Ježíše. U těchto světců vždy spatřujeme nosné prvky karmelitánské spirituality a zároveň jedinečné působení Ducha, který v každém z nich působí odlišně.

2.4.1 Sv. Terezie od Ježíše

Teresa de Cepeda Y Ahumada se narodila 28. března 1515 ve španělské Ávile. Už v šesti letech dokázala sama číst. Mezi její oblíbené knihy patřil *Flos sanctorum*, vypravující o životě Krista a hrdinských činech některých světců, mučedníků a poustevníků. Terezie byla plná touhy, dobrodružství a trvala na svém, když jednou prohlásila: „*Já chci jít nalézt Boha!*“ Už jako dítě byla k sobě náročná. Její matka zemřela, když Terezii nebylo ještě ani dvanáct let. V době svého dospívání přemýšlela o věčných hodnotách, které jsou hodny toho, aby jim člověk zasvětil celý život. Volba řeholního života ji na jedné straně oslňovala svou radikalitou, jindy při pomyšlení na klášter pocítovala silný odpor. I přes nesouhlas svého otce nakonec odešla roku 1535 z domova a vstoupila do karmelitánského kláštera Vtělení.²⁰⁰ Zprvu byla přesvědčena, že tam přišla na základě zkušenosti s Bohem, ale později doznala, že ji k tomu donutila spíše hrůza z pekla než Boží láska.²⁰¹

Do řádu vstoupila ve dvaceti letech. Svou první vizi Krista měla až po dlouhé době řeholního života. Vize pokračovaly šest let a byly impulsem pro rozhodnutí založit reformní karmelitánský řád, který by napodoboval Kristovo utrpení.²⁰²

¹⁹⁸ Srov. MOSLEY, J. *Edita Steinová jako žena modlitby*. 2011. s. 153.

¹⁹⁹ Srov. DOBHAN, U. *Spiritualita Karmelu*. 1994. s. 44.

²⁰⁰ Srov. SICARI, A. M. *Svatí Karmelu*. 2011. s. 25-29.

²⁰¹ Srov. HERBSTTRITH, W. *Prodlévání před Bohem s Terezii z Ávily, Janem od Kříže a Editou Steinovou*. 2005. s. 47.

²⁰² Srov. *Kniha svatých*. 2011. s. 262.

Během pobytu v klauzuře pro ni zpočátku nebyla modlitba opravdovým dialogem s Bohem. Rok 1554 sama nazvala dobou „obrácení“ a počátkem důvěrného společenství s Ježíšem Kristem. Toto období „sjednocení“ a extatických zkušeností se dovršilo známou milostí opakovaného mystického „probodení srdce“, při němž pocítila, že je obklopena silným žářem lásky.²⁰³

Když začala Terezie s reformou karmelitánského řádu, musela čelit četným obtížím a protivenstvím. Posilována Boží milostí snášela všechno statečně z lásky k Ježíši.²⁰⁴ Po této zkušenosti roku 1562 uposlechla hlas Krista a založila nový Karmel. Její zaměření bylo převážně eschatologické. Do jejího kontemplativního života však mocně zasáhly obtíže, které v té době prožívala církev. Byla to doba poraněná reformací a náboženskými válkami. Misijní úsilí církve bylo mnohde vtaženo do pochybných zájmů dobyvatelů v Novém světě.²⁰⁵ Terezie však od Boha obdržela příkaz, aby kontemplaci propojila s činnou službou, společenské rozdíly překlenula láskou ke všem lidem a kladla Boží zákon nad lidská nařízení.²⁰⁶ V pozdější době Terezie z Lisieux pochopila, že i ten nejnepatrnější okamžik má být prožit v lásce. Sestře Leonii cituje slova sv. Terezie od Ježíše: „*Ježíš nehledí ani na velikost skutků ani na jejich obtížnost, ale na lásku, s jakou byly vykonány. Jestliže je bez radosti, bez odvahy a bez síly, pak se chce hned pustit do práce, protože tyto tři vlastnosti, „tituly“, jak jim říká, jí to ulehčí.*“²⁰⁷

V roce 1567, po setkání s generálem karmelitánského řádu P. Rubeem,²⁰⁸ své zakladatelské dílo přenesla i na mužskou větev.²⁰⁹ Terezie se s ním dohodla, že se její budoucí bratři budou nazývat „kontemplativní karmelitáni“. Tak je nazýval i generál ve svých prvních dokumentech, nicméně připustil, aby se jim lidově říkalo „bosí“.²¹⁰

Terezie byla nejenom aktivní žena, ale i mystická spisovatelka. Zanechala po sobě mnoho spisů. Mezi hlavní, které vznikly v letech 1562 až 1582 patří: *Život, Cesta*

²⁰³ Srov. SICARI, A. M. Terezie od Ježíše. In: BORRIELLO, L., E. CARUANA, M. R. DEL GENIO a N. SUUFFI (ed.). *Slovník křesťanských mystiků*. 2012. s. 730.

²⁰⁴ Srov. ZIELIŃSKI, J. *365 dní s mystiky Karmelu*. 2011. s. 7.

²⁰⁵ Srov. SICARI, A. M. Terezie od Ježíše. In: BORRIELLO, L., E. CARUANA, M. R. DEL GENIO a N. SUUFFI (ed.). *Slovník křesťanských mystiků*. 2012. s. 730.

²⁰⁶ Srov. AUCLAIROVÁ, M. *Boží tulačka*. 2016. s. 403.

²⁰⁷ SIX, J. F. *Terezie z Lisieux*. 1990. s. 30.

²⁰⁸ Srov. Tereziánská reforma. BOŠE KARMELITKY [online]. © 2013 [cit. 2022-09-06]. Dostupné z: <http://www.bosekarmelitky.cz/historie/tereziánská-reforma/>

²⁰⁹ Srov. SICARI, A. M. Terezie od Ježíše. In: BORRIELLO, L., E. CARUANA, M. R. DEL GENIO a N. SUUFFI (ed.). *Slovník křesťanských mystiků*. 2012. s. 730.

²¹⁰ Srov. SICARI, A. M. *Charisma Terezie z Avily*. 2015. s. 317.

k dokonalosti, Ustanovení. Vytvořila také řadu menších písemností, pod názvem *Názory a Duchovní stavy*.²¹¹

Mezi první a nejlepší čtenáře spisů sv. Terezie, ještě před jejich vydáním, patřil sv. Jan od Kříže. Tento první bosý karmelitán žil v její blízkosti nejdéle. Jako jediný zakusil její vyučování a byl i tím, který opravdu poznal skrytá tajemství její duše a uměl ji nasměrovat k nejvyšším zkušenostem jejího mystického putování.²¹² „Zdalo se, že vidí i tam, kde je duše a srdce všech.“²¹³ S Terezíí se setkal sv. Jan už jako kněz a teolog. Jí bylo 32 let a jemu teprve 25 let a oba se stali předními strůjci karmelitánské reformy.²¹⁴

Terezie navzdory přátelství s Janem kritizovala v Karmelu jeho radikální „kartuziánskou spiritualitu“. Přesto se však při různosti podmínek i vzdělání výpovědi obou mystiků v podstatných bodech překrývají. Oběma jde o to nejnějnější, a tím je střed a hloubka člověka v Ježíši Kristu, neboť pouze člověk, který při modlitbě vstupuje do své vlastní hlubiny, je schopen uskutečnění víry a může z této své hlubiny obdarovávat druhé.²¹⁵

Její mystická nauka se soustřeďuje na život v modlitbě, protože do dialogu a přátelského vztahu s Bohem musí vstoupit celá naše existence. Polovičatý přístup podle ní nemá smysl. Pro Terezii je vrcholnou milostí „spodobení s Kristem“ v jeho sebeobětování a sebedarování za celý svět. Dalším vrcholem mystického putování je „duchovní manželství“, v němž se lidská přirozenost na manželský způsob sjednocuje s přirozeností Boží. Toto niterné sjednocení přirovnává k Panně Marii, když hostila ve svém lůně „Slovo“.²¹⁶ Podobnou úctu k Panně Marii můžeme později pozorovat také u Terezie z Lisieux.

Jako důležité zdůrazňuje Terezie z Ávily Kristovo lidství v každé fázi duchovního putování, na jehož vrchol klade službu církvi, což bylo následně označeno za „ekleziologizaci mystické lásky při budování církve“.²¹⁷ Ve svém díle o tom říká: „Obětuj se denně padesátkrát Bohu a číň to s velkou vroucností a touhou po Bohu.“²¹⁸

²¹¹ Srov. DAVYOVÁ, M.-M. Západní mystika mnišských řádů. In: DAVYOVÁ, M.-M. (ed.) et al. *Encyklopedie mystiky III*. 2002. s. 178-179.

²¹² Srov. Svatý Jan od Kříže, čtenář svaté Terezie (1. část). ŘÁD KARMELETÁŇŮ [online]. © 2013 [cit. 2020-11-04]. Dostupné z: <http://www.karmel.cz/index.php/karmelitanska-spiritualita/55-jan-od-krize/642-karmel-3-2014-1>

²¹³ MARIE-ANNE DE JÉSUS. *Anna od Ježíše*. 1993. s. 50.

²¹⁴ Srov. VRÁNA, K. (ed.). *V jednom společenství*. 2009. s. 530.

²¹⁵ Srov. HERBSTTRITH, W. *Prodlévání před Bohem s Terezíí z Ávily, Janem od Kříže a Editou Steinovou*. 2005. s. 52-54.

²¹⁶ Srov. SICARI, A. M. Terezie od Ježíše. In: BORRIELLO, L., E. CARUANA, M. R. DEL GENIO a N. SUUFFI (ed.). *Slovník křesťanských mystiků*. 2012. s. 730-732.

²¹⁷ Srov. Tamtéž. s. 732-733.

²¹⁸ TERESA DE JESÚS. *Kniha o zakládání*. 1991. s. 315.

Je skutečností, že ani Terezie si plně neuvědomovala, do jaké míry je Bohem milována, a to ani ve chvíli, kdy jí anděl „probodl srdce“, až do té doby, dokud nezačala plakat pro Krista trpícího v daný okamžik v církvi její doby.²¹⁹

Tato španělská karmelitánka a mystička založila celkem sedmnáct ženských a dva mužské kláštery.²²⁰ Zemřela v Alba de Tormes 4. října 1582. Za svatou byla prohlášena papežem Řehořem XV. roku 1622 a Pavel VI. ji 27. září 1970 prohlásil za učitelku církve.²²¹

2.4.2 Sv. Jan od Kříže

Sv. Jan od Kříže patří mezi další velké osobnosti 16. století. Rodným jménem Juan de Yepes se narodil roku 1542 ve španělském městě Fontiveros blízko Ávily. Brzy mu zemřel otec a své dětství prožil v chudobě. Začal pracovat manuálně a později se v nemocnici zapojil do ošetřování nemocných. Pro své studijní nasazení byl přijat na studia na koleje otců jezuitů. Ve svých jednádvaceti letech, roku 1563, vstoupil ke karmelitánům v Medině a přijal řádové jméno Jan od svatého Matouše. Po složení slibů započal s teologickým studiem v Salamance. V touze po hlubší kontemplaci zvažoval po kněžském svěcení odejít ke kartuziánům, k němuž na základě setkání s Terezií z Ávily nedošlo. Tato svěřice Janovi doporučila raději snahu o dokonalejší život ve svém řádu. V roce 1568 proto v Durelu zahájil po vzoru Terezie od Ježíše reformu mužského Karmelu.²²²

Aby vrátil smysl kněžské službě a obnovil křesťanský život, opustil Jan konzumní styl v jeho tehdejší podobě.²²³ Přijal nové řeholní jméno Jan od Kříže, protože si hluboce zamiloval Kristův kříž s prosbou k Bohu, aby nikdy nepostrádal utrpení. To se mu nakonec splnilo, neboť jeho reformátorské úsilí mu způsobilo mnoho strádání.²²⁴

Někteří členové řádu byli proti reformám natolik, že Jana na osm měsíců uvěznil.²²⁵ Ve vězení v Toledu byl následně zbaven funkce v řádovém vedení. Pro své názory proti mocenskému smýšlení svých představených měl být z řádu vyloučen.²²⁶ Podle nich byl

²¹⁹ Srov. SICARI, A. M. *Charisma Terezie z Ávily*. 2015. s. 341.

²²⁰ Srov. MCGREAL, I. P. *Velké postavy západního myšlení*. 1997. s. 197.

²²¹ Srov. ZIELIŃSKI, J. *365 dní s mystiky Karmelu*. 2011. s. 7.

²²² Srov. SICARI, A. M. Jan od Kříže. In: BORRIELLO, L., E. CARUANA, M. R. DEL GENIO a N. SUUFFI (ed.). *Slovník křesťanských mystiků*. 2012. s. 437.

²²³ Srov. HERBSTTRITH, W. *Prodlévání před Bohem s Terezií z Ávily, Janem od Kříže a Editou Steinovou*. 2005. s. 68.

²²⁴ Srov. ZIELIŃSKI, J. *365 dní s mystiky Karmelu*. 2011. s. 7-8.

²²⁵ Srov. MOORE, T. *Temné noci duše*. 2014. s. 16.

²²⁶ Srov. HERBSTTRITH, W. *Prodlévání před Bohem s Terezií z Ávily, Janem od Kříže a Editou Steinovou*. 2005. s. 69.

neposlušný, vzpurný a tvrdošíjný řeholník.²²⁷ Někdy mu bylo umožněno navštívit refektář, kde i přes neustálé ponižování sepsal část svých mystických básní.²²⁸

Po útěku z vězení se stal převorem v El Calvario a následně rektorem v Baeze. Jan v té době napsal menší díla *Výstrahy, Slova světla a lásky, Hora dokonalosti*.²²⁹

Spolu s Terezií z Ávily vytvořil „styl duchovní nauky“, jenž je považován za poklad v oblasti mystické spirituality a právem je uznáván jako nejlepší teolog mystiky. Jeho nauka, na rozdíl od Terezie není tolik rozšířená, ale v mnohém se jejich pohledy doplňují.²³⁰ Terezie z Ávily popisuje duchovní cestu jako „průchod sedmi komnatami“, které zároveň představují stupně modlitby. Jan používá obrazu noci, aby ukázal etapy duchovního života. Noc znamená očištnou askezi, jež zahrnuje tři stádia: noc smyslů – umrtvení nezřízených citů, noc rozumu – postupuje se s pouhou vírou, noc paměti a vůle – když jsou tyto mohutnosti očištěny nadějí a láskou.²³¹

Rovněž Terezie z Lisieux našla svou duchovní cestu: brát život takový jaký je a plně se otevírat druhým. Ve svých spisech uvedla, že pro ni byl tento život ve tmě noci – „noci“ tohoto života. Zároveň si ale jako realistka byla vědoma toho, že noc trvá jen určitou dobu, a proto všechny okamžiky této noci se musí co nejvíce využít – přetvořit je v lásku. Když se dostaví utrpení, ihned ho uchopit a neztrácet čas. Učinit z něho aktivní postoj místo toho, aby se stalo břemenem, které člověk jen trpně snáší.²³²

Jan od Kříže nám zanechal významná díla: *Duchovní píseň, Názory a učení, Výstup na horu Karmel, Temná noc, Plamen lásky živý*. V těchto básních a spisech je obsaženo celé jeho duchovní učení, jež má jediný cíl: popsat prožitek, přičemž „já“ je záměrně ponecháváno stranou.²³³ Zatímco v *Temné noci* popisuje, jak Bůh pracuje na člověku, *Výstup na horu Karmel* naopak pojednává o tom, co má člověk dělat, aby se otevřel Bohu.²³⁴ Ve svých spisech mistrně spojil mystickou zkušenost s intelektuálním rozbořením a zároveň neumrtvil ducha.²³⁵

²²⁷ Srov. VRÁNA, K. (ed.). *V jednom společenství*. 2009. s. 530.

²²⁸ Srov. *Kniha svatých*. 2011. s. 311.

²²⁹ Srov. KOHUT, V. *Vcházím v nepoznané*. 1992. s. 163.

²³⁰ Srov. ALTRICHTER, M. *Krátké dějiny křesťanské spirituality*. 2013. s. 123.

²³¹ Srov. CINCIALOVÁ, M. L. Téma cesty u světců a jeho význam pro řeholní formaci. In: ALTRICHTER, M. *Studijní texty ze spirituální teologie III*. 2006. s. 63.

²³² Srov. SIX, J. F. *Terezie z Lisieux*. 1990. s. 29.

²³³ Srov. DAVYOVÁ, M.-M. Západní mystika mnišských řádů. In: DAVYOVÁ, M.-M. (ed.) et al. *Encyklopedie mystiky III*. 2002. s. 173-174.

²³⁴ Srov. STINISSEN, W. *Noc je mým světlem*. 1997. s. 109.

²³⁵ Srov. MCGREAL, I. P. *Velké postavy západního myšlení*. 1997. s. 206.

Charakteristické pro tohoto mystika je, že se dotkl dvou zdánlivě protikladných vrcholů: vrcholu krásy, jenž naplňuje jeho básnické texty a vrcholu asketické strohosti, s níž své básně komentuje.²³⁶ V jeho učení je patrný duchovní prospěch, který plyne z odpoutání se od tvorů – „svoboda srdce pro Boha“. Svoboda musí být úplná, má-li být sjednocení s Bohem dokonalé.²³⁷ „*To, oč usiluješ a po čem nejvíce toužíš, nenajdeš na téhle své cestě ani vysokou kontemplací, nýbrž ve velké pokoře a odevzdanosti srdce.*“²³⁸ Podobně se i Terezie z Lisieux ve své básni zmiňuje, že její srdce je zcela odevzdané pro Ježíše, připravené se vždy rozdávat a prokazovat vroucí něhu.²³⁹

Mystická zkušenost Jana od Kříže a Terezie z Lisieux – obojí směřuje k plnému Ježíšovu životu a vychází z kříže. Oba usilují o přetvoření „ohněm“. Jan i Terezie popisují, jak je lidské bytí uchopeno Duchem Svatým, vedeno k božskému způsobu jednání, myšlení a lásky a následně vtahováno do ohně Boží Trojice. Jan vyjadřuje tuto proměnu obrazem dřevěného polena obklopeného ohněm. Terezie tuto proměnu popisuje jako kousek železa, který je těžší a většího odporu, ale nakonec i ten oheň pronikne, a železo i oheň jsou jedno.²⁴⁰

Jan od Kříže měl jasně definovanou představu o posledním určení člověka a cíli života, včetně cesty k jeho naplnění. Proto se slovy „*Oč Bůh usiluje, to je: udělat z nás Boha skrze podílňictví*“ připomíná, co už před ním říkali teologové 15. století.²⁴¹

Jan zemřel 14. prosince 1591 v Ubedě. Jeho výjimečnost ocenil až papež Klement X., kterým byl v roce 1675 blahorečen. Za svatého ho prohlásil Benedikt XIII. roku 1726, papež Pius XI. jej roku 1926 prohlásil učitelem církve. V roce 1952 si španělsky píšící básníci vybrali tohoto „Mystického učitele“ za svého patrona.²⁴²

2.4.3 Marie Elekta od Ježíše

Marie Elekta od Ježíše, vlastním jménem Kateřina Tramazzoliová se narodila 28. ledna 1605 v italském městě Terni. Podobně jako mnoho karmelitánských světců byla i ona v době svého dětství podrobena bolestné zkoušce, když jí v deseti letech zemřel její milovaný otec. Její nitro zasažené otřesem této události, zaslechlo tajemný hlas, který jí sdělil, že má nového nebeského Otce. Tato zkušenost v ní roznítla touhu po Bohu s rozhodnutím se mu úplně odevzdat. Ve svých jedenadvaceti letech vstoupila roku 1626

²³⁶ Srov. SICARI, A. M. *Svatí Karmelu*. 2011. s. 55.

²³⁷ Srov. CUMMINS, N. *Osvobození k radosti*. 1994. s. 24.

²³⁸ JAN OD KŘÍŽE. *Krátké spisy a korespondence*. 1998. s. 71.

²³⁹ Srov. TEREZIE Z LISIEUX a A. JANOUŠKOVÁ (ed.). *Básně svaté Terezie z Lisieux*. 2003. s. 50.

²⁴⁰ Srov. SIX, J. F. *Terezie z Lisieux*. 1990. s. 30.

²⁴¹ Srov. KÖRNER, R. „*Má jsou nebesa a má je země*“. 1998. s. 10-11.

²⁴² Srov. KOHUT, V. *Vcházím v nepoznané*. 1992. s. 164.

do kláštera bosých karmelitek v rodném městě, kde přijala řeholní jméno Marie Elekta od svatého Jana. O rok později složila řeholní sliby a matka novicek ji dávala za vzor ostatním členkám komunity. V roce 1629 byla vybrána spolu se třemi zkušenými spolusestrami, aby založily ženskou větev Karmelu ve Vídni. Na znamení jejího užšího spojení s Ježíšem bylo v novém působišti její jméno změněno na Marii Elektu od Ježíše. Zde dozrála lidsky i duchovně.²⁴³

Sestra Elekta byla v roce 1638 zvolena převorkou. O pět let později ji císař Ferdinand III. ustanovil za zakladatelku nového kláštera v Grazu, kde strávila třináct let. Na popud představených dostala v srpnu roku 1656 příkaz k založení Karmelu v Praze, do kterého odjela spolu se sestrou Marií Terezií od Ježíše.²⁴⁴ V pražském Karmelu se stala Elekta v počtu sedmou řeholnicí. V březnu roku 1660 složila slavné sliby a krátce na to, dne 20. června téhož roku, se stala převorkou řádu. Jejím hlavním úkolem byla stavba klášterních budov, které zde zanechali Valdštejnové v provizorním stavu, nevyhovujícím řádovým předpisům.²⁴⁵

Po klidném a pro ni samotnou nejkrásnějším období života v Grazu, na ni v Praze čekaly dramatické profesní události. Přijala a ubytovala válkou ohrožené bosé karmelitky z Polska v budovách, které byly původně vyhrazeny německým mniškám. Po čase vyvstaly mezi oběma komunitami problémy, pověst matky Elekty byla poškozena obviněním z přehnané přísnosti nejprve u arcibiskupa a následně se pomluvy rozšířily až do Říma. Po odchodu polských sester a uklidnění situace napsala matka Elekta převorce do Terni: „*Praha je místem křížů a umrtvování. Za všechno budiž Pán požehnán*“.²⁴⁶

Ve skutečnosti byla přísná především sama k sobě. Vyzařující klid a stálá vyrovnanost dodávaly její osobě něco nadpřirozeného, čímž si brzy získala všeobecnou úctu a obdiv.²⁴⁷ Tím, že byla niterně spojena s Ježíšem, dívala se na člověka jeho očima.²⁴⁸ Později se převorce začal zhoršovat její zdravotní stav.

Během budování řádového domu v roce 1662, ctihodná Elekta oslavila stoleté výročí obnovy regule sv. Terezie, avšak dostavby započatého díla jí už nebylo dopřáno.²⁴⁹ Svou smrt

²⁴³ Srov. BURGEROVÁ, M. J. Služebnice Boží, matka Marie Elekta od Ježíše. In: SICARI, A. M. *Svatí Karmelu*. 2011. s. 324-326.

²⁴⁴ Srov. Chronologie života matky Marie Elekty od Ježíše. BOSÉ KARMELITKY [online]. © 2013 [cit. 2021-01-07]. Dostupné z: <http://www.bosekarmelitky.cz/matka-Elekta-od-Jezise/chronologie-zivota-matky-marie-elekty-od-jezise/>

²⁴⁵ Srov. NOVOTNÝ, A. *Pražské karmelitky*. 1941. s. 60-61.

²⁴⁶ Srov. *Novéna ke cti Nejsvětější Trojice*. 2013. s. 26-27.

²⁴⁷ Srov. VRÁNA, K. (ed.). *V jednom společenství*. 2009. s. 36.

²⁴⁸ Srov. ALTRICHTER, M. *Novéna s Marií Elektou od Ježíše*. 2022. s. 24.

²⁴⁹ Srov. NOVOTNÝ, A. *Pražské karmelitky*. 1941. s. 63.

matka Elekta sama předpověděla, po zaopatření zemřela nad ránem dne 11. ledna 1663 ve svých 58 letech.²⁵⁰

Síla duchovní osobnosti Marie Elekty se projevila i po její smrti. Z písemných zpráv malostranského kláštera je patrné, že s postavou zesnulé převorky se některé spolusestry setkaly osobně. Zmiňována je sestra Gertruda a sestra Kateřina od sv. Dominika. Jiným sestrám se převorka ukazovala ve snech. Ani s odstupem času tato podivná přítomnost Marie Elekty v malostranském duchovním domě nepřestávala a její hrob se stal postupně útočištěm v nejrůznějších bolestech a krizích. Na přání mnoha spolusester znovu spatřit zesnulou Marii Elektu došlo v den třetího výročí její smrti k otevření hrobu. Tělo převorky bylo nalezeno zcela zachovalé. Řeholnice přistupovaly k tomu nálezu diskrétně a teprve po srpnové vizitaci roku 1666 přišlo od jejich řádového generála svolení, tuto skutečnost po svátku sv. Terezie veřejně vyhlásit.²⁵¹

V roce 1925 byl v Praze otevřen kanonický proces blahořečení matky Elekty, ale následně, pro sled politických událostí, byl pozastaven. Teprve v roce 2002 došlo k obnovení diecézního a beatifikačního procesu.²⁵² Sestra Milada z kláštera v Drastech k tomu řekla: „Karmelitky z italského města Terni, odkud pocházela, usilují o blahořečení této „služebnice Boží“. Čeká se na „velký zázrak“, ale ona je spíš přímlovkyně v malých věcech, jako je hledání bytu či zmírnění různých útrap.“²⁵³

V životě Marie Elekty a Terezie z Lisieux můžeme v určitých životních etapách vidět jistou podobnost – modlitbu a odhodlanost zasvětit svůj život Ježíši. Oběma rovněž v dětství zemřel jeden z milujících rodičů, což zasáhlo jejich citlivé nitro. Elekta měla také vnitřní „pohnutí“, které ji zvalo k oběti sebe samé. Když Elekta v mladistvém věku zakládá klášter, Terezie sepisuje své „Dějiny“.

2.4.4 Sv. Terezie Benedikta od Kříže

Vlastní jméno této karmelitské světice je Edita Steinová. Narodila se v polské Wroclawi roku 1891 jako jedenáctá a poslední dcera židovských manželů. Když jí byly dva roky, zemřel jí otec. Její matka se ujala vedení početné rodiny a všechny své děti vychovávala

²⁵⁰ Srov. BURGEROVÁ, M. J. Služebnice Boží, matka Marie Elekta od Ježíše. In: SICARI, A. M. *Svatí Karmelu*. 2011. s. 330-331.

²⁵¹ Srov. KALISTA, Z. *Ctihodná Marie Elekta Ježíšova*. 1992. s. 166-168.

²⁵² Srov. *Novéna ke cti Nejsvětější Trojice*. 2013. s. 47.

²⁵³ Karmelitky si staví klášter. KARMELO SV. JOSEFA DRASTY [online]. © 2022 [cit. 2022-05-07]. Dostupné z: https://www.karmeldrasty.eu/wp-content/uploads/2019/09/Final_KT_03.pdf

v duchu židovských tradic.²⁵⁴ Od svých třinácti do jednadvaceti let žila bez vztahu k Bohu, přestože doprovázela svoji matku na bohoslužby do synagogy.²⁵⁵ Ani v pozdějších letech neprojevovala Edita žádný zvláštní zájem o náboženství. Směřovala k věčnému, přísně racionálnímu hodnocení všeho, s čím se setkala.²⁵⁶

Vystudovala filosofii a následně působila jako asistentka Edmunda Husserla, zakladatele fenomenologie. Také díky této profesi byla její racionalita postupně konfrontována s tématy a takřkajíc fenomény, které ji přesahovaly: studium modlitby *Otče náš* ve staré němčině, setkání s novokonvertitou Maxem Schelerem nebo práce dobrovolné ošetřovatelky Červeného kříže, kde se setkávala s lidským utrpením. Tyto zkušenosti pomohly Editě odhalit nový „fenomén“, který se stal zálibou jejího života a to fenomén náboženství.²⁵⁷

Božího zavolání se Editě Steinové dostalo skrze knihu od Terezie z Ávily. „*Sáhla jsem do knihovny jen tak namátkou. Vyloučila jsem knížku celkem nepatrnou. Měla titul Život svaté Terezie z Ávily, jak jej ona sama popisuje. Začala jsem číst. Knička mě zaujala. Dočetla jsem ji jedním dechem. Když jsem ji zavírala, řekla jsem si: TOHLE JE PRAVDA!*“²⁵⁸ V návalu radosti z tohoto díla požádala o křest. Pod vlivem svých židovských přátel však nějaký čas váhala mezi katolicismem a protestantismem. Nakonec u ní zvítězila Terezie z Ávily. Začátkem roku 1922 na svátek Obřezání Páně přijala křest a současně přidala ke svému vlastnímu jménu jméno Terezie Hedvika.²⁵⁹ Měsíc poté, dne 2. února, byla biřmována.²⁶⁰

Edita Steinová prosila o přijetí ke karmelitkám do kláštera Brána nebeská poblíž Würzburgu, kam ale nebyla přijata. Odešla z veřejného života a zabývala se dílem sv. Tomáše Akvinského. To ji nakonec přimělo k návratu k filosofické práci. Její přednášky v oblasti pedagogické, filosofické a náboženské vyvolaly značný obdiv. Záhy se dostavil úspěch, kterým se však nenechala ovlivnit. Těžiště jejího života bylo v Bohu.²⁶¹ Netrpělivě čekala, až bude moci vstoupit na Karmel, a proto v roce 1930 napsala, že cítí potřebu ze sebe učinit „holocaustum“. Tento latinský pojem z breviáře je obdobný francouzskému obratu: *victime d'holocauste*, který použila Terezie z Lisieux, když obětovala sama sebe jako oběť Boží milosrdné lásky. Složením těchto dvou řeckých slov „celý“ a „spálený“. Hebrejský

²⁵⁴ Srov. SICARI, A. M. *Svatí Karmelu*. 2011. s. 242.

²⁵⁵ Srov. JONES, K. *Velké ženy duchovní tradice I*. 2002. s. 91.

²⁵⁶ Srov. BUBEN, M., O. A. KUKLA a R. KUČERA. *Svatí spojují národy*. 1994. s. 161.

²⁵⁷ Srov. SICARI, A. M. *Svatí Karmelu*. 2011. s. 242-243.

²⁵⁸ *Vzpomínky na Editu Steinovou*. 1994. s. 22.

²⁵⁹ Srov. STEIN, E. *Láskou za lásku*. 2019. s. 10.

²⁶⁰ Srov. JONES, K. *Velké ženy duchovní tradice I*. 2002. s. 93.

²⁶¹ Srov. *Vzpomínky na Editu Steinovou*. 1994. s. 30-31.

překlad znamená „ten, který stoupá“ – vznikl termín, který souzněl s jejím povoláním cele se Bohu odevzdat a zároveň stoupat na horu Karmel.²⁶²

Edita vyučovala nejdříve na škole kláštera dominikánek ve Speyeru a roku 1931 až 1932 se soustředila na filosofické práce a přednášky. O rok později se stala docentkou na Německém ústavu pro vědeckou pedagogiku v Münsteru.²⁶³ Nebyla spokojena s rolí, kterou jí přisoudili muži, a sebevědomě pátrala po odpovědi na otázku po skutečné podstatě ženství. Ve svých přednáškách v období roku 1930 až 1932 Editu vycházela z myšlenky, že vlastní hodnota ženy předpokládá vlastní osobitost a sklon k celistvosti a jednotě. Žena je mimořádně obdařená a nadaná k pochopení toho, co je u člověka osobní, zatímco muž má spíše nadání k řešení věcných záležitostí.²⁶⁴

V období nacistické moci začalo záhy docházet k diskriminaci Židů. Editu přišla o místo a nakrátko se vrátila k matce do Vratislavi. Tyto události přijala jako výzvu k prohloubení duchovního života, a tak v Kolíně nad Rýnem, po vzoru Terezie z Ávily, vstoupila roku 1933 do kláštera bosých karmelitek. Přijala řádové jméno Teresia Benedicta a Cruce, což lze přeložit jako Terezie Benedikta od Kříže, nebo také Terezie požehnaná křížem.²⁶⁵ Tato jména v karmelském řádu odkazují na povolání a připravenost žít ve smyslu určitých tajemství víry. Pro Editu označuje kříž vzor Ježíšova přijatého a na kříži vydaného lidství.²⁶⁶

Řádové sestře Adelguntě Jaegerschmidové 17. března 1933 píše: „*To, co jste napsala o malé Terezii z Lisieux, mě velmi překvapilo. Teprve teď jsem si uvědomila, jak to člověk může vidět i z této stránky. Můj dojem byl takový, že tady byl lidský život až doposledka formován jen a jen Boží láskou. Neznám nic většího a chtěla bych z toho co nejvíce vnést do svého vlastního života a do života těch, kteří jsou mi blízcí.*“²⁶⁷ Tereziinu „malou cestu“ neviděla sestra Editu jako zvláštní cestu, ale jako jedinou cestu ke svatosti, která je možná v omezeném prostoru kláštera.²⁶⁸

²⁶² Srov. MOSLEY, J. *Edita Steinová jako žena modlitby*. 2011. s. 61-62.

²⁶³ Srov. STEIN, E. *Myšlenky a dopisy*. 1991. s. 5.

²⁶⁴ Srov. MÜLLER, A. U. a M. A. NEYER. *Život Edity Steinové*. 2013. s. 164.

²⁶⁵ Srov. BUBEN, M., O. A. KUKLA a R. KUČERA. *Svatí spojují národy*. 1994. s. 165.

²⁶⁶ Srov. NEYER, M. A. *Edita Steinová*. 1993. s. 69-74.

²⁶⁷ STEIN, E. *Myšlenky a meditace*. 2000. s. 16.

²⁶⁸ Srov. LACHMANOVÁ, K. *Terezie z Lisieux a Silván z Athosu*. 2010. s. 129.

Navzdory nacistickému árijskému rasovému šílenství, Edita coby židovka, kritizovala protizidovské názory z řad církevních kruhů a oponovala židovskými kořeny křesťanství. V roce 1933 žádala na papeži, aby se jasně vyjádřil pro obhajobu Židů.²⁶⁹

V období roku 1934 až 1942 vznikla mimo drobných prací Edity Steinové také dvě její nejvýznamnější díla *Časné a věčné a Věda kříže*.²⁷⁰

Řeholní sliby složila na Boží hod velikonoční roku 1935. Byla si vědoma toho, že ji nacisté „nenechají na pokoji“ a věděla, že bude trpět za svůj lid a přivede „mnohé domů“. ²⁷¹ O tři roky později byla kvůli bezpečnosti tajně převezena do holandského kláštera v Echtu. Jedna představená sestra uvedla, že sestra Benedikta byla tak poslušná jako svatá Terezie z Lisieux.²⁷²

Po veřejném protestu nizozemských biskupů proti deportaci Židů následoval protiúder a 2. srpna 1942 byla Edita spolu se sestrou Rosou a všemi katolickými Židy deportována do sběrného tábora v Amersfoortu a Westerborku a odtud dále na východ.²⁷³ V Osvětimi byla dne 9. srpna 1942 usmrcena v plynové komoře. Roku 1987 ji papež Jan Pavel II. blahoslavlil a 11. listopadu 1998 prohlásil za svatou.²⁷⁴ V roce 1999 byla vyhlášena (stejně jako Brigita Švédská a Kateřina Sienská) patronkou Evropy.²⁷⁵

O její smrti platí to, co napsala o sv. Janu od Kříže: „*Zemřít ne jako představený kláštera, ale zemřít na neznámém místě a po mnohém utrpení.*“²⁷⁶ Panna Maria se pro ni stala vzorem. Nazývala jí „srdcem církve“ pro její ústřední a nepostradatelnou pozici. Navázala tak na výrok Terezie z Lisieux: „*V srdci církve být láskou.*“²⁷⁷

²⁶⁹ Srov. MÜLLER, A. U. a M. A. NEYER. *Život Edity Steinové*. 2013. s. 8.

²⁷⁰ Srov. Tamtéž. s. 245.

²⁷¹ Srov. JONES, K. *Velké ženy duchovní tradice I*. 2002. s. 99.

²⁷² Srov. *Vzpomínky na Editu Steinovou*. 1994. s. 129.

²⁷³ Srov. NEYER, M. A. *Edita Steinová*. 1993. s. 69.

²⁷⁴ Srov. ZIELIŃSKI, J. *365 dní s mystiky Karmelu*. 2011. s. 9.

²⁷⁵ Srov. MOSLEY, J. *Edita Steinová jako žena modlitby*. 2011. s. 99.

²⁷⁶ STEIN, E. *Myšlenky a meditace*. 2000. s. 118.

²⁷⁷ Srov. MOSLEY, J. *Edita Steinová jako žena modlitby*. 2011. s. 98.

3 Postavení Terezie z Lisieux v dějinách české spirituality

Některé spirituality nás formují, abychom hledali Boží stopy v tom, co je ve stvoření tak blízké stvořiteli. Jiné spirituality putují jakoby „z druhého břehu“ a hledají způsob jak využít hřivny, aby byl svět krásnější.²⁷⁸ Vidět Boha především v dynamice historických událostí znamená, že jde o dějiny jeho vlastního života, a pak také o dějinný vývoj myšlenek a tendencí ve světě.²⁷⁹ Pro každého je důležité znát svou historii, rozumět svému životu a být schopen jako Terezie z Lisieux napsat své „dějiny duše“. Potřebný k tomu je zpětný pohled, umět si vzpomenout na okolnosti, kdy jsme se poprvé probudili k vědomí dobra a zla, a připomenout si všechna vítězství a pády na cestě k ideálu. Pohledem do minulosti můžeme ve svém životě vnímat blízkost Boha Otce, Jehož prozřetelností jsme vedeni.²⁸⁰

Světcí zcela konkrétně mohou každého z nás oslovit v rozdílných situacích, neboť zakoušíme a řešíme situace podobné těm, které řešili i oni.²⁸¹ Každá vykoupená osoba je eschatologicky přímělcem. Životy světců jsou pro nás Božím darem. Svítí nám na cestu v našich životních zkouškách a rozhodováních. Oni jimi prošli vítězně, a proto se od nich můžeme učit.

Terezie z Lisieux obdržela zvláštní povolání k šíření úcty k Ježíšovu dětství. Před svou smrtí v jednom ze svých dopisů napsala odkaz vystihující celou její spiritualitu: „*Nemohu se bát Boha, který se stal pro mne tak maličkým... miluji ho!..., neboť On je jen láska a milosrdenství.*“²⁸²

Nesmírné duchovní dílo, které po mnoho let v duších křesťanů Terezie z Lisieux koná, má svůj nádherný výraz i v náboženském životě českého národa, jehož nábožnost je zvýrazňována mariánským kultem a vroucí úctou k Božskému Dítěti – Pražskému Jezulátku. Z tohoto je patrná přímá spojitost mezi českým kultem Dítěte od karmelské Panny Marie Vítězné a karmelitkou Terezií od Dítěte Ježíše. Právě ona se stala zjevitelkou a hlasatelkou tajemství dětství v řádu Ježíšova spasitelského díla. Následkem úcty k ní se záhy v našich chrámech začala vedle něžného Pražského Jezulátka objevovat i socha lisieuxské

²⁷⁸ Srov. ALTRICHTER, M. *Hlubiny Božího Srdce jsou otevřeny dokořán*. 2020. s. 93.

²⁷⁹ Srov. ŠPAČEK, M. *Poznání Boha a veškeré skutečnosti podle Tomáše Špidlíka*. 2017. s. 204.

²⁸⁰ Srov. ŠPIDLÍK, T. *Liturgické meditace na nedělní evangelia: liturgický cyklus C*. 2006. s. 259-260.

²⁸¹ Srov. PÍTHA, P. *Čechy a jejich svatí*. 1992. s. 9.

²⁸² Úcta k Dítěti Ježíši v tereziánském Karmelu. KARMELOUTKY DÍTĚTE JEŽÍŠE [online]. © 2016 [cit. 2021-01-07]. Dostupné z: <http://www.karmeldj.cz/dite-jezis/>

svěťice, která se tak zařadila do „galerie“ našich národních patronů, ověněna projevy hluboké zbožnosti a náboženské víry jako zázračná pomocnice a utěšitelka.²⁸³

Jsou věci, které jsou dobově podmíněné a které jsou nadčasové. Jsme toho názoru, že český národ opravdu uctívá Božské srdce a jeho lidé jsou povoláni k diskrétní mystice Božích tajemství. Terezie z Lisieux zapadá do české spirituality především díky své nevehementní vroucnosti. Ona je krásným příkladem člověka, který dovolil Bohu, aby se její obavy, strachy a nedostatky malými krůčky proměnily v požehnání. Z její nauky žije nejenom Karmel, ale všichni zasvěcení v církvi, kněží i laici. Proto ji i v českém prostředí můžeme nazývat titulem „univerzální svěťice“. Je to dáno tím, že se k ní obrací se svými prosbami široký okruh lidí rozličného typu, protože láska je univerzální. Její doktrína nebyla ryze teologická, ona hovořila o cestě lásky. Velkou světicí je právě proto, že prožívala lásku, a to nás k ní přitahuje. Od ní se můžeme naučit, jak tuto lásku žila. Její život nám ukázal, že ani přecitlivělost, neurózy a rozličné psychické poruchy nemohou člověka odloučit od milosrdné lásky. Ona byla prohlášena učitelkou církve, a tím se oficiálně stala učitelkou každému z nás. Terezie Bohu odevzdala svoji ubohost – „mizérii“ a Pán k ní přišel svým milosrdenstvím – „misericordia“.

Těžištěm Terezčiny nové spirituality bylo objevení a poznání milosrdenství. Teologie, kterou z toho vyvodila, vycházela z osobního osvícení a ze spřízněnosti s Bohem. Tímto Terezka obohatila naši spiritualitu. Od té doby se nám dostalo i jiných poselství spásy, ale z hlediska teologického nám zůstává to její nadále významným.²⁸⁴ A to proto, že je znamením malé oběti, kterou Terezka ochotně přinášela a ukázala tím pro všechny dostupnou cestu ke svatosti.²⁸⁵ Její nauka spočívá v jednoduchosti, je to návrat k evangeliu. Ona se stala znamením toho, že svatost nespočívá v konání velkých věcí, ale i těch malých, podobných těm z příběhu Marty a Marie v Lazarově domě.

My v sobě více rozpoznáváme buď rozměr Marty, nebo Marie.²⁸⁶ Biblické sestry z Betánie, symbolicky poukázaly na dvě oblasti v nás samých. Zatím co Marta je symbolem té stránky nás samých, která je v kontaktu se světem a je aktivní navenek, tak Marie naopak poukázala na niternější stránku člověka, hluboce usebranou, uchovávající Boží slovo ve svém srdci, tedy vědomě zaměřenou na Boha.²⁸⁷ Terezie z Lisieux správně poznamenala, že Pán nekáral Martu kvůli její starostlivosti, nýbrž kvůli jejímu nepokoji ve snaze všechno

²⁸³ Srov. KREJZA, M. *Sv. Terezie z Lisieux*. 1947. s. 166.

²⁸⁴ Srov. MARIE-EUGÈNE DE L'ENFANT-JÉSUS. *Tvá láska rostla se mnou*. 1997. s. 37.

²⁸⁵ Srov. VRÁNA, K. (ed.). *V jednom společenství*. 2009. s. 432.

²⁸⁶ Srov. ALTRICHTER, M. *Spirituální teologie*. 2017. s. 239.

²⁸⁷ Srov. KODET, V. *Marta a Marie trochu jinak*. 2007. s. 103.

zvládnout, a to samé chtít i po jiných. V tomto postoji se pak sami často poznáváme. Už samotní světci pochopili, že to není především naše činnost, ale naše modlitba, co změní srdce lidí a svět.²⁸⁸ Ze své podstaty nás modlitba sjednocuje s Ježíšem.²⁸⁹ Na rozdíl od jiných západoevropských zemí jsme více ovlivněni mentalitou Východu (větší důraz na citové prožívání, niternost, tichost, kontemplaci apod. – více Marie, nežli Marta). V tomto nám Terezie z Lisieux rezonuje a poodkrývá nám tuto polohu spirituality, kterou jsme možná trochu pozapomněli, ale která je nám vlastní, přiléhavá, a v níž můžeme nacházet obcerstvující duchovní plody.

Na naši východní spirituální polohu odkazuje jak tradice cyrilometodějská, která je s větší intenzitou vnímána na Moravě, tak také tradice svatováclavská, která na ni navazuje v Čechách a obohacuje ji o západní eucharistické kontemplativní prvky. Terezie z Lisieux svojí nenápadností také zapadá do našich geografických souřadnic – nemáme moře, velehory, nic mimořádného, jsme nenápadnou zemí. A právě i zde je pro nás Terezka velkou přímlyvkyní, na kterou se můžeme s důvěrou obracet při zakoušení našeho „malodušství“ či nedostatku zdravé národní hrdosti.

V lidové zbožnosti je často Terezie z Lisieux označována deminutivně²⁹⁰ „Terezička“ nebo „Terezka“, což také odkazuje jak k něžné zbožnosti Božského Srdce, tak také k našemu vřelému a niternému vztahu k Terezii z Lisieux. Nejde jen o formální odlišení se od sv. Terezie z Ávily, neboť i u jiných světců téhož jména není užití deminutiva typické. V mužském protějšku takové označení nacházíme například u sv. Antonína Paduánského, který je v české spiritualitě lidově nazýván „Antoníčkem“.

Pro náš český národ je rovněž typické, že nemáme vlastní světecké vzory mladých světců moderní doby, kteří by byli s naší zemí více spjatí, a proto možná více lneme k Terezce, než jiné národy, které mají své svaté jako vzor moderního člověka. Vstup srdce Terezie z Lisieux do naší „českosti“ je tak pro nás spojen s komorností, dynamikou, autenticitou hledání i spočinutí. Proto lze její spiritualitu i v dnešní době uskutečňovat tím, že ji můžeme žít během každého všedního dne.

Po Terezčině smrti záhy docházelo k zázračným uzdravením. V květnu roku 1908 byla na jejím hrobě uzdravena čtyřletá slepá holčička Reine Fauguetová.²⁹¹ V Lisieux začal pravidelně vycházet časopis *Letopisy sv. Terezie z Lisieux*, v němž na posledních stránkách

²⁸⁸ Srov. BARÁTOVÁ, V. K. *Velká malá Terezie*. 2013. s. 48.

²⁸⁹ Srov. FRANCCEUR, P. *Modlitba ve škole křesťanských mistrů*. 2011. s. 62.

²⁹⁰ Deminutivum jsou jména zdobnělá. Srov. CZECHENCY: nový encyklopedický slovník češtiny. [online].

©2012-2020 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <http://www.sczechency.org/slovník/DEMINUTIVUM>

²⁹¹ Srov. LOOSE, H. N., P. DESCOUVEMONT a D. LEPRINCE (ed.). *Terezie a Lisieux*. 1997. s. 334.

bylo otištěno několik milostí, vyprošených na Bohu prostřednictvím sv. Terezičky.²⁹² Z písemných záznamů o zázračném uzdravení na přímluvu Terezie z Lisieux v naší zemi, se dozvídáme na začátku roku 1928. V Rokytnici onemocnělo sedmileté dítě Marii Luxové na záškrt, zánět ledvin, ochromení krčních nervů a zápal plic. Lékaři se vzdali naděje na uzdravení a připravovali rodiče na smrt dítěte. Když už bylo dítě v agonii, jeho matka jej odevzdala do vůle Boží. Při modlitbě růžence si vzpomněla na zázrak, o kterém slyšela. Položila fotografii Terezky na umírající dítě a s velkou vroucností se modlila modlitbu Páně. Záhy došlo k zázračnému uzdravení, což potvrdil následný den přivolaný lékař.²⁹³ K dalšímu nevysvětlitelnému náhlému uzdravení došlo u Františka Koutníka. S tímto jsou spojená i jeho vypravování o zjeveních sv. Terezie, které se udály roku 1928 v Preštenici. Tyto skutečnosti hluboko zasáhly do vědy i do praktického života.²⁹⁴

V letech 1917 až 1980 vzniklo po celém světě více jak padesát duchovních komunit s téměř pěti tisíci členy, kteří žijí podle duchovního odkazu svaté Terezie z Lisieux. V Čechách a na Moravě se k její nauce hlásí všechna společenství, která žijí z karmelitánského charismatu. Jsou to např. tradiční řády: Řád Bratří Panny Marie Karmelské (OCarm.), Bosí karmelitáni (OCD), Sestry karmelitky (OCarm.), Třetí karmelský řád. Dále k nim patří např. Kongregace sester Karmelitek Dítěte Ježíše (CSCDIJ), Institut sester Panny Marie Karmelské, Misijní rodina Donum Dei a Společenství Blahoslavenství.²⁹⁵

Na počátku 20. století začalo působit na Moravě Sdružení sv. Terezie Ježíškovy. Podle stanov tohoto volného sdružení se jeho ctitelé snažili žít v duchu Terezie z Lisieux a modlitbou, obětmi, příkladem a součinností podporovali apoštolskou práci k záchraně duší. Sekretariát sdružení sídlil v Přerově a jeho náplní bylo vydávání zápisných lístků, vedení členských seznamů, přijímání příspěvků a milodarů. Snahou členů tohoto Sdružení bylo následovat sv. Terezii Ježíškovu příkladným, ctnostným životem podle zásad duchovního dětství, tzn. v duchu důvěry a dokonalé oddanosti k Bohu, milovat jej a přičinit se, aby byl milován i od jiných. Tato služba byla uskutečňována skrze modlitbu, oběti, příkladem a součinností s kněžským a laickým apoštolátem.²⁹⁶

²⁹² Srov. KAŠPAR, K. *Svatá Terezie od Ježíška*. 1929. s. 41.

²⁹³ Srov. Tamtéž. s. 80-81.

²⁹⁴ Srov. ŘEPA, V. *Zjevení sv. Terezičky od Ježíška v Preštenici*. 1928. s. 5-7.

²⁹⁵ Srov. STÖCKER, M. M. *Dobrodružství velké lásky*. 1999. s. 147

²⁹⁶ Srov. *Po vůni tvých růží*. 1930. s. 22-24.

3.1 Česká spiritualita

Spiritualita označuje Boží slovo přijaté a rozvíjející se. Je tedy podstatně jedna, neboť jejím subjektem je církev, zároveň však je rozmanitá, protože církev svůj život žije v mnoha osobách.²⁹⁷

Čím jsme v Božích očích? Každý národ si klade otázku, čím je v Božích záměrech, nakolik obstál ve svém historickém poslání a jakou přidanou hodnotu přinesl ostatním. Tyto otázky nejsou upřednostňujícím nacionalismem, ale jsou vlastní biblickému pojetí, aby se každý národ Bohu představil s tím, co v něm bylo nadčasově krásné. Takový způsob usuzování přísluší i jiným (nečeským) kulturám s jejich národními svěťci, spiritualitou a nezaměnitelnými akcenty.²⁹⁸

Popsat počátky české spirituality je velice obtížné, neboť „nemáme v rukou“ jejich vymezení.²⁹⁹ Metodologicky vycházíme z širší události, jak to doporučuje narativní metoda. Vlastní fakta odkrýváme v prostředí ducha dané doby ve spojení s Duchem Svatým, díky němuž lze odkrýt pravý smysl a správnou interpretaci dějin.³⁰⁰

Křesťanství na české území přinášely misie, které vycházely ze dvou směrů. Prvním byl směr západní, odkud přicházely misie z Bavorska (zejména z Řezna). Druhým směrem, kterým pronikalo poselství evangelia, se stal v 9. století směr východní. Na území Velké Moravy přišli roku 863 misionáři z Byzance – sv. Cyril (Konstantin) a sv. Metoděj. Důvody a rysy této mise byly politické, a to eliminovat vliv a nároky výbojně východofrancké říše.³⁰¹ „*Povolání dvou velkých věrozvěstů z Cařihradu znamenalo určitý kulturní a politický obrat.*“³⁰² Soluňské bratry tak můžeme nazvat „syny východu“, státním příslušenstvím „Byzantány“, národnostní „Řeky“, posláním „Římány“ a apoštolskými úspěchy „Slovany“. Stali se vším, aby všechny získali pro jednotu.³⁰³ Dar, který přinesli v prvé řadě, bylo svědectví vlastního životního postoje. Ten předcházел jejich kazatelskou činnost.³⁰⁴ Sami se stali žáky lidu, který měli učit, aby se mu posléze mohli stát učiteli Božího slova.³⁰⁵ Z jejich odkazu plyne, že chceme-li se o náboženství starat, musíme se starat i o kulturu

²⁹⁷ Srov. WEISMAYER, J. *Život v plnosti*. 1994. s. 12.

²⁹⁸ Srov. ALTRICHTER, M. *Spirituální teologie*. 2017. s. 418.

²⁹⁹ Srov. ALTRICHTER, M. *Krátké dějiny křesťanské spirituality*. 2013. s. 165.

³⁰⁰ Srov. Tamtéž. s. 166.

³⁰¹ Srov. SEKYRKA, T. *Sv. Vojtěch*. 1997. s. 9.

³⁰² ŠPIDLÍK, T. Slovanská spiritualita. In: ŠPIDLÍK, T. *Spiritualita, formácia a kultura*. 1995. s. 24.

³⁰³ Srov. DOLÁK, P. *Oni jsou otcové naši*. 1998. s. 11.

³⁰⁴ Srov. VLK, M. Slavnost sv. Cyrila, mnicha, a Metoděje, biskupa. In: *Fermentum*. č. 3. 2017. s. 41.

³⁰⁵ Srov. GÓRKA, L. *Svatí Cyril a Metoděj*. 2007. s. 59.

a vzdělanost.³⁰⁶ Svými životy a svým dílem jsou to postavy vzbuzující v křesťanech velkou nostalgii po sjednocení mezi dvěma sesterskými církvemi Východu a Západu.³⁰⁷

Sv. Václav je na rozdíl od slovanských apoštolů chápán především jako vzor ctností. V textu vstupní modlitby v Českém misálu je vyzdvíženo jeho mučednictví a jeho význam pro místní církev.³⁰⁸ Na rozdíl od svého bratra Boleslava dokázal Václav odpustit. Z jeho postoje k jejich vzájemnému vztahu se můžeme poučit a nenávisti předcházet. Z lásky ke Kristu přijmout svou rozmanitost, která může povrchnímu pozorovateli připadat nejednou naprosto protichůdná.³⁰⁹ Sv. Václav zaujal místo nad všemi králi České země. On byl živoucí nadějí tehdy i nyní.³¹⁰

Sv. Ludmilu můžeme považovat za pramáti českých panovníků a většiny českých královen.³¹¹ Výrazně se podílela na christianizaci přemyslovského knížectví.³¹² V dnešní době její kult a národní motiv ustoupil do pozadí, podobně jako se u většiny lidí vytratilo samo vnímání národní svébytnosti a sv. Ludmila je spíše přijímána jako ochránkyně celistvých rodin a stáří.³¹³ Pro svého vnuka Václava byla opravdovou učitelkou víry, což je inspirující i dnes pro všechny, kdo mají na starosti mladé generace.³¹⁴

Sv. Vojtěch byl druhým pražským biskupem, prvním Čechem evropského významu a prvním českým kosmopolitou, který pozoruhodným způsobem zasahoval do běhu českých i obecných dějin.³¹⁵ Lehce se pohyboval v nejvyšších kruzích, byl respektován, vítán a ceněn.³¹⁶ Nedokázal se vyrovnat s tím, že byli prodáváni křesťanští zajatci prostřednictvím židovských překupníků do otroctví.³¹⁷ V touze po svornosti a v míru žijícím evropském společenství se můžeme odvolávat na ideje živé před tisíci roky a na Vojtěcha jako našeho prvního Evropana.³¹⁸

Sv. Prokop je považován za českého světce par excellence. Stal se představitelem a strážcem cyrilometodějské tradice. Byl uctíván jako světec-divotvůrce, který se zároveň stal

³⁰⁶ Srov. JAROLÍMEK, A. Slavnost sv. Cyrila, mnicha, a Metoděje, biskupa. In: *Fermentum*. č. 3. 2016. s. 43.

³⁰⁷ Srov. JAN PAVEL II. Cyril a Metoděj, spolupatroni Evropy. In: *Teologické texty*. 24, č. 3. 2013. s. 146.

³⁰⁸ Srov. KOPEČEK, P. Svatí v liturgickém slavení. In: ALTRICHTER, M. et al. *Studijní texty ze spirituální teologie III*. 2006. s. 94.

³⁰⁹ Srov. ŠABATKA, P. Když šlehne oheň nenávisti. In: *Fermentum*. č. 4. 2016. s. 9-10.

³¹⁰ Srov. PÍTHA, P. *Čechy a jejich svatí*. 1992. s. 14.

³¹¹ Srov. ALTRICHTER, M. *Krátké dějiny křesťanské spirituality*. 2013. s. 171.

³¹² Srov. CÍLEK, V. et al. *Tetín svaté Ludmily*. 2017. s. 114.

³¹³ Srov. HLEDÍKOVÁ, Z. a J. SLÁMA. Svatá Ludmila. In: SLÁMA, J. et al. *Střední Čechy, kolébka národních patronů*. 2015. s. 84.

³¹⁴ Srov. PRAMEN FERMENTA. Památka sv. Ludmily. In: *Fermentum*. č. 3. 2016. s. 95.

³¹⁵ Srov. KADLEC, J. *Svatý Prokop*. 2000. s. 10.

³¹⁶ Srov. SLÁMA, J. Kníže sv. Václav. In: SLÁMA, J. *Střední Čechy, kolébka národních patronů*. 2015. s. 139.

³¹⁷ Srov. VLČEK, E. *Osudy českých patronů*. 1995. s. 116.

³¹⁸ Srov. SEKYRKA, T. *Sv. Vojtěch*. 1997. s. 5.

krystalizačním bodem českého národního cítění.³¹⁹ Tento kněz řecko-slovanského obřadu byl svatořečen jako první z Čechů.³²⁰ Pod jeho vedením se stal Sázavský klášter centrem slovanské vzdělanosti a umění. Prokopovým životním mottem bylo „vše pro Boha“.³²¹

Mučedník bl. Hroznata byl zakladatel dvou důležitých řeholních klášterů a urozený český šlechtic. Své dílo realizoval na převážně německém jazykovém území Chebska, kde byl do značné míry izolován svou teritoriální svázaností. Nejprve jako rytíř dvou křížových výprav si pro své založení vymohl u papeže Celestina III. důležitá privilegia: papežskou ochranu, právo pontifikálií pro opaty a odpustky pro poutníky tepelského kláštera. Svoji zbroj později vyměnil za řádové roucho. Přesto musel i ve svém novém postavení mužně bránit klášterní majetek.³²² Rozpoznal, jaké to je „kráčet v Boží blízkosti“ a tato intimita ho dovedla až k věrné smrti. Naše představa o jeho utrpení v žaláři nám načrtla rys české spirituality, vyznačující se diskretností, propáleností a neholedbavou účastí na kříži.³²³

Sv. Anežka, dcera českého krále Přemysla Otakara I. a jeho druhé manželky Konstancie, od svého dětství do dospělosti celkem třikrát odmítla stav manželský.³²⁴ Sama zprostředkovala smír mezi králem Václavem I. a jeho synem Přemyslem Otakarem II. a je nazývána „andělem strážným národa“.³²⁵ Osobním příkladem napomohla k uvedení žebravých řeholí do českého prostředí. Neváhala se přidat k tomuto novému a v její době ještě nevyzkoušenému trendu, navzdory předsudkům okolí. Anežčino svatořečení nám pomohlo otevřít cestu ke svobodě.³²⁶

Sv. Zdislava z Lemberka se stala jakýmsi duchovním zrcadlem sv. Anežky České. Když uslyšela nárek svého lidu, sdílela slzy spolu s trpícími a milované členy svojí rodiny zachovávala ve svornosti. Zvolila si život v manželství a svůj majetek využila pro svojí rodinu a dílo křesťanské lásky vůči nejpotřebnějším.³²⁷ Pro svůj svátostný život je sv. Zdislava uctívána jako patronka rodiny.³²⁸

Neměli bychom zde opomenout zmínit také „Otce vlasti“ Karla IV. Není sice zařazen mezi světce uctívané na oltáři, ale svými zásluhami o posílení kultu sv. Václava, svojí

³¹⁹ Srov. KADLEC, J. *Svatý Prokop*. 2000. s. 10.

³²⁰ Srov. PRACNÝ, P. *Český kalendář světců*. 1994. s. 148.

³²¹ Srov. ZDISLAV, P. Památka sv. Prokopa. In: *Fermentum*. č. 3. 2015. s. 44-45.

³²² Srov. HLINOMAZ, M. *Blahoslavený Hroznata, rytíř a řeholník*. 2017. s. 1-2.

³²³ Srov. ALTRICHTER, M. *Spirituální teologie*. 2017. s. 426-427.

³²⁴ Srov. PRACNÝ, P. *Český kalendář světců*. 1994. s. 272.

³²⁵ Srov. RULÍŠEK, H. *České nebe*. 1993. s. 2.

³²⁶ Srov. KELNAR, V. (ed.). *Svatá Anežka Česká*. 2011. s. 74.

³²⁷ Srov. KRÁL, T. F. *Akathist k sv. Zdislavě*. 2020. s. 4.

³²⁸ Srov. VLČEK, E. *Osudy českých patronů*. 1995. s. 225.

zbožností a věrným následováním Pána vyprošoval mnohá požehnání pro náš národ.³²⁹ Spolu se sv. Václavem se tedy i Karel IV. pro nás stává stále aktuálním vzorem vývoje vztahů mezi církví, společností a státem.

Tomáš ze Štítného se jako první odvážil psát své teologické knihy česky. Do té doby se o teologických otázkách psalo pouze latinsky. Vybízel, aby se Písmo nečetlo pouze v kostelích, nýbrž i doma při jídle a upozorňoval, že by mělo být přeloženo do rodného jazyka čtenářů, aby mu „nelatiníci“ rozuměli.³³⁰ Štítný byl mužem lásky k církvi, s význačnými mystickými přesahy a nesprávně je tak řazen mezi revoluční husitskou avantgardu.³³¹

Mučedník sv. Jan Nepomucký, ochránce práv, církve a její jednoty, nezištně věrný a oddaný správce Pánovy vinice konal svědomitě službu, ke které byl Pánem povolán.³³² Jan hájil nezávislost církve na politické moci.³³³ Dokázal pod vedením Ducha Svatého dobře rozlišovat, kdy je „čas mlčet i čas mluvit“ (Kaz 3,7).³³⁴ Jan byl bezesporu obětí politických zájmů.³³⁵

Postava Jana Husa je pochopitelná jen z hlediska nové zbožnosti rodícího se novověku. Po vzniku utrakvistické církve se katolická církev stala minoritou a strádala až do potridentské katolické reformy.³³⁶ Jan Hus se především vyjadřoval v terminologii tradiční spirituality, mluvil o poslušnosti vůči Kristově pravdě zjevené v Písmu, ale tuto pravdu zakoušel svým rozumem a svědomím, nikoliv konformitou vůči institucionalizované autoritě. Nikdo před ním nepřiznal svědomí tak vznešené místo v krajině křesťanské víry a zbožnosti. V tomto ohledu lze označit Husa za dobrého dědice Augustinovy teologie srdce.³³⁷

Doba baroka je v českých dějinách spojena s řádem Tovařystva Ježíšova.³³⁸ Významným mezníkem byl rok 1556, ve kterém přišlo do českých zemí prvních dvanáct jezuitů.³³⁹ S jejich nástupem započala katolická reforma, a to v čele s reformními biskupy Vilémem Prusinovským, Stanislavem Pavlovským a kardinálem Františkem Ditrichštejnem. Základním nástrojem se stalo kvalitní jezuitské školství.³⁴⁰ Jezuité se stali šířiteli úcty

³²⁹ Srov. ALTRICHTER, M. *Spirituální teologie*. 2017. s. 427.

³³⁰ Srov. JANČÍK, J. *Tomáš ze Štítného učitel života*. 1940. s. 9-10.

³³¹ Srov. ALTRICHTER, M. *Krátké dějiny křesťanské spirituality*. 2013. s. 175.

³³² Srov. KRÁL, T. F. *Akathist k sv. Janu Nepomuckému*. 2020. s. 21.

³³³ Srov. PRACNÝ, P. *Český kalendář světců*. 1994. s. 108.

³³⁴ Srov. ZDISLAV, P. Svátek sv. Jana Nepomuckého. In: *Fermentum*. č. 2. 2015. s. 110.

³³⁵ Srov. ALTRICHTER, M. *Krátké dějiny křesťanské spirituality*. 2013. s. 176.

³³⁶ Srov. AMBROS, P. Česká spiritualita. In: ALTRICHTER, M. et al. *Otázky české spirituality*. 2001 s. 23.

³³⁷ Srov. HALÍK, T. *Žít v dialogu*. 2014. s. 137.

³³⁸ Srov. ALTRICHTER, M. *Spirituální teologie*. 2017. s. 434.

³³⁹ Srov. VONDRUŠKOVÁ, A. a V. VONDRUŠKA. *Církev*. 2014. s. 23.

³⁴⁰ Srov. AMBROS, P. Česká spiritualita. In: ALTRICHTER, M. et al. *Otázky české spirituality*. 2001 s. 23.

k Neposkvrněnému Početí Panny Marie.³⁴¹ „*Všechno k větší Boží slávě*“. To se stalo heslem jedné z největších postav křesťanských dějin a zakladatele jezuitského řádu Ignáce z Loyoly.³⁴²

Významný český literát, historik, zeměpisec a pedagog Bohuslav Balbín, je řazen k nejznámějším osobnostem českého baroka. Psal výhradně latinsky, čímž se snažil pomoci českému národu proti násilné germanizaci. Proto se vyjadřoval proti necitlivé rekatolizaci, za což byl jako vlastenec pronásledován.³⁴³ Přední místo u něj vždy zastávala Panna Maria. Z tohoto důvodu dával také Bohuslav Balbín pod ochranu svatováclavského palladia celé Čechy.³⁴⁴

V 17. století se rozvinula národní tradice a úcta ke sv. Janu Sarkanderovi. Vzniklo nové spojení se španělskou mystikou (kult Pražského Jezulátka a ctihodná Marie Elekta Ježíšova).³⁴⁵ Původ Pražského Jezulátka je nejistý, pochází pravděpodobně z kláštera, který stál mezi španělskou Córdobou a Sevillou. Je kopií v klášteře uctívané dřevěné plastiky. Získala jej doña Isabela Manrique de Lara y Mendoza. V jejím rodě se soška předávala svatebním darem a bylo tomu tak i u paní Polyxeny, která jej obdržela při svatbě s předním velmožem Českého království Vilémem z Rožmberka v roce 1587.³⁴⁶ Polyxena po smrti svého druhého manžela na sklonku roku 1628, darovala sošku pražským karmelitánům u Panny Marie Vítězné.³⁴⁷

Konfesionálně pojatá spiritualita se do poloviny 20. století setkávala s jednotlivými proudy moderny: osvícenství, josefinismus, liberalismus, materialismus, socialismus atd.³⁴⁸ Téma osvícenství bylo pro nás pozitivní, doba se razantně posunula dále.³⁴⁹ Vyzdvihnout můžeme tři významné proudy: ekumenické hnutí, sociální uvědomění a zkušenost společného světa.³⁵⁰

Kvůli konfliktům části kněžstva s církevními představenými byla založena 8. ledna 1920 Církev československá (od roku 1971 Československá církev husitská) jako výraz politické negace katolické církve. K české spiritualitě v duchu dané doby se vyjádřil i její

³⁴¹ Srov. LEXMAULOVÁ, A. *Ignaciánská spiritualita v díle kard. Tomáše Špidlíka*. 2017. s. 37.

³⁴² Srov. PRACNÝ, P. *Český kalendář světců*. 1994. s. 174.

³⁴³ Srov. Bohuslav Balbín. ČESKÁ PROVINCE TOVARYŠSTVA JEŽÍŠOVA [online]. © 2006 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <http://www.jesuit.cz/osobnost.php?id=43>

³⁴⁴ Srov. LEXMAULOVÁ, A. *Ignaciánská spiritualita v díle kard. Tomáše Špidlíka*. 2017. s. 37.

³⁴⁵ Srov. AMBROS, P. Česká spiritualita. In: ALTRICHTER, M. et al. *Otázky české spirituality*. 2001 s. 24-25.

³⁴⁶ Srov. FORBELSKÝ, J.; J. ROYT a M. HORYNA. *Pražské Jezulátko*. 1992. s. 46-47.

³⁴⁷ Srov. NOVOTNÝ, A. *Pražské Jezulátko*. 2000. s. 25.

³⁴⁸ Srov. AMBROS, P. Česká spiritualita. In: ALTRICHTER, M. et al. *Otázky české spirituality*. 2001 s. 26.

³⁴⁹ Srov. ALTRICHTER, M. *Spirituální teologie*. 2017. s. 437.

³⁵⁰ Srov. FRANZEN, A., R. FRÖHLICH a B. SMÉKAL. *Malé dějiny církve*. 2006. s. 325-326.

první prezident T. G. Masaryk.³⁵¹ Masaryk byl toho názoru, že k nám křesťanství přišlo z Východu, a to dogmaticky neodděleného od Říma. Pro něj bylo důležité znát naši minulost a neupadat do náboženské netečnosti. Masaryk nabízel v nábožensky rozrůzněné české společnosti pluralitní model rozmanitosti v jednotě a jednoty v rozmanitosti na společném principu evangelijní lásky k bližnímu s tím, že žádný konfesní tábor nebude mocensky upřednostňován.³⁵²

Ve 20. století to byla nejprve nacistická okupace a poté rudá totalita, která způsobila izolaci od světové církve a přerušení teologického vývoje života církve u nás. V osmdesátých a devadesátých letech minulého století docházelo k mylnému přesvědčení mnohých křesťanů, že církev u nás představovala zdravý a úpadkem nedotčený zbytek Evropy. Později se ukázalo, že šlo spíše o zpožděný vývoj, protože i naše církve se musela vyrovnávat s podobnými trendy a potížemi, s nimiž se potýkala celá Evropa. Podle současného papeže Františka se nelze vydat cestou zpět, ani splynou se současným hlavním proudem. V dnešní době je potřeba tvořit z inspirací evangelia a zároveň užívat „věci nové i staré“, a to za pochodu dějinami směrem do budoucnosti.³⁵³

Spojnicí v diskontinuitě spirituality v českých dějinách je Ježíš. On je jádrem cyrilometodějské, svatováclavské, husitsko-bratrské, svatojanské i obrozenecko-masarykovské tradice.³⁵⁴ V Ježíšově srdci jsou všechny oceány, osudy dějin i zákoutí země v proměněné kráse, v liturgické plnosti se všemi. Každá země má své jméno i svého patrona. Je možné vidět souvislosti, včetně těch historických, mezi jednotlivými zeměmi.³⁵⁵

Tak jako každého člověka Bůh chrání třemi trvalými blahoslavenstvími, aby vykonal svůj pozemský úkol, rovněž jednotlivým národům (aby vydaly plody) je udělena nejvyšší posila a ochrana daru *Ježíšova Královského Pláště* „utkaného“ ze tří blahoslavenství. Současně s tím Bůh Otec na každý národ pokládá svoji *Dlaň*, a to prostřednictvím národního světce, patrona dané země. Tyto dary jsou udělovány skrze Mariino srdce, neboť Maria je prostřednicí všech milostí. Rovněž úzce souvisejí s očekávaným druhým příchodem Krista ve slávě.³⁵⁶ První blahoslavenství je základní a uvnitř *Pláště* září stejně jako je zář lidského srdce jedním blahoslavenstvím. Záře z prvního blahoslavenství přechází do barvy druhého blahoslavenství, které vyzařuje na okraji (lemu) *Pláště* tak, jako vyzařují blahoslavenství

³⁵¹ Srov. AMBROS, P. Česká spiritualita. In: ALTRICHTER, M. et al. *Otázky české spirituality*. 2001 s. 27.

³⁵² Srov. HOŠEK, P. *Je to náš příběh*. 2018. s. 155.

³⁵³ Srov. OPATRŇÝ, A. *Evangelizace a víra*. 2019. s. 53.

³⁵⁴ Srov. SKALICKÝ, K. Prolegomena k budoucí filosofii českých dějin. In: HAVELKA, M. *Spor o smysl českých dějin 2: 1938-1939*. 2006. s. 314.

³⁵⁵ Srov. ALTRICHTER, M. *Hlubiny Božího Srdce jsou otevřeny dokořán*. 2020. s. 9.

³⁵⁶ Srov. KARCZUBOVÁ, L. *Blahoslavenství*. 2020. s. 153.

(na každého člověka) z Ježíšova Srdce. Třetí blahoslavenství celý *Plášť* „skrání“ a pokrývá ho tak, jako pokrývá obal blahoslavenství lidského srdce.³⁵⁷ Rovněž jako Královský plášť, je i dar *Dlaň Boha* položená na národ skrze jeho národního světce a je určený pro ochranu každého národa na světě. Název *Dlaně* vyjadřuje jedinečnou smlouvu pokoje mezi nebem a danou zemí.³⁵⁸

Pro český národ to konkrétně znamená, že před Boží Tváří je oblečen do „Královského Pláště Božího Jezulátka“ se základní bílou barvou blahoslavenství, vyznačující se lačností a žizni po spravedlnosti. Druhé blahoslavenství nacházející se na okraji *Pláště* znamená radost Ježíšova srdce (ohnivě slunečné barvy) a celý *Plášť* je skropen čistotou (barvy zlaté). Název *Boží Dlaně*, kterou českému národu Bůh udělil, je „Dlaň něhy a lásky“.³⁵⁹

Úcta k Terezii z Lisieux je u nás spíše individuální a možná o to niternější záležitostí. Její příchod do českého prostředí znamenal tichost, expanzivitou, kříž, souvislou modlitbu a komornost. Stojí za povšimnutí, že přestože se zde neslaví její kult s takovou okázalostí náboženských slavností (prosebné poutě, lidová procesí), přesto úcta k ní je u nás velmi populární napříč všemi stavy a věkovými kategoriemi. Toto je možná také jedním s našich národních rysů. Mnohdy pak naši národní světci, kterým jsou věnovány státní svátky a zasvěcovány kostely, zůstávají v lidové zbožnosti spíše na okraji zájmu. Naopak sv. Terezie z Lisieux, sv. František z Assisi, sv. Pio z Pietrelciny bývají více v popředí. Nutno dodat, že tato „žízeň“ k oněm světcům stále trvá. A je to úžasné, že to tak v české spiritualitě stále je.

3.2 Antinomie a harmonie

Jako antinomii označujeme obtíže, těžkosti či utrpení, s nimiž se na své životní pouti setkáváme. Ve spirituálním smyslu antinomie staví člověka nejprve před tajemství, následně do tajemství, neboť jednota je postavena nad rozum i nad naše pastorační modely. Řešení protikladů se může uskutečnit jen cestou duchovní.³⁶⁰ Samotný soulad protikladů proto může učinit jenom Bůh.³⁶¹

Na úrovni našeho počátečního afektu a souměrně vyhotovované zbožnosti z naší strany, považujeme antinomii jako nežádoucí. Je tomu tak v případech, kdy nás zastihla bolest

³⁵⁷ Srov. KARCZUBOVÁ, L. *Blahoslavenství*. 2020. s. 155.

³⁵⁸ Srov. Tamtéž. s. 156.

³⁵⁹ Srov. Tamtéž. s. 157.

³⁶⁰ Srov. AMBROS, P. *Teologicky milovat církev*. 2003. s. 237.

³⁶¹ Srov. ŠPIDLÍK, T. *Liturgické meditace na nedělní evangelia: liturgický cyklus A*. 2006 s. 243.

či nemoc. Podstupujeme vše pro naše uzdravení, ale následky nemoci zcela neustoupí, nýbrž zůstanou. A právě v této situaci a v tomto znamení se učíme číst, co nám chce Bůh touto neřešitelnou antinomií sdělit.³⁶²

Světcí, kteří konali mimořádná gesta dobrovolné antinomie,³⁶³ měli silnou víru, do které my dorůstáme značně pomalu. V ignaciánské spiritualitě ve Fundamentu duchovních cvičení můžeme hovořit o „chození s Pánem“. Na jejich počátku si člověk nepřeje ponižování ani chválení, přesto že ví, že Pán byl ponižován. Teprve až v těsném spojení s Pánem pochopí, že je toto jeho cesta, díky níž se otvírá pro následný růst v Pneumatu (v něm) k nezkrášlenému a bezvýhradnému odevzdávání se Pánu cestou ponižování.³⁶⁴

Mnozí asketové protiklady reálně zakoušeli ve svých životech. Jako příklad uvádíme archimandritu Sofrona, který v *Životě starce Silvána* říká: „*Duchovní život křesťanského askety je divný a nepochopitelný. Představuje se nám jako tkanivo překvapujících protikladů: z jedné strany jsou tam útoky zlých duchů, opuštěnost od Boha, temnoty smrti a pekelná trápení; z druhé strany Boží zjevení a světlo Bytí bez konce. Slovo je však neschopné to vyjádřit.*“³⁶⁵

Každá naše těžkost, kterou prožijeme ve spojení s Pánem a kterou mu s vírou odevzdáváme, zušlechťuje naši osobnost, zautentičťuje naši víru a přináší duchovní plody.

Pojem harmonie lze charakterizovat jako: „*spojení, smlouva, správný poměr, soulad, souzvuk.*“³⁶⁶ Protikladem harmonie je disharmonie nebo chaos.³⁶⁷

Celý náš život, celá struktura našeho psychického života a veškeré naše uvažování se odehrává na základě kategorie zákona podle míry harmonie.³⁶⁸ A když po vyčerpání pozemského života putuje lidská duše k Bohu do sféry věčného života, je tato cesta právě tou poslední harmonií nezbytně vedoucí skrze smrt. Toho si byli vědomi i samotní mystikové, protože už ti v průběhu pozemského života poznali stav podobný smrti.³⁶⁹

Této harmonie však není možné dosáhnout bez předchozího prožití a zduchovnění antinomií. V Bibli se často můžeme setkat s neúspěchem a Hospodin si volí za své „miláčky“

³⁶² Srov. ALTRICHTER, M. *Spirituální teologie*. 2017. s. 189-190.

³⁶³ Může jít o nabídnutí sebe Bohu, jako oběť lásky k Němu v přijímání životních nesnází, jako účast na jeho utrpení; např. Terezie z Lisieux konala drobné oběti za obrácení na smrt odsouzeného trestance.

³⁶⁴ Srov. ALTRICHTER, M. *Spirituální teologie*. 2017. s. 190-191.

³⁶⁵ ŠPIDLÍK, T. *Ruská idea*. 1996. s. 72.

³⁶⁶ SOKOL, J. *Malá filosofie člověka a Slovník filosofických pojmů*. 2010. s. 277.

³⁶⁷ Srov. ALTRICHTER, M. *Spirituální teologie*. 2017. s. 192.

³⁶⁸ Srov. FLORENSKIJ, P. *Sloup a opora pravdy*. 2003. s. 124.

³⁶⁹ Srov. FRANK, S. L. *Člověk a realita*. 2010. s. 437-438.

osobnosti právě psychologicky rozporuplné. Jsou to ale vždy lidé, pevně zakotvení v Duchu Svatém.³⁷⁰

U Terezie z Lisieux můžeme spatřovat mnoho takových antinomických momentů. Předně to byla ztráta matky a v pozdějším věku také milované sestry, která odešla do kláštera. Od dětství toužila po askezi, avšak rodina tomu nakloněna nebyla a proto konala tyto skutky potají. Ačkoliv by ráda již v útlém věku přijímala eucharistického Krista, musela čekat na stanovený čas. Podobně to bylo i s jejím přijetím na Karmel. Všemi těmito obtížemi, ať již byly drobné nebo závažné, očišťoval Pán její touhy a připravoval její srdce k sebeobětování v karmelském řádu.

Po vstupu do kláštera se musela zcela rozloučit se svými přáními a zcela odložit, co jí ještě bránilo úplně patřit Pánu. A tak místo plánované misijní cesty ulehla na lůžko s těžkou nemocí. V té době se modlila za nevěřící a trpěla pro ně v samotě, která byla každým dnem bezútěšnější, tak jako se modlil Ježíš v noci před svou smrtí na Olivové hoře a jako druhého dne trpěl na kříži. Ačkoliv byla vzdálena všemu veřejnému dění, zapojila se do duchovního boje, který v té době veřejně probíhal na univerzitách, na stránkách novin a v bouřlivých debatách politických uskupení. V osamělosti své cely se vydala na celosvětovou misii.³⁷¹ Na sklonku svého života toužila po té největší harmonii – být s Ježíšem: *„Vznesu se do nebe. Co nevidět vejdu do příbytků vyvolených, budu patřit na krásu, jaké lidské oko nevidělo, budu vnímat harmonie, jež nikdy ještě nezazněly sluchu, budu prožívat radosti, jaké srdce nikdy neokusilo.“*³⁷²

Na jejím životě můžeme vidět, jak ji Pán posupně uzdravoval z jejích karikatur – precitlivělosti, úzkostlivosti, trdomyslnosti, přílišné horlivosti a obdarovával ji duchovními dary – trpělivostí, důvěrou, odevzdaností a duchovní láskou.

3.3 Metodika hagiografie

Hagiografie je systematizovaná reflexe o životě světeckých osobností. Její snahou je zachytit projevy života nesnadně analyzovatelných lidí a zároveň plněji přechíst, jak se v jejich životech projevoval Duch Svatý, který jako jediný mohl jejich svatost darovat.³⁷³

³⁷⁰ Srov. ALTRICHTER, M. *Duchovní a duševní*. 2003. s. 139.

³⁷¹ Srov. KAPELLARI, E. *Známé osobnosti tváří v tvář smrti*. 2008. s. 75.

³⁷² TEREZIE Z LISIEUX. *Dějiny duše sv. Terezie Ježíškovy, karmelitky*. 1929. s. 268.

³⁷³ Srov. ALTRICHTER, M. *Úvod do hagiografie*. 2014. s. 12.

V teologickém smyslu se primárně jedná o systematickou výpověď o působení Boha v životě vykoupených osob.³⁷⁴

Hagiografie prošla v uplynulých více než sto letech bouřlivým vývojem. Hledání její vlastní identity bylo doprovázeno výraznými výkyvy vždycky. Historicky hagiografie patří ke spirituální teologii, teologické antropologii, případně k traktátu *De gratia* (o milosti). Co se objevuje v hagiografii, bylo přítomné již dříve v dílech klasiků, aniž by to bylo vždy takto vysloveně pojmenováno. Některými je hagiografie označována jako pomocná teologická disciplína³⁷⁵ a mnohdy hagiografický přístup přejímá výpravnou formu prezentace dějin.³⁷⁶ Světcům se máme učit dokonale poznat četbou duchovní, nikoliv jenom pouhým analyzováním faktů nebo mentorování bez kritického rozlišení. Má nám jít o zakoušení souvislostí ve spojení s plnějším textem. V hagiografii nečteme jenom „co“, ale „někoho“, a to ve spojení s Dárcem svatosti.³⁷⁷

Ve středověku bylo zapsáno mnoho biografií – životopisů, které pro svou vyhraněnost nelze mezi hagiografické texty zařadit. Jejich hrdinové byli většinou vládci, mniši, opati, zakladatelé klášterů a další.³⁷⁸ V dané době hagiografie také plnila některé funkce zábavné četby.³⁷⁹ Do hagiografické literatury můžeme v podstatě zahrnout i evangelia Nového zákona, zejména jejich pašijové pasáže. Není to však obvyklé, neboť k hagiografickému stanovisku bývala evangelia pouze jejich východiskem. Velký význam získala středověká hagiografická literatura tím, že byla jednou z nejdůležitějších prvků církevních textů, protože poskytovala věřícím vzor ve víře.³⁸⁰

V období baroka se někteří autoři zaměřili na podrobné popisování mučení světců se všemi detaily, takže líčení těchto drastických scén mělo až hororové zabarvení.³⁸¹

Hagiografický model běžný v 16. a 17. století obklopil svaté nadpozemskou září tvořenou především zázraky a mimořádnými událostmi. Na tento model používaný ještě v minulém století, reagovala vlna znovuoobjevené záliby v přesných historických rekonstrukcích a důkladných psychologických, sociologických a antropologických analýzách. Ze spirituálně-teologického hlediska se dokončilo pozoruhodné úsilí o to, aby byl dobovými

³⁷⁴ Srov. PAVERA, L. a F. VŠETIČKA. *Lexikon literárních pojmů*. 2002. s. 132.

³⁷⁵ Srov. ALTRICHTER, M. *Spirituální teologie*. 2017. s. 466.

³⁷⁶ Srov. SHELDRAKE, P. *Spiritualita a historie*. 2003. s. 102.

³⁷⁷ Srov. ALTRICHTER, M. *Úvod do hagiografie*. 2014. s. 23.

³⁷⁸ Srov. ZAJÍČKOVÁ, V. *Staročeský Passionál*. 2010. s. 22.

³⁷⁹ Srov. PAVERA, L. a F. VŠETIČKA. *Lexikon literárních pojmů*. 2002. s. 132.

³⁸⁰ Srov. CHALOUPKA, O. *Příruční slovník české literatury od počátků do současnosti*. 2005. s. 246.

³⁸¹ Srov. Tamtéž. s. 246-247.

dokumenty prokázán podíl světců na konkrétních událostech života světa a církve a aby byli svatí věřícím vyliceni jako vzory, které mohou napodobovat.³⁸²

Současná hagiografická literatura se od středověké a barokní značně liší svým podáním. Místo drastických scén, došlo k upřednostnění mravních hledisek a bylo upuštěno od útoků na jiná náboženství.³⁸³ Zabýváme-li se hagiografií pomocí konkrétních životopisů světců, nejde nám pouze o samotný život (kdo je uchopen) daného světce ani o pouhé posouzení jeho životopisu (jak je uchopen), ale také o vyslovení obecnějších zásad. Ty se nemají stát izolovaným „zbožným“ světem, ale axiomem, plynoucím z kontextu duchovního života.³⁸⁴ Dobrá hagiografie je proto ovocem pokory, modlitby a studia.³⁸⁵

Nejčastěji uplatňovanými metodami jsou: *popisná* coby konstatování jevů bez nároku na ideové vyhodnocování (nachází uplatnění např. v archeologických bádáních), *hermeneutická* (hledají se souvislosti analyzovaných symbolů a záměrů), *systematizující* (přehledně se zkoumají danosti, aniž by se muselo dojít ke konečnému závěru), *mystagogická* (hledá se jádro praktické, ať už se jedná o katechetické či jiné pastorační stanovisko) a *alegorická* (vnitřní napětí v zákonitostech duchovního a mystického života).³⁸⁶

Můžeme rozlišovat tyto jednotlivé fáze: (a) duchovní materialismus (např. čtu s otevřenýma očima – sdělení očištění, fantastická zjevení, zajímavé životy); (b) co dotýká osoba velkolepého učinila, nebo jak zápolila způsobem, který je mi vlastní (zcela legitimní teologie vtělení: Bůh ke mně promlouvá skrze takové své „miláčky“); (c) co koná Bůh, tedy jak Bůh je veliký. Je proto důležité, aby tyto tři roviny mezi sebou navzájem prostupovaly a abychom si mohli pravdivě říci, jací jsme a nenamlouvali si, že nás Bůh vede, neboť může jít pouze o rafinovaně karikovanou teologii z naší strany.³⁸⁷

„Historik se jako charakterní člověk osvědčí tím, že zřetelné chyby v životě těch, které popisuje, vidí v laskavém jednání Hospodina. Nemůžeme se divit, že mnozí životopisy svatých nepřijímají, protože jsme je zneplodnily umělým zarovnáváním podle našich „dokonalých“ idejí.“³⁸⁸ Cílem dnešní odborné hagiografie je vybrat a oddělit zprávy historicky zaručené od legendárního pojetí. V dnešní době se životopisy světců píšou spíše kriticky a ani to se neobejde bez potíží. Nepochybné bývají jen příběhy vnější a nápadné. Pravá dokonalost

³⁸² Srov. SICARI, A. M. *Poselství Jana od kříže*. 2013. s. 11.

³⁸³ Srov. CHALOUPKA, O. *Průruční slovník české literatury od počátků do současnosti*. 2005. s. 247.

³⁸⁴ Srov. ALTRICHTER, M. *Spirituální teologie*. 2017. s. 510.

³⁸⁵ Srov. PECKA, D. *Svatí a lidé*. 1933. s. 22.

³⁸⁶ Srov. ALTRICHTER, M. *Úvod do hagiografie*. 2014. s. 14.

³⁸⁷ Srov. Tamtéž. s. 48-49.

³⁸⁸ JAN XXIII. Křest „pokřesťanštíje“ celý náš život. In: *Novéna ke svaté Ludmile*. 2022. s. 22-23.

světce však byla vnitřní a navenek nenápadná.³⁸⁹ Neměli bychom se proto zdráhat přijmout i paradoxy, které v historických výpovědích o daném světci objevíme.

Ani v životě Terezie z Lisieux nelze pozorovat charismata a mimořádné jevy, jež se obvykle v hagiografiích zaznamenávají. Přestože Terezie ve svém životopise uvedla, že byla v roce 1882 uzdravena z vážné a podivné nemoci na přímluvu Panny Marie a také popsala, že po vstupu na Karmel zažila „mystický plamen lásky“.³⁹⁰

³⁸⁹ Srov. ŠPIDLÍK, T. *Prameny světla*. 2009. s. 404-405.

³⁹⁰ Srov. AUMAN, J. *Křesťanská spiritualita v katolické tradici*. 2000. s. 242.

4 Vlastní analýza textů Terezie z Lisieux v českých knižních titulech

Tato diplomová práce je svým rozsahem vymezena pouze na díla knižní. Přesto pokládáme za důležité zmínit se velmi krátce o časopisecké tvorbě, ve které je osoba Terezie z Lisieux také zmiňována.

Uvádíme zde tři časopisy, o nichž se domníváme, že patří mezi ty důležité. Prvním je časopis *Děšť růží*, který je věnovaný úctě ke sv. Terezii Ježíškovy a bl. Anežce České a do roku 1941 jej vydávaly Školské sestry sv. Františka. Dále časopis pro duchovní život *Karmel*, vydávaný Českomoravskou generální delegaturou řádu karmelitánů v Kostelním Vydří. Nakonec časopis *Na hlubinu*, který je zaměřen na pěstování a prohloubení duchovního života, vydávaný do roku 1948 olomouckými dominikány.³⁹¹ Zvolili jsme právě tyto tři časopisy, neboť se u čtenářů těšili největší oblibě a jeví se nám, že svým duchovním zaměřením nejvíce vycházejí, anebo se ztotožňují s Tereziánskou spiritualitou.

V následující části práce se zabýváme knižními tituly pojednávajícími o sv. Terezii z Lisieux, které vyšly v českých zemích od její smrti až po současnost (do roku 2022). Nejprve zmíníme vlastní díla světice, která byla přeložena z francouzského originálu do českého jazyka. Následně představíme knižní tituly od českých autorů a řeholních společenství spjatými či se inspirujícími Tereziinou spiritualitou. Jako poslední uvádíme vlastní autorská díla od zahraničních autorů, která byla vydána v českých překladech.

Při hledání a zjišťování jednotlivých knižních titulů byl použit Souborný katalog České republiky (CASLIN) a databáze Online katalogu Národní knihovny ČR.

Abychom se mohli s danými knižními tituly podrobněji seznámit, bylo třeba je nejprve všechny dohledat a poté jsme zvolili absenční nebo prezenční formu výpůjčky. Pro tento účel, jsme navštívili následující knihovny a instituce: Národní knihovna České republiky; Národní konzervační fond; Knihovna Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy; Vědecká knihovna v Olomouci; Knihovna Cyrilometodějské teologické fakulty; Knihovna Centra Aletti; Moravská zemská knihovna; Knihovna Biskupství brněnského.

Všechny uvedené knižní tituly, které se nám podařilo dohledat a zapůjčit, jsme podrobily obecné analýze,³⁹² vyhodnocení podle kritérií a následnému porovnání.

³⁹¹ Srov. Na hlubinu. SCRIPTUM. [online]. [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <http://www.scriptum.cz/periodika/na-hlubinu>

³⁹² K přednostem obecné analýzy patří snadnost, objektivnost, její užití nikoho neovlivňuje a umožňuje srovnání. Srov. JANDOUREK, J. *Průvodce sociologií*. 2008. s. 47.

Pro popisné hodnocení jednotlivého díla jsme si stanovili celkem čtrnáct kritérií, na jejichž základě jsme popisovali jednotlivé publikace. Podklady jsme čerpali z předloženého knižního díla, aktuálního katalogu příslušné knihovny, Online katalogu Národní knihovny ČR a z odborných konzultací od zaměstnanců knihoven.

Pro lepší přehlednost jsme daný text u jednotlivých titulů umístili do tabulek.

Hlavní autor; další autoři: jméno hlavního autora díla a ostatních autorů, kteří se na vzniku díla podíleli.

Překladatel: u překladů Tereziiných spisů a díla od zahraničních autorů uvádíme, kdo dílo přeložil do českého jazyka.

Místo vydání; nakladatel: kde a kým bylo dílo vydáno, případně název nakladatelské edice.

Vydání; následná vydání: kolikrát byl daný titul vydán a ve kterých letech.

Rok tohoto vydání: rok vydání knižního titulu, který se nám podařilo fyzicky dohledat.

ISBN: pokud byla zjištěna jednoznačná identifikace knižního vydání, uvedli jsme Mezinárodní standardní číslo knihy.

Vazba; grafika: uvádíme základní a nejjednodušší označení knižních vazeb: měkká a tuhá. Dále např. podle spojení: brožovaná, lepená, šitá, sešitová, kroužková apod.

Formální zpracování: celkový počet stran, jak je text rozřazen, zda titul obsahuje fotografie a ilustrace.

Obsahová struktura: pro usnadnění práce s knižním titulem, zde uvádíme, jestli má kniha obsah, předmluvu k výkladu, doslov, závěr, odkazy na literaturu případně souvislosti a poznámky, které jsou v knize uvedeny.

Bibliografické citace: informace, zda autor v knižním titulu používá citační zdroje, kterými jsou Písmo svaté, spisy Terezie z Lisieux, díla ostatních autorů.

Zmíněná témata: tematické zaměření díla, tedy jakých témat se dotýká.

Forma, žánr: jedná-li se o beletrii, odbornou literaturu, příručku, modlitební titul apod.

Úroveň překladu: zmiňujeme pouze u vlastních děl Terezie z Lisieux a děl zahraničních autorů. Naše hodnocení vychází především z toho, jak na nás při čtení knihy působila jazyková a stylistická kvalita daného překladu. Zaměřili jsme se např. na čtivost textu, jazykovou korekturu, přehlednost a srozumitelnost sdělení, nebo zda je mluva dobová a text předkládá čtenáři poutavé sdělení, které může být přístupné i pro dnešního člověka.

Vnitřní hodnota díla: v tomto posledním kritériu uvádíme velice stručné představení a pojednání samotného díla, kde nás autoři seznamují s nejdůležitějšími událostmi Tereziina života, např. její pojetí v hagiografii, podstata karmelitánské i její spirituality, duchovní doprovázení či inspiraci její duchovní cesty pro člověka v období jeho nesnází apod.

4.1 Vlastní díla Terezie z Lisieux

Terezie z Lisieux je autorkou celkem tří spisů, které byly z francouzského originálu proloženy do českého jazyka. Jedná se o *Dějiny duše*, *Dopisy* a *Básně*.

Tereziino nejvýznamnější dílo *Dějiny duše*, vyšlo v celkem osmi vydáních. Výtisky z roku 1918, 1923 a 1926 mají název *Dějiny duše sestry Terezie od Ježíška, karmelitky (1873–1897)*, *Dějiny duše blahoslavené Terezie od Jezulátka, karmelitky (1873–1897)*, *Dějiny duše sv. Terezie od Ježíška, karmelitky (1873–1897)*. Vydání z let 1929, 1941 nesou shodný titul *Dějiny duše sv. Terezie Ježíškovy, karmelitky (1873–1897)*. V roce 1946 vychází kniha jako *Dějiny duše sv. Terezie Ježíšovy, karmelitky*. Všechna tato vydání byla různě přepracována nebo doplněna matkou Anežkou. V roce 1991 a 2022 vyšlo toto dílo pod zcela novým názvem *Příběh jedné duše: autobiografické spisy*. Tyto verze jsou bez poznámek, číslování a plně nahrazují předchozí texty. Pro názorné srovnání uvádíme v tabulce nejstarší vydání z roku 1918 a poslední z roku 2022.

Dílo *Dopisy* nabízí čtenářům překlady Tereziiných dopisů. První a druhé vydání vyšlo v letech 1925 a 1926 pod názvem *Listy svaté Terezie Ježíškovy*. V roce 2001 jsou *Dopisy* nově vydány jako *Dopisy Terezie z Lisieux kněžím a misionářům*. V následujícím roce vychází toto dílo s titulem *Dopisy Terezie z Lisieux*. Každé vydání uvádí odlišné v množství textů včetně adresátů Tereziiny korespondence. Teprve dílo z roku 2002 obsahuje kompletní překlad Tereziiných dopisů. Pro názorné srovnání uvádíme v tabulce vydání z roku 1926, 2001 a 2002.

Poslední typ knižního titulu, který vychází z Tereziina autorství, se zabývá její poezií. V roce 1925 vychází spis pod označením *Básně svaté Malé Terezie od Jezulátka a Svaté tváře*. Nově vychází dílo v roce 1995, 2003 a 2009 jako *Básně sv. Terezie z Lisieux*. Zahrnuje výběr a volné přebásnění její poezie. Pro názorné srovnání uvádíme v tabulce nejstarší vydání z roku 1925 a vydání z roku 2003.

4.1.1 Struktura Tereziiných titulů

Vedle tří základních Tereziiných titulů, kterým se věnujeme v předchozí kapitole, byla vydána další díla, u kterých je podle citační normy Národní knihovny Praha uváděna Terezie z Lisieux jako hlavní autor příslušného díla, proto je zde také uvádíme. Jednotlivá díla jsou seřazena v následujícím tabulkovém přehledu abecedně podle názvu titulu.

1. *Básně svaté Malé Terezie od Jezulátka a Svaté tváře* – TEREZIE Z LISIEUX

Hlavní autor; další autoři	Terezie z Lisieux
Překladatel	Indignus
Místo vydání; nakladatel	Praha; nákladem Vincentina
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1925
ISBN	–
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; barevná obálka s ilustrační kresbou, ilustrační portrét na vnitřní straně
Formální zpracování	111 stran, text rozřazen na oddíly
Obsahová struktura	obsah, předmluva
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	duchovní život, Tereziiny básně, modlitby, litanie, pobožnosti
Forma, žánr	básně, francouzská poezie
Úroveň překladu	dobový text je nezkrácený, autentický; velmi malá velikost písma a vzdálenost mezi básněmi u poznámek k nápěvům
Vnitřní hodnota díla	Tereziiny básně zrcadlí nejenom její nadpřirozené ctnosti, ale jejich teologie je významná, obohacující; jednoduchostí a prostotou svých textů je zaměřena na středobod svého života „na Ježíše“, k němuž vše směřuje

2. *Básně sv. Terezie z Lisieux* – TEREZIE Z LISIEUX a Anděla JANOUŠKOVÁ (ed.)

Hlavní autor; další autoři	Terezie z Lisieux; Anděla Janoušková, předmluva Jiří Látal
Překladatel	Anděla Janoušková
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	druhé; první v r. 1995, třetí v r. 2009
Rok tohoto vydání	2003
ISBN	80-7192-565-9
Vazba; grafika	tuhá – šitá; barevné desky s ilustrací
Formální zpracování	82 stran, text rozřazen na oddíly
Obsahová struktura	obsah, předmluva
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	duchovní život, francouzská poezie, Tereziiny básně
Forma, žánr	básně, poezie, komentované vydání
Úroveň překladu	text komentářů i přímé citace básní jsou čtivé, srozumitelné, pro současného čtenáře zní přirozeně; věty na sebe plynule navazují, mezi odstavci jsou patřičné mezery
Vnitřní hodnota díla	krásná poezie, samozřejmost a lehkost víry čiší z Tereziiných básní, kde každý básnický námět je vyčerpán do posledních podrobností; první báseň složila jako novicka, poslední nedlouho před svojí smrtí

3. Dějiny duše sestry Terezie od Ježíška, karmelitky: (1873-1897) – TEREZIE Z LISIEUX

Hlavní autor; další autoři	Terezie z Lisieux
Překladatel	Školské sestry O.S.F. na Král. Vinohradech
Místo vydání; nakladatel	Praha; Školské sestry O.S.F.
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1918
ISBN	–
Vazba; grafika	tuhá – lepená; ilustrační portrét na vnitřní straně
Formální zpracování	188 stran, text rozřazen na kapitoly a oddíly, 4 strany ilustrací a fotografií
Obsahová struktura	obsah, předmluva, úvod
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté
Zmíněná témata	řeholní život, Tereziiny výroky, biografie, modlitby
Forma, žánr	autobiografie
Úroveň překladu	text z francouzského originálu je dobový, autentický, nezkrácený, místy se zdobnělinami; slova na konci řádku jsou často rozdělena pomlčkou
Vnitřní hodnota díla	z historického hlediska jde o úplně první překlad tohoto díla; Tereziin duchovní život není ničím jiným, než evangeliem žitým v praxi a jeho realizace se uskutečňuje v nejrůznějších životních situacích

4. Dopisy Terezie z Lisieux – TEREZIE Z LISIEUX a Terezie BRICHTOVÁ (ed.)

Hlavní autor; další autoři	Terezie z Lisieux; Terezie Brichtová (ed.)
Překladatel	Terezie Brichtová
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	2002
ISBN	80-7192-740-6
Vazba; grafika	tuhá – šitá; barevné desky s ilustrací
Formální zpracování	343 stran, text rozřazen na kapitoly a oddíly
Obsahová struktura	obsah, úvod, zkratky
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	Tereziiny dopisy, karmelitánská spiritualita
Forma, žánr	kořespondence, dopisy
Úroveň překladu	text je čtivý, přehledný; časté používání velkých písmen; některé zdobněliny osobních jmen působí úsměvně
Vnitřní hodnota díla	celkem 266 dopisů pro 14 adresátů obsahuje rozsáhlé vydání Tereziiny kořespondence, které doplňuje její historii; všechny jsou psány s velkým nasazením a zájmem o druhé s cílem pozvednou, těšit a posílit

5. *Dopisy Terezie z Lisieux kněžím a misionářům* – TEREZIE Z LISIEUX a Terezie BRICHTOVÁ (ed.)

Hlavní autor; další autoři	Terezie z Lisieux; Terezie Brichtová, úvod Vojtěch Kodet
Překladatel	Terezie Brichtová
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	2001
ISBN	80-7192-580-2
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; barevná obálka s ilustrací, na vnitřní straně je ilustrovaný obrázek
Formální zpracování	95 stran, text rozřazen na oddíly
Obsahová struktura	obsah, úvod, ediční poznámka
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	Tereziiny dopisy, katoličtí kněží, misionáři
Forma, žánr	korrespondence, dopisy
Úroveň překladu	vysoká kvalita a čtivost textu přijatelná pro současného čtenáře; písmo je většího formátu; velká počáteční písmena u některých slov mají spirituální význam
Vnitřní hodnota díla	dílo obsahuje 17 Tereziiných dopisů adresovaných jejím dvěma duchovním bratřím A. Roullandovi a M. Bellièrovi; Tereziina duchovní podpora spočívá v modlitbě, oběti a také za pomoci korespondence

6. *Duch svaté Terezie Ježíškovy: podle jejích spisů a podle očitých svědků jejího života* – SV. TEREZIE JEŽÍŠKOVA

Hlavní autor; další autoři	Terezie z Lisieux; karmelitky z Lisieux
Překladatel	Sestry Neposkvrněného Početí P. Marie; úryvky z básní přeložil Alfred Fuchs
Místo vydání; nakladatel	Přerov; Sestry Neposkvrněného Početí P. Marie
Vydání; následná vydání	první; druhé v r. 1928
Rok tohoto vydání	1927
ISBN	–
Vazba; grafika	tuhá – šitá
Formální zpracování	245 stran, text rozřazen na hlavy a články; 1 nečíslovaná strana portrétní ilustrace
Obsahová struktura	obsah, předmluva, upozornění, zkratky, doslov, poznámky
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	Tereziina spiritualita a nauka, karmelitky, biografie
Forma, žánr	autobiografické vzpomínky, výroky
Úroveň překladu	text je dobový s mnohými zdvořilostmi, přesto dobře čtivý; není použito doslovných překladů z Písma svatého, neboť ani Terezie tímto způsobem nepostupovala
Vnitřní hodnota díla	Tereziina nauka a její autentické výroky; podstatné informace z kanonizačních řízení

7. *Láska a oběť: tajné spojenectví?* – TEREZIE Z LISIEUX

Hlavní autor; další autoři	Terezie z Lisieux
Překladatel	Jan Joneš
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1994
ISBN	80-85527-71-5
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; barevná obálka s ilustrační fotografií
Formální zpracování	48 stran, text rozřazen na kapitoly a oddíly
Obsahová struktura	obsah, úvod, závěr
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté a jiné autory
Zmíněná témata	křesťanský život, láska, oběť, biblické citáty
Forma, žánr	úvahy
Úroveň překladu	čtivý a přehledný text s velkým počtem biblických odkazů
Vnitřní hodnota díla	popsán význam prokazování oběti Bohu ve Starém zákoně; Nový zákon výraz oběti vztahuje na Krista; Tereziiny celoživotní četné malé oběti ukazují na provázanost na ono „tajné spojenectví“ mezi obětí a láskou

8. *Listy svaté Terezie Ježíškovy* – TEREZIE Z LISIEUX

Hlavní autor; další autoři	Terezie z Lisieux
Překladatel	P. S. Brait
Místo vydání; nakladatel	Praha; Ladislav Kuncíř
Vydání; následná vydání	druhé; první v r. 1925
Rok tohoto vydání	1926
ISBN	–
Vazba; grafika	tuhá – šitá; portrétní ilustrace na vnitřní straně předsádky
Formální zpracování	71 stran, text rozřazen na oddíly a listy
Obsahová struktura	–
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté
Zmíněná témata	listy, Tereziiny dopisy
Forma, žánr	korrespondence, listy
Úroveň překladu	vše je psáno jazykem psaným v kontextu dané doby; text je autentický, nezkrácený a přehledný; časté užívání zdrobnělých slov
Vnitřní hodnota díla	Tereziiny listy své sestře Celině, ctihodné matce Anežce Ježíšové, sestře Marii od Nejsvětějšího srdce, sestře Františce Terezii, ostatním příbuzným a dvěma svým misionářům; jsou to prostá, krásná slova a svým obsahem patří významné texty na poli katolické asketiky a mystiky

9. Myšlenky na každý den – TEREZIE Z LISIEUX a Jana PIŠTOROVÁ (ed.)

Hlavní autor; další autoři	Terezie z Lisieux; Jana Pištorová (ed.)
Překladatel	Jana Pištorová; básně přeložila Anděla Janoušková
Místo vydání; nakladatel	Praha; Nové město
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	2001
ISBN	80-86146-29-4
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; barevná obálka obsahuje portrétní fotografii, ilustrační fotografie uvnitř textu
Formální zpracování	137 stran, text rozřazen na oddíly pro jednotlivé dny
Obsahová struktura	rejstřík, bibliografie
Bibliografické citace	odkazy na díla Terezie
Zmíněná témata	Tereziiny výroky, citáty, duchovní témata
Forma, žánr	citáty
Úroveň překladu	přímé citace textů a básní jsou čtivé, přehledné, psané jazykem, který je přístupný i dětskému čtenáři
Vnitřní hodnota díla	krátké citáty a úryvky z Tereziiných děl, kde nejčastějším a nejsilnějším tématem je láska; jsou určena všem, kteří chtějí s touto mystičkou prožít každý den

10. Poslední slova sv. Terezie Ježíškovy: květen–září 1897: novissima verba – TEREZIE Z LISIEUX

Hlavní autor; další autoři	Terezie z Lisieux
Překladatel	neuveden
Místo vydání; nakladatel	Praha; Školské sestry O.S.F.
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1930
ISBN	–
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; obálka s ilustrační kresbou, na vnitřní straně předšedky je ilustrovaný obrázek
Formální zpracování	193 stran, text rozřazen na oddíly, 3 nečíslované strany obrazových příloh (fotografie)
Obsahová struktura	úvod
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté a jiné autory
Zmíněná témata	Tereziiny výroky, řeholní život, modlitby
Forma, žánr	autobiografické vzpomínky, modlitby
Úroveň překladu	dobový text z francouzského originálu je zdařilý a přehledný; uspořádání vět se může jevit nelogicky a působit neuspořádaně, o to více vše působí autenticky; vysvětlující odstavce jsou psány malou velikostí písma
Vnitřní hodnota díla	moudrost Tereziiných slov v období posledních pěti měsíců jejího pozemského života; slova prostá, hodna dítěte, avšak myšlenkami hluboká jako výrok učitele teologie, a to vše řečeno s mírností a půvabem ji vlastním

11. Příběh jedné duše: autobiografické spisy – TEREZIE Z LISIEUX

Hlavní autor; další autoři	Terezie z Lisieux
Překladatel	Klára Jirsová
Místo vydání; nakladatel	Praha; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	druhé; první v r. 2016
Rok tohoto vydání	2022
ISBN	978-80-7566-262-0
Vazba; grafika	tuhá – lepená
Formální zpracování	356 stran, text rozřazen na kapitoly a oddíly, 16 stran ilustrací, portrétů a faksimilí
Obsahová struktura	obsah, dodatky, přílohy, rejstříky, seznam literatury, poznámky
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	Tereziiny výroky, karmelitánská spiritualita, biografie
Forma, žánr	autobiografické vzpomínky, modlitby
Úroveň překladu	dobře revidovaný text, který mnoho skutečností sám objasňuje; ostatní fakta jsou vysvětlena v poznámce
Vnitřní hodnota díla	Tereziino nejvýznamnější dílo s „prorockým“ rozměrem o jejím životě a spiritualitě; její bezvýhradné soustředění na povolání karmelitky, znamená to naprosté odevzdání a úplné upozadění vlastní osoby; osobní příklad, jak dojít ke svatosti

12. Růženec se svatou Terezií z Lisieux – THERESE DE LISIEUX

Hlavní autor; další autoři	Terezie z Lisieux
Překladatel	Terezie Brichtová
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1996
ISBN	80-7192-143-2
Vazba; grafika	měkká – sešitová, brožura; obálka s barevnou ilustrací
Formální zpracování	55 stran, text rozřazen na kapitoly a oddíly
Obsahová struktura	obsah, zkratky
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	biografie, Tereziiny výroky, úvahy, růženec
Forma, žánr	příručka, modlitby
Úroveň překladu	text je velmi přehledný a čtivý; přímé citace z rukopisů, básní a dopisů, jsou srozumitelné
Vnitřní hodnota díla	Tereziina „malá cesta“ – to jsou její vyslovené a zapsané výroky v kapesním vydání; uvedené texty a modlitby, jsou nápomocné při rozjímání růžencových tajemství

13. Terezie od Dítěte Ježíše: svěživotopisné spisy – TERESIE DE LISIEUX

Hlavní autor; další autoři	Terezie z Lisieux; průvodní slovo napsal Hans Urs von Balthasar
Překladatel	P. František od svaté Marie
Místo vydání; nakladatel	–
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	neuvedeno přesně, přibližně 90 léta 20. stol.
ISBN	–
Vazba; grafika	tuhá – šitá; obsahuje neretušovanou fotografii, vše je psáno strojopisem
Formální zpracování	289 stran, text rozřazen na oddíly podle rukopisů
Obsahová struktura	obsah, předmluva, úvod, obsah rukopisů, dodatek
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté a díla Terezie
Zmíněná témata	Tereziina nauka a spiritualita, duchovní život, biografie
Forma, žánr	výroky, biografie
Úroveň překladu	poutavý dobový text; strojopisné písmo je z důvodů slabé barevné intenzity místy hůře čitelné; na některých místech jsou překlepy a vpisována písmena
Vnitřní hodnota díla	zápisky tří Tereziiných rukopisů; výpovědi matky Anežky Ježíškovy; texty odpovídají co nejpřesněji původnímu zveřejnění titulu <i>Příběh duše</i>

14. Vstupuji do života: poslední rozhovory – TEREZIE Z LISIEUX

Hlavní autor; další autoři	Terezie z Lisieux
Překladatel	Anděla Muzikářová
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	druhé; první v r. 1992
Rok tohoto vydání	2007
ISBN	978-80-7192-612-2
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; obálka s barevnou ilustrací
Formální zpracování	227 stran, text rozřazen na oddíly
Obsahová struktura	obsah, předmluva, úvod, chronologie, slovník nejdůležitějších vlastních jmen, použité značky, poznámky
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	Tereziiny rozhovory, duchovní a řeholní život
Forma, žánr	vzpomínky, citáty, korespondence
Úroveň překladu	text je čtivý, věrně se drží originálních rukopisů a je srozumitelný i dnešnímu čtenáři
Vnitřní hodnota díla	Tereziina slova v boji s nemocí na sklonku pozemského života, ve kterých zaznívá добрta a někdy až neuvěřitelná pokora; přemíra lásky ani v utrpení zde nemá hranice a jde až do krajnosti; autenticky zachycené poměry v klášteře

15. *Zasvěcení od svaté Terezie Ježíškovy* – TEREZIE Z LISIEUX

Hlavní autor; další autoři	Terezie z Lisieux
Překladatel	neuveden
Místo vydání; nakladatel	Krásný Dvůr; Apostolicum Collegium Nordicum
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	2001
ISBN	–
Vazba; grafika	měkká – sešitová; obálka obsahuje fotografii a ilustraci
Formální zpracování	5 stran, rozřazení do jednoho oddílu
Obsahová struktura	–
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	karmelitánská spiritualita, Tereziiny výroky
Forma, žánr	modlitby
Úroveň překladu	přehledný a čtivý text, který byl jazykově upraven soudobě češtině
Vnitřní hodnota díla	hlavním tématem je Tereziina modlitba, její zasvěcení Bohu a Nejsvětější Trojici

4.1.2 Shrnutí

Souhrnný pohled na nashromážděný materiál ukazuje značnou pestrost publikací, zprostředkovávajících českému čtenáři vlastní texty Terezie z Lisieux. V daném přehledu jsme se zabývali celkem patnácti knižními tituly. Je to rozpětí od sbírek citátů a drobnějších výroků k různým aspektům spirituality, přes výbory z korespondence, až po pečlivě zpracované edice zásadních děl svaté Terezie. Je tedy už nyní poměrně jasné, že v českém jazykovém prostředí se lze s myšlenkami Terezie z Lisieux setkat v různých formátech, s různou mírou nároků, kterou dané publikace na čtenáře kladou.

Je třeba vyzdvihnout, že máme přeložena a vydána Tereziina nejdůležitější díla, kterými může své duchovní přátele obohatit. Jsou to *Dějiny duše*, *Básně* a *Dopisy*. Tyto tituly pojednávají především o jejím životě, spiritualitě na Karmelu a také o její vlastní, nové spiritualitě, tedy o „malé cestě“ a to v podobě jejich autobiografických zápisů.

Pokud jde o dobu vydávání Tereziiných děl u nás, tak nejvíce textů vychází v letech 1918–1930 (vydáno a znovu vydáno celkem 7 titulů) a dále v období 1992–2022 (vydáno a znovu vydáno celkem 14 titulů), i když mezi lety 1996 až 2001 došlo k útlumu. Důvodem ochlazení zájmu o původní Tereziiny spisy mezi lety 1930 a 1992 může být v rozvoji tvorby českých autorů píšících o ní. Dále je možné, že se zde projevuje politické pozadí, jako je hospodářská krize ve 30. letech, 2. světová válka a následná totalita, události, které omezovaly hmotně či technicky získávat zahraniční knižní tituly. Dalším důvodem

může být i to, že se vydané autobiografické a autentické Tereziino dílo jevílo v určité době (máme na mysli zejména 30. léta) jako dostačující či vyčerpané, a proto se těžiště zájmu přesunulo do vlastní spoluautorské tvorby inspirované životem a myšlenkami Terezie. Nelze vyloučit, že v totalitní době došlo nějakému novému překladu a samizdatovému vydání autorských spisů Terezie z Lisieux, avšak takovou publikaci jsme nedohledali.

V námi sledovaném období, se na překládání Tereziiných děl podílelo deset překladatelů a dvě řeholní společenství. U dvou titulů není překladatel uveden. Vydané tituly jsou většinou přehledně zpracované a čtivé. Jazyk překladatelů odpovídá solidnímu standardu své doby. Předválečné překlady odráží pochopitelně poněkud jiný jazykový úzus a vkus, ale nečiní je to rozhodně nepřístupnými ani dnešnímu čtenáři. Docela typické je, že překladatelé používají citově zabarvené a přiměřeně expresivní jazykové prostředky, což vychází z povahy originálů a ukazuje snahu po autentickém předání ducha textů.

Technické hledisko: poměr vazeb měkkých a tuhých je zhruba vyrovnaný. Dvě třetiny titulů přesahují svou délkou 100 stran. Použití fotografií a grafických ilustrací je velice skromné. Tereziino nejvýznamnější dílo *Příběh jedné duše: autobiografické spisy* vydané v roce 2022 má nejenom nejvíce stran (celkem 334), ale i dobře revidovaný text a ostatní důležitá fakta jsou vysvětlena v poznámce.

Můžeme říci, že žádný typ čtenáře není potenciálně vyloučen a Tereziina spiritualita tak jistě neproniká jen k úzce vymezené skupině toho či onoho typu. To je pozitivní zjištění. Budeme-li se v následující podkapitole zabývat českou a poté do češtiny přeloženou literaturou o svaté Terezii z Lisieux, vidíme nyní, že možnosti českých čtenářů konfrontovat tato díla s prameny v podobě vlastních Tereziiných děl, jsou solidní.

Následuje tabulkový přehled, zaměřený na technická kritéria a rejstřík zmiňovaných témat.

Přehled: knižní tituly od Terezie z Lisieux

Počet analyzovaných Tereziiných titulů	15
Počet překladatelů	překladatelů: 10; řeholních společenství: 2; neuvedeno: 2
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství; Krásný dvůr: Apostolicum Collegium Nordicum; Praha: nákladem Vincentina; Praha: Školské sestry O.S.F; Praha: Ladislav Kuncíř; Praha: Nové město; Praha: Karmelitánské nakladatelství; Přerov: Sestry Neposkvrněného Početí P. Marie; neuvedeno: 1
Vydání; následná vydání	první: 15; druhé: 5; třetí: 1
Rok a počet vydání	1918; 1925 – 2x; 1926; 1927; 1928; 1930; 1992; 1994; 1995; 1996; 2001 – 3x; 2002; 2003; 2007; 2009; 2016; 2022 neuvedeno: 1 (přibližně 90. léta 20. stol.)
ISBN	neuvedeno: 7; uvedeno: 8
Vazba	měkká – brožovaná: 6; měkká – sešitová: 2; tuhá – šitá: 5; tuhá – lepená: 2
Bibliografické citace	odkazy na díla Terezie: 8; odkazy na Písmo svaté: 11; odkazy na jiné autory: 8; neobsahuje: 3
Zmíněná témata	biografie, biblické citáty, duchovní témata, duchovní život, francouzská poezie, karmelitánská spiritualita, karmelitky, křesťanský život, katoličtí kněží, láska, litanie, listy, modlitby, misionáři, oběť, pobožnosti, růženec, řeholní život, Tereziiny básně, Tereziiny dopisy, Tereziiny rozhovory, Tereziina spiritualita a nauka, Tereziiny výroky, úvahy
Forma, žánr	autobiografie, autobiografické vzpomínky, básně, citáty, dopisy, francouzská poezie, komentované vydání, korespondence, listy, modlitby, poezie, příručka, úvahy, výroky

4.2 Díla českých autorů o Terezii z Lisieux

Terezie z Lisieux, nazývána „ochránkyně národů“, se stala drahou také českému lidu. Proto její život a odkaz vzbudil také zájem u českých autorů. Pro mnohé z nich se tato mladá karmelitka stala vzorem k následování, hodným šíření úcty a její spirituality.

Vedle již zmíněných překladů Tereziiných děl, které jsme uvedli v předchozí kapitole, začaly po její smrti vznikat tituly od českých autorů a řeholních společenství. Z tabulkového přehledu je patrné, že počet vydaných titulů je v celku bohatý.

Nejstarší dílo, které se nám podařilo vyhledat a zapůjčit je z roku 1927 od autora Josefa Bon. Voňavky s názvem *Květ ze zahrad XIX. věku: sv. Terezie od Ježíška, karmelitka* (výtisk druhého vydání). První vydání dokonce vzniklo ještě o deset let dříve. Nejnovějším titulem, který byl vydán k šíření Tereziiny spirituality v českém prostředí je z roku 2021 *Novéna ke svaté Terezii z Lisieux*, jejíž texty vybral, uspořádal a doplnil Michal Altrichter SJ.

4.2.1 Struktura děl od českých autorů

V následujícím tabulkovém přehledu uvádíme jednotlivá díla o Terezii z Lisieux, která se nám podařila dohledat a u kterých je jako hlavní autor uveden český autor. U čtyř titulů jsme poznamenali, že hlavní autor v nich nebyl uveden. Domníváme se, že se jedná o kolektivní dílo příslušného řeholní společenství, prostřednictvím kterého byly tyto tituly následně vydány. Jednotlivá díla jsou seřazena abecedně podle názvu titulu.

1. *Cesta svaté Terezie Ježíškovy* – Timotheus VODIČKA

Hlavní autor; další autoři	Timotheus Vodička
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Praha; Vyšehrad
Vydání; následná vydání	první; druhé v r. 1994
Rok tohoto vydání	1970
ISBN	–
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; dvoubarevná obálka s ilustrací
Formální zpracování	47 stran; text rozřazen do oddílů s poznámkami
Obsahová struktura	předmluva k výkladu, poznámky
Bibliografické citace	odkazy na díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	křesťanský život, Tereziiny myšlenky a úvahy z dopisů
Forma, žánr	citáty, výbory
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	autor skrze Terezii ukazuje na její uspořádanou cestu v naší nejisté době s návodem pokorného následování; myšlenky z jejích dopisů; inspirace k vysvětlení základních rysů vedoucích na cestě ke křesťanské dokonalosti, kterou Terezie hlásala a uskutečňovala

2. Devítidenní pobožnost ku svaté Terezii od Dítka Ježíše a Nejsv. obličejů Páně –
Prokop NEUŽIL (ed.)

Hlavní autor; další autoři	Prokop Neužil (ed.)
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Chicago: Tiskárna Českých Benediktinů
Vydání; následná vydání	třetí; první v r. 1927, druhé v r. 1928
Rok tohoto vydání	1928
ISBN	–
Vazba; grafika	měkká – sešitová; portrétní ilustrace na vnitřní straně
Formální zpracování	61 stran, text rozřazen na oddíly; 5 číslovaných stran s portrétními ilustracemi a fotografiemi
Obsahová struktura	obsah, předmluva seznam svátků a památných dnů sv. Terezie
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté
Zmíněná témata	biografie, litanie, modlitby, úvahy
Forma, žánr	pobožnosti, novény
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	společně s Terezii se prostřednictvím devítidenní novény připravit na příchod Ducha Svatého; novéna je pro všechny „pomůckou“ vyprosit si důvěru a lásku k Bohu a bližnímu

3. Děšť růží sv. Terezie: modlitební knížka v duchu malé svaté Terezie od Ježíška –
Václav TESAŘ BLANICKÝ (ed.)

Hlavní autor; další autoři	Václav Tesař Blanický (ed.)
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Vimperk; J. Steinbrenner
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1930
ISBN	–
Vazba; grafika	tuhá – šitá
Formální zpracování	192 stran, text rozřazen na díly a oddíly; 3 číslované strany portrétních ilustrací
Obsahová struktura	obsah
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté
Zmíněná témata	biografie, pobožnosti, modlitby, litanie, nešpory
Forma, žánr	modlitby
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	ucelený titul, kde je vše uvedeno v jednom svazku: novény, modlitby, litanie; přípravy ke svátostem sv. přijímání a smíření, kdy hlavní věci začínají předně v hloubi duše a ne v množství slov; příklad učit se od Terezie, že víra musí vycházet z našeho srdce až k úplné odevzdanosti

4. *Květ ze zahrad XIX. věku: sv. Terezie od Ježíška, karmelitka* – Josef Bon.
VOŇAVKA

Hlavní autor; další autoři	Josef Bon. Voňavka
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Praha; Školské sestry O.S.F., Kr. Vinohrady
Vydání; následná vydání	druhé; první v r. 1917
Rok tohoto vydání	1927
ISBN	–
Vazba; grafika	měkká – lepená; ilustrace na vnitřní straně předsádky
Formální zpracování	63 stran, text rozřazen na kapitoly, 10 číslovaných stran s ilustracemi a fotografiemi
Obsahová struktura	obsah
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté
Zmíněná témata	křesťanství Francie 19. stol., modlitby, eklesiologie
Forma, žánr	biografie
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	dobový knižní titul, ve kterém je uvedena Tereziina biografie a spiritualita; zaznamenaná zázračná uzdravení, smíření a obrácení na Tereziinu přímluvu; modlitba, kterou si vyvolujeme sv. Terezii za svoji patronku

5. *Květinka ze zlata* – Vítězslav HORYNA

Hlavní autor; další autoři	Vítězslav Horyna
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Praha; Reflex
Vydání; následná vydání	první; druhé v r. 1938, třetí v r. 1941
Rok tohoto vydání	1937
ISBN	–
Vazba; grafika	měkká – lepená; dvoubarevná ilustrace obálky
Formální zpracování	79 stran, text rozřazen na oddíly
Obsahová struktura	obsah
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	křesťanství
Forma, žánr	poezie, próza, román
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	autorovy příběhy, které ukazují na mocné účinky přímluvné modlitby ke sv. Terezii; autorovy modlitby, které opěvují český národ a svěřují jej pod ochranu této karmelitské světice

6. *Lisieux: sonety světců* – Václav FRYČEK

Hlavní autor; další autoři	Václav Fryček
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Náchod; V. Fryček
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1939
ISBN	–
Vazba; grafika	měkká – lepená; barevná obálka s ilustrací, na vnitřní straně předšedky je linorytová ilustrace
Formální zpracování	13 stran; text básní rozřazen na oddíly
Obsahová struktura	–
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	řeholní život, křesťanství, pokora, odhodlanost
Forma, žánr	sonety, lyrické básně
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	dílo sedmi lyrických básní s dobovým textem, který užívá poetickou mluvu k opěvování sv. Terezie, coby „princezny“ z Lisieux

7. *Mešní modlitby ke cti sv. Terezie Ježíškovy*

Hlavní autor; další autoři	neuveden
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Král. Vinohrady, Školské sestry O.S.F.
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1928
ISBN	–
Vazba; grafika	měkká – lepená; portrétní ilustrace na vnitřní straně předšedky
Formální zpracování	46 stran; text rozřazen na oddíly a části, 1 nečíslovaná strana portrétní ilustrace
Obsahová struktura	obsah, seznam památných dnů sv. Terezie
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté
Zmíněná témata	spiritualita, modlitby a pobožnosti, liturgie, křesťanské umění a symbolika
Forma, žánr	příručka, modlitby
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	mešní modlitby a novény na přimluvu Terezie prosit o milosti a hodné přijímání svátosti s živou vírou, opravdovou láskou a vroucí pokorou

8. Novéna ke svaté Terezii z Lisieux

Hlavní autor; další autoři	neuvezen; další korporace: Jezuité, Česká provincie, Centrum Aletti Velehrad-Roma, vybral a uspořádal Michal Altrichter
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Olomouc; Centrum Aletti Refugium
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	2021
ISBN	978-80-7412407-5
Vazba; grafika	měkká – sešitová; barevná obálka s ilustrací a portrétní fotografií, na vnitřní straně předsádky je ilustrace
Formální zpracování	33 stran; text rozřazen na oddíly pro jednotlivé dny
Obsahová struktura	použitá literatura
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	novéna svatých, biblické citáty, růženec
Forma, žánr	modlitby, úvahy, výňatky
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	novéna výstižných modliteb k Bohu a k Terezii; spolu s ní po devět dnů můžeme přebývat v tichosti a blízkosti Pánova srdce – malá karmelitka, která je velká v „Jeho“ srdci; rozjímavé prosby o rozvinutí všech osmi blahoslavenství; texty Terezie a jiných autorů na každý den

9. Novéna ke sv. Terezii z Lisieux – Zdislava CVRKOVÁ (ed.)

Hlavní autor; další autoři	Zdislava Cvrková (ed.)
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	první; druhé v r. 2000
Rok tohoto vydání	1997
ISBN	80-7192-296-X
Vazba; grafika	měkká – sešitová; obálka s portrétní fotografií
Formální zpracování	31 stran; text rozřazen na oddíly pro jednotlivé dny
Obsahová struktura	úvod, seznam zkratk
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté a díla Terezie
Zmíněná témata	duchovní život, novéna svatých, růženec
Forma, žánr	sborník, modlitby, výňatky
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	novéna provází po dobu devíti dní každého, kdo svěří svou prosbu a pomoc patronce misií; rozjímavé modlitby k Bohu, litanie k Terezii a texty z jejich spisů na každý den

10. *Novéna se svatou Terezií z Lisieux* – Pavel POLA

Hlavní autor; další autoři	Pavel Pola
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	2016
ISBN	978-80-7195-920-5
Vazba; grafika	měkká – sešitová; barevná obálka s ilustrací
Formální zpracování	37 stran, text rozřazen na oddíly pro jednotlivé dny
Obsahová struktura	úvod, stručná chronologie sv. Terezie, zkratky citovaných děl
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté a díla Terezie
Zmíněná témata	Tereziina spiritualita, biblické citáty
Forma, žánr	novéna, modlitby, úvahy
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	novéna vybízí po vzoru Terezie dát všemu ve svém životě smysl a nahlédnout do její duchovní cesty; devět dní rozjímat s učitelkou církve, jsou impulsem k usebrané modlitbě, která je posilou v neustálém cvičení k lásce Bohu a bližnímu

11. *Po vůni tvých růží: příručka pro čitele svaté Terezie Ježíškovy*

Hlavní autor; další autoři	neuveden
Překladatel	básně přeložil Alfréd Fuchs
Místo vydání; nakladatel	Přerov; Sestry neposkvrněného Početí Panny Marie
Vydání; následná vydání	druhé; první v r. 1927
Rok tohoto vydání	1930
ISBN	–
Vazba; grafika	tuhá – šitá; obálka na vnitřní straně předsádky s ilustrací
Formální zpracování	156 stran, text rozřazen na kapitoly
Obsahová struktura	obsah, úvod, předmluva
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté a díla Terezie
Zmíněná témata	spiritualita, eklesiologie, duchovní život 20. stol.
Forma, žánr	modlitby, biografie
Úroveň překladu	překlad básní je čtivý a zapadá do textu celého díla
Vnitřní hodnota díla	ucelené dílo novén, mešních a přímělných modliteb k Terezií od vydavatelů i ty, které Terezie sama složila; příprava na svatou zpověď; slitovný růženec; popis vzniku a činnost sdružení sv. Terezie Ježíškovy v Přerově

12. Sv. Terezie Ježiškova

Hlavní autor; další autoři	neuveden
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Frýdek; nákladem Exercičního domu Redemptoristů ve Frýdku
Vydání; následná vydání	páté; čtvrté v r. 1930, ostatní vydání nezjištěna
Rok tohoto vydání	1940
ISBN	–
Vazba; grafika	měkká – sešitová, brožura; obálka s portrétní ilustrací
Formální zpracování	32 stran, text rozřazen na oddíly
Obsahová struktura	–
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	Francie 19. stol., karmelitky, Tereziina spiritualita
Forma, žánr	biografie, modlitby
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	biografie psaná v první pol. 20. stol.; dílo ukazuje na Tereziiny ctnosti konané přirozeně, nenuceně, někdy i s velkým vnitřním sebezáporem, a to vše směřující na úroveň dokonalosti, ve které se za pomoci milosti zdá ctnost již vrozenou

13. Sv. Terezie od Ježíška květ Mariánský: 31 májových promluv – František KOMÁREK

Hlavní autor; další autoři	František Komárek
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Dvůr Králové n. L.; F. Komárek
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1931
ISBN	–
Vazba; grafika	měkká – lepená; bez ilustrací
Formální zpracování	122 stran, text rozřazen do kapitol
Obsahová struktura	obsah, poznámky
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	křesťanský život, mariánský kult, biblické citáty
Forma, žánr	kázání, beletrie
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	obsáhlé dílo 31 promluv, tvoří jednotlivá liturgická témata, která se věnují: jednotlivým svátostem, svátostinám, mši svaté, papežské korunovaci, odpustkům, svěcení kněží, smrti a eschatologii

14. *Sv. Terezie od Ježíška u paty kříže: 7 postních kázání* – František KOMÁREK

Hlavní autor; další autoři	František Komárek
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Dvůr Králové n. L.; nakladatel neznámý
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1937
ISBN	–
Vazba; grafika	měkká – lepená; bez ilustrací
Formální zpracování	72 stran, text rozřazen do kapitol
Obsahová struktura	obsah, poznámky
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	křesťanská a karmelitánská spiritualita, Písmo svaté
Forma, žánr	kázání, promluvy
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	dílo nabízí rozjímavá postní kázání s tématem kříže, co by symbolem cti církve, tajemství svatosti a symbolem vítězství; kříž jako bezpečná cesta pro člověka, znamená kříž obejmout a s láskou nést; kříže inspirované životem Terezie a dalšími svěťci

15. *Sv. Terezie z Lisieux: život, myšlenky, meditace* – Miloš KREJZA

Hlavní autor; další autoři	Miloš Krejza
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Praha; Bohuslav Rupp
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1947
ISBN	–
Vazba; grafika	tuhá – šitá; barevná obálka s ilustrací, na vnitřní straně s portrétní fotografií
Formální zpracování	169 stran, text rozřazen na oddíly, 5 nečíslovaných stran portrétních fotografií a ilustrací
Obsahová struktura	obsah, doslov
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	biografie, liturgie, spiritualita, křesťanské umění a symbolika, modlitby, meditace
Forma, žánr	úvahy, citáty, komentáře
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	vedle Tereziina životopisu je zde podán obraz karmelitské zbožnosti, ztvárněn rozjímáním Tereziiných myšlenek z jejích <i>Dějin Duše</i> , <i>Posledních rozhovorů</i> a meditací, na nichž je patrné postupné stoupání na její „malé cestě“

16. *Svatá Terezie od Ježíška: II. rozmnožené vydání o „Děšť růží“* – Karel KAŠPAR³⁹³

Hlavní autor; další autoři	Karel Kašpar
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Praha; Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba
Vydání; následná vydání	druhé; první v r. 1927, třetí v r. 1936
Rok tohoto vydání	1929
ISBN	–
Vazba; grafika	tuhá – šitá; vnitřní strana předsádky s portrétní ilustrací
Formální zpracování	123 stran, text rozřazen na oddíly a kapitoly, 22 číslovaných stran ilustrací a portrétních fotografií
Obsahová struktura	obsah
Bibliografické citace	odkazy na díla Terezie
Zmíněná témata	křesťanský a řeholní život 19. stol., modlitba, biografie
Forma, žánr	biografie
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	Tereziina biografie rozšířená o „Děšť růží“ – popisuje milosti a zázračná uzdravení vyprošená na Bohu díky přímělné modlitbě skrze prostřednictví sv. Terezie

17. *Svaté dětství* – Emilian SOUKUP

Hlavní autor; další autoři	Emilian Soukup
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Praha: Školské sestry O.S.F.
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1931
ISBN	–
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; vnitřní strana předsádky s ilustrací
Formální zpracování	95 stran, text rozřazen na kapitoly
Obsahová struktura	obsah
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté a jiné autory
Zmíněná témata	řeholní život, duchovní zkušenost, karmelitánská spiritualita, křesťanská víra
Forma, žánr	úvahy
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	pojednání o Tereziině duchovním dětství, spojeném s důvěrou a oddaností; srovnání světice s ostatními světci; „malá cesta“, kterou chce vyučovat ostatní duše; zamyšlení nad tématy: pokoj „malých“, obavy „malých“, kříž „malých“ či přínos „malých“

³⁹³ Uvedené dílo bylo vydáno ve stejné podobě v r. 1936 pod názvem *Svatá Terezie Ježíškova: III. rozmnožené vydání o „Děšť růží“*.

18. Světice růží: životopis, myšlenky a modlitby vybrané ze spisů sv. Terezie Ježíškovy – M. INDIGNUS a TEREZIE Z LISIEUX

Hlavní autor; další autoři	M. Indignus (na konci knihy podepsán tento autor jako Mikuláš Levý, spisovatel této knihy); Terezie z Lisieux
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Praha; nákladem Vincentina, domu milosrdenství v Břevnově a ve Smečně
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1933
ISBN	–
Vazba; grafika	tuhá – šitá; vnitřní strana předsádky s barevnou ilustrací
Formální zpracování	181 stran, text rozřazen na oddíly, 27 stran ilustrovaných portrétů a fotografií, některé fotografie od sestry Celyny
Obsahová struktura	obsah, předmluva, doslov
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté
Zmíněná témata	karmelitánská spiritualita, Tereziiny myšlenky
Forma, žánr	biografie, citáty, modlitby
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	dílo zahrnuje Tereziinu biografii, její spisy a modlitby; myšlenky na každý den v roce jako inspirace i pro současného čtenáře čerpají z toho, co řekla, či napsala; určité zajímavosti v jiných titulech neuvedené

19. Terezka Martinová – Marie HOLKOVÁ

Hlavní autor; další autoři	Marie Holková
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Červený Kostelec, Doležalovo nakladatelství
Vydání; následná vydání	první; druhé v r. 1969, třetí v r. 1992
Rok tohoto vydání	1946
ISBN	–
Vazba; grafika	tuhá – šitá s přebalem, přebal obálky a její vnitřní strana s ilustrací
Formální zpracování	270 stran, text rozřazen na oddíly, 5 stran ilustrací
Obsahová struktura	úvod, doslov
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	Francie 19. stol., bosé karmelitky, krátká biografie
Forma, žánr	biografický román, beletrie
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	dílo ukazuje, jaký je život obyčejného děvčátka – Terezky, které přemýšlí o Bohu; snaha ukázat dětem a mládeži, že těm, kdo mají čisté srdce, se otevírají skryté poklady všedních dnů; některé rozhovory a scény z dětství světice jsou smyšlené

20. Terezka: vyprávění o svaté Terezií z Lisieux – Zuzana HOLASOVÁ

Hlavní autor; další autoři	Zuzana Holasová
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Praha; Paulínky
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	2017
ISBN	978-807450-269-9
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; obálka s barevnou ilustrací
Formální zpracování	61 stran, text rozřazen na oddíly, 56 číslovaných stran s převážně s barevnými ilustracemi
Obsahová struktura	obsah
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	křesťanský a řeholní život, biografické příběhy
Forma, žánr	biografický příběh, beletrie, dětská publikace
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	dětský čtenář se formou příběhu seznamuje s nejdůležitějšími událostmi z Tereziina dětství, řeholního života a podstatou svatosti; vše je doplněno ilustracemi, různými úkoly a podněty k zamyšlení

21. Terezie z Lisieux a Silván z Athosu: modlitba za druhé a za svět: srovnávací studie – Kateřina LACHMANOVÁ

Hlavní autor; další autoři	Kateřina Lachmanová
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	2010
ISBN	978-80-7195-095-0
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; barevná obálka s fotografií
Formální zpracování	309 stran; text rozřazen na kapitoly a podkapitoly a to shodně ke dvěma světcům samostatně
Obsahová struktura	obsah, úvod, seznam zkratk, poznámky, použité prameny, závěr, seznam literatury, jmenné a biblické rejstříky
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	katolická mystika 19. stol. Francie, křesťanská mystika 19. stol. Ruska, prosebné modlitby, citáty
Forma, žánr	srovnávací studie, citáty
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	studie předkládá srovnání dvou světců 19. a 20. stol. Terezií z Lisieux a Silvána z Athosu; oba toužili po spáse druhých a reálně zakusily setkání s Ježíšem; stěžejním tématem je přímluvná modlitba za druhé a za svět

22. V srdci církve budu láskou! – Ludmila JÁNSKÁ

Hlavní autor; další autoři	Ludmila Jánská
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	Praha; Paulínky
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	2009
ISBN	978-80-86949-76-5
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; obálka s barevnou ilustrací
Formální zpracování	70 nečíslovaných stran, 163 číslovaných komiksových ilustrací, do kterých je text začleněn
Obsahová struktura	předmluva
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	křesťanský a řeholní život 19. stol., biografie, karmelitky ve Francii 19. stol.
Forma, žánr	biografie, naučná, komiks
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	Tereziin život popsáný skrze obrázky formou komiksu pro děti; důležité myšlenky a podstatné etapy z života malé světice zůstaly zachovány

23. Zjevení sv. Terezičky od Ježíška v Přestěnici – Václav ŘEPA

Hlavní autor; další autoři	Václav Řepa
Překladatel	–
Místo vydání; nakladatel	V Českých Budějovicích; Nákladem Českého tiskového spolku
Vydání; následná vydání	první
Rok vydání	1928
ISBN	–
Vazba; grafika	měkká – sešitová
Formální zpracování	48 stran, text rozřazen na oddíly, 5 číslovaných stran fotografií
Obsahová struktura	–
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	biografie, český venkov 20. stol., náboženská zjevení, zázračná uzdravení, katolická víra
Forma, žánr	autobiografické vzpomínky, náboženství
Úroveň překladu	–
Vnitřní hodnota díla	autorem knihy jsou zapsány autentické události z 30 let 20. stol., jakož i svědectví mladého muže ze zázračného zjevení a uzdravení na Tereziinu přimluvu; okolnosti týkající se vědy, víry a praktického života

4.2.2 Shrnutí

Z výše uvedeného souhrnu je patrné, že nabídka knižních titulů od českých autorů je různorodá. Zabývali jsme se celkem dvaceti třemi knižními publikacemi. Převážná část titulů z tvorby českých autorů, píšicích o Terezii, byla vydána mezi lety 1917–1947 (vydáno a znovu vydáno celkem 25 titulů). Nejvíce publikací pochází z období kolem roku 1930. Jejich rozsah je ale často nevelký. Česká tvorba byla nejprve zaměřena na biografické tituly z Tereziina života, popisující a interpretující to, co sama řekla nebo napsala. Následně začaly vznikat devítidenní pobožnosti, které obsahovaly mešní a přímlybné modlitby a novény. S tímto žánrem postupně vznikla díla, která pojednávají o zázračném uzdravení na Tereziinu přímlybu. Toto propojení Terezie se zájmem o modlitbu je dominantním rysem titulů ze 30. let. V roce 1939 vychází žánrově ojedinělé dílo lyrických básní od Václava Fryčka s názvem *Lisieux: sonety světici*. Po roce 1989 jsou v popředí díla spíše beletristického charakteru, čerpající z životopisu světice. Navzdory našemu předpokladu, jejich počet není až tak velký a nepřevyšuje produkci z předválečného období. Po roce 2000 se znovu objevuje i tvorba zaměřená čistě na dětského čtenáře.

Četnost publikací ze 30. let 20. století může být dána jistým opadnutím zájmu o překladatelskou práci. Tím následně vznikl prostor pro českou tvorbu. Existencí překladů vznikla situace, kdy mohla původní díla dostatečně inspirovat řadu českých autorů k vlastní tvorbě o Terezii z Lisieux.

Za povšimnutí stojí, že ani válečné období a období následné komunistické totality nedokázaly zcela uhasit české vydavatelské počiny. Což je jistě důkazem zájmu o spiritualitu Terezie z Lisieux. Společenské pohyby na konci šedesátých let tomu vytvořily o něco málo lepší podmínky, byť toto svobodnější období netrvalo dlouho. Publikační činnost má patrně jistou setrvačnost. Takže ještě na začátku normalizace, v letech 1969 a 1970, vychází dva zajímavé počiny. Tím prvním je biografický román *Terezka Martinová* od Marie Holkové a druhým je *Cesta svaté Terezie Ježíškovy* od Timothea Vodičky (1910–1967). Vodičkův text byl tedy vydán posmrtně. Vznikl během závěrečné a nelehké fáze jeho života. Záliba v postavě svaté Terezie z Lisieux se u tohoto autora nezdá na první pohled až tak pravděpodobná. Je to ale právě ona, u koho našel filosof Vodička vzor k duchovnímu následování v dané době.

Z titulů, které jsme do analýzy zahrnuli, vyšlo sedm v období let 1997–2021. Není to tak velký počet, jak bychom čekali. Být je třeba říct, že se mezi nimi na druhou stranu najdou texty větší hloubky, kterými jsou zejména novény. Tyto devítidenní modlitby

pocházející od tří různých autorů, mají podobnou obsahovou strukturu, přesto v každé z nich můžeme objevit něco nového. *Novéna ke svaté Terezii z Lisieux* vydaná Centrem Aletti, je zaměřena na rozjímavé prosby o rozvinutí jednotlivých blahoslavenství a poznání Tereziiny chudoby srdce v jednoduchosti a lásce. Pavel Pola a jeho *Novéna se svatou Terezií z Lisieux* předkládá na základě poznání Tereziiny „malé cesty“ výstižné podněty k modlitbě. *Novéna ke sv. Terezii z Lisieux* od autorky Zdislavy Cvrkové nahlíží na každodenní život světice s výzvou pro každého o pravou pokoru srdce.

Dětskému čtenáři se ve své tvorbě věnovaly dvě české autorky. Ludmila Jánská se nechala inspirovat *Dějiny duše* a skrze své obrázky sestavila autobiografický komiks, *V srdci církve budu láskou!* Zuzana Holasová ve svém díle *Terezka: vyprávění o svaté Terezii z Lisieux* přibližuje dětem možnost objevit podstatu svatosti.

Vyzdvihnutí si zaslouží srovnávací studie *Terezie z Lisieux a Silván z Athosu* od Kateřiny Lachmanové. Tato novodobá srovnávací studie nám dává zajímavou možnost porovnat Tereziinu spiritualitu v římskokatolické církvi se spiritualitou ruské pravoslavné církve v osobě jiného světce starce Silvána. Umožňuje nám tak více poznat oba světce, objevovat jejich duchovní příbuznost a stěžejní témata jako jsou přímluvná modlitba za druhé a za svět.

Technické hledisko: celkově převažuje měkká vazba v barevném provedení, opatřená ilustrací nebo fotografií Terezie. Novény jsou vyhotoveny v malém (kapesním) formátu. Autorství některých fotografií je připisováno Tereziině rodné sestře Celině. Necelá polovina děl má více než 100 stran textu.

Následuje tabulkový přehled, zaměřený na technická kritéria a rejstřík zmíněných témat.

Přehled: knižní tituly od českých autorů

Počet analyzovaných zahraničních titulů	23
Místo vydání; nakladatel	Červený Kostelec: Doležalovo nakladatelství; Dvůr Králové n. L.: F. Komárek; Chicago: Tiskárna Českých Benediktinů; Frýdek: nákladem Exercičního domu Redemptoristů ve Frýdku; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství; Náchod: V. Fryček; Olomouc: Centrum Aletti Refugium; Praha: Bohuslav Rupp; Praha: Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba; Praha: nákladem Vincentina, domu milosrdenství v Břevnově a ve Smečně; Praha: Paulínky; Praha: Reflex; Praha: Vyšehrad; Praha: Školské sestry O.S.F., Kr. Vinohrady; Vimperk: J. Steinbrenner; Přerov: Sestry Neposkvrněného Početí Panny Marie; V Českých Budějovicích: Nákladem Českého tiskového spolku
Vydání; následná vydání	první: 23; druhé: 9; třetí: 5; čtvrté: 1; páté: 1
Rok a počet vydání	1917; 1927 – 4x; 1928 – 4x; 1929; 1930 – 3x; 1931 – 2x; 1933; 1936; 1937 – 2x; 1938; 1939; 1940; 1941; 1946; 1947; 1969; 1970; 1992; 1994; 1997; 2000; 2009; 2010; 2016; 2017; 2021; nezjištěna: 3x
ISBN	neuvedeno: 17; uvedeno: 6
Vazba	měkká – brožovaná: 5; měkká – lepená: 6; měkká – sešitová: 6; tuhá – šitá: 5; tuhá – šitá s přebalem: 1
Bibliografické citace	odkazy na díla Terezie: 9; odkazy na Písmo svaté: 13; odkazy na jiné autory: 6; neobsahuje: 8
Zmíněná témata	biblické citáty, biografie, biografické příběhy, biografický román, beletrie, bosé karmelitky, český venkov 20. stol., karmelitky ve Francii 19. stol., duchovní život 20. stol., citáty, duchovní zkušenost, eklesiologie, katolická mystika 19. stol. Francie, katolická víra, křesťanství; křesťanství Francie 19. stol., karmelitky, křesťanská a karmelitánská spiritualita, křesťanská mystika 19. stol. Ruska, křesťanská víra, křesťanské umění, křesťanský život, litanie, liturgie, mariánský kult, náboženská zjevení, nešpory, novéna svatých, meditace, modlitby, odhodlanost, Písmo svaté, pobožnosti, pokora, růženec, řeholní život, řeholní život 19. stol., spiritualita, symbolika, Tereziiny myšlenky a úvahy z dopisů, Tereziina spiritualita, úvahy, zázračná uzdravení
Forma, žánr	autobiografické vzpomínky, biografie, beletrie, citáty, dětská publikace, kázání, komentáře, komiks, lyrické básně, modlitby, náboženství, naučná, novény, pobožnosti, poezie, promluvy, próza, příručka, román, sborník, sonety, srovnávací studie, úvahy, výbory, výňatky

4.3 Díla zahraničních autorů o Terezii z Lisieux

Nedlouho po Tereziině smrti začala vycházet díla od zahraničních autorů i v českých překladech. Žánrově byla skladba podobná jako u titulů od českých autorů. Nejprve to byly životopisné knihy, doplněné modlitbami a litaniami, následně novény, básně, dětská literatura a ostatní díla. Z tabulkového přehledu, který uvádíme v následující kapitole je zřejmé, že počet přeložených knih věnujících se Terezii z Lisieux je značný.

Nejstarší dílo, které se nám podařilo vyhledat, je z roku 1927 od autora Mateo Crawley-Boeveye s názvem *Následujte mne!: vážná naučení o světici z Lisieux*. Nejmladším titulem, který byl přeložen do českého jazyka, je biografický komiks z roku 2022 s názvem *Příběh Terezie z Lisieux* od autorky Coline Dupuy a dalších spoluautorů.

4.3.1 Struktura děl zahraničních autorů

V následujícím tabulkovém přehledu uvádíme jednotlivá díla o Terezii z Lisieux, která se nám podařila dohledat a u nichž je hlavním autorem zahraniční pisatel. Celkem u pěti titulů a rukopisů jsme poznamenali, že překladatel v nich nebyl uveden. Jednotlivá díla jsou seřazena abecedně podle názvu titulu.

1. *Cesta důvěry a lásky: inspirace Terezie z Lisieux pro 21. století* – Jacques PHILIPPE

Hlavní autor; další autoři	Jacques Philippe
Překladatel	Romana Agullo
Místo vydání; nakladatel	Praha; Paulínky
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	2014
ISBN	978-80-7450-133-3
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; barevná s portrétní fotografií
Formální zpracování	159 stran, text rozřazen do kapitol
Obsahová struktura	obsah, úvod
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	křesťanské pojetí lásky a důvěry, liturgie, symbolika
Forma, žánr	přednášky, promluvy
Úroveň překladu	text je čtivý, zní přirozeně; věty na sebe plynule navazují
Vnitřní hodnota díla	podněty a rady z duchovních cvičení; inspirace z Tereziiny nové duchovní cesty v období nesnází a životních zkoušek v našem každodenním životě; Tereziiny výroky autor vhodně rozvinul a doplnil

2. *Cesta důvěry se sv. Terezičkou: z úzkosti, deprese, pocitu viny* – Joël PRALONG

Hlavní autor; další autoři	Joël Pralong
Překladatel	Kateřina Bodnárová
Místo vydání; nakladatel	Praha: Portál
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	2020
ISBN	978-80-262-1631-5
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; barevná obálka s fotografiemi
Formální zpracování	135 stran, text rozřazen na kapitoly
Obsahová struktura	obsah, úvod, závěr, literatura
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	křesťanské pojetí viny, deprese, úzkosti, duchovní překážky, psychoanalýza
Forma, žánr	pojednání
Úroveň překladu	přístupný a čtivý pro čtenáře; cizí slova dobře vysvětlena
Vnitřní hodnota díla	inspirace „malé cesty“ pro nalezení hybné síly pro všechny, kteří trpí duševními problémy a symptomy, jako tomu bylo u Terezie; i psychická traumata se mohou stát cestou duchovního vzestupu

3. *Čtyři sestry sv. Terezičky Ježíškovy: Pavlína, Marie, Celina, Leonie* – Albert H. DOLAN a Josef STANG

Hlavní autor; další autoři	Albert H. Dolan a Josef Stang
Překladatel	Školské sestry O.S.F.
Místo vydání; nakladatel	Praha-Vinohrady; Školské sestry O.S.F.
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1933
ISBN	–
Vazba; grafika	měkká – lepená; portrétní ilustrace na vnitřní straně předšádky
Formální zpracování	100 stran, text je rozřazen na kapitoly, obsahuje 4 číslované a 7 nečíslovaných stran ilustrací a fotografií
Obsahová struktura	obsah, úvod, dodatek
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	řeholní život, křesťanský život, město Lisieux
Forma, žánr	biografické příběhy
Úroveň překladu	text je čtivý, zní přirozeně a věty na sebe plynule navazují
Vnitřní hodnota díla	pohled na Tereziin život ze strany její rodných sester a příbuzných; rozvoj úcty a kultu po Tereziiny smrti ve Francii i v zámoří

4. Devítidenní pobožnost ke cti svaté Terezie Ježíškovy – A. J. KOENDERS³⁹⁴

Hlavní autor; další autoři	A. J. Koenders
Překladatel	Sestry Neposkvrněného Početí Panny Marie v Přerově
Místo vydání; nakladatel	Přerov; Sestry Neposkvrněného Početí P. Marie
Vydání; následná vydání	první; druhé v r. 1931
Rok tohoto vydání	1930
ISBN	–
Vazba; grafika	měkká – lepená; vnitřní strana s portrétní ilustrací
Formální zpracování	35 stran, text rozřazen na oddíly
Obsahová struktura	–
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté
Zmíněná témata	litanie, modlitby, Písmo svaté
Forma, žánr	úryvky, modlitby, úvahy, pobožnosti
Úroveň překladu	dobový text, který je místy psán se zdrobnělinami; přesto je čtivý, přehledný a přístupný i dnešnímu čtenáři
Vnitřní hodnota díla	po dobu devíti dnů můžeme poznat Terezii coby učitelku duchovního dětství; rozmyšlet a následovat jejího příkladu srdcem prostým, pokorným a přemáhat pýchu svého srdce

5. Dobrodružství velké lásky: Terezie z Lisieux (1873–1897): portrét sestry Terezie od Dítěte Ježíše a svaté Tváře – Monika Maria STÖCKER

Hlavní autor; další autoři	Monika Maria Stöcker
Překladatel	Alžběta Sirovátková
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1999
ISBN	80-7192-302-8
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; obálka barevná s portrétní fotografií
Formální zpracování	159 stran, text rozřazen do kapitol a dodatku, 25 číslovaných stran fotografií a ilustrací
Obsahová struktura	obsah, předmluva, doslov, dodatek: chronologie života sv. Terezie z Lisieux, použitá literatura
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	duchovní a křesťanský život, Karmel, Francie 19. stol.
Forma, žánr	autobiografie
Úroveň překladu	text je čtivý a výstižný, bez stylistických chyb v názvech
Vnitřní hodnota díla	Terezie zde sama vypráví svůj životní příběh, své dobrodružství lásky, které je plné radosti i bolesti; pevná víra a silná vůle jí pomohly překonat velké obtíže a mohou se stát inspirací pro každého člověka

³⁹⁴ Uvedené dílo bylo vydáno ve stejné podobě v r. 1931 pod názvem *Devítidenní pobožnost k svaté Terezii Ježíškové*.

6. *Duchovní cvičení se svatou Terezií z Lisieux* – Louis LIAGRE³⁹⁵

Hlavní autor; další autoři	Louis Liagre
Překladatel	Terezie Brichtová
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	první; druhé v r. 2000
Rok tohoto vydání	1993
ISBN	80-85527-17-0
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; barevná obálka s fotografií
Formální zpracování	97 stran, text je rozřazen na kapitoly
Obsahová struktura	obsah, úvod, dodatek
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	exercicie, Tereziina spiritualita, duchovní život
Forma, žánr	přednášky, úvahy
Úroveň překladu	kvalitní a čtivý text; dobrá jazyková korektura
Vnitřní hodnota díla	uvedené přednášky byly autorem předneseny v rámci exercicií řeholníkům, přesto jsou určeny všem, kteří chtějí poznat Tereziinu čistou nauku a její „duchovní dětství“

7. *Duchovní realismus Terezie z Lisieux* – Victor SION

Hlavní autor; další autoři	Victor Sion; předmluva Guy Gaucher
Překladatel	Terezie Brichtová
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	1992
Rok tohoto vydání	první
ISBN	80-85527-03-0
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; barevná obálka s fotografií
Formální zpracování	158 stran, text rozřazen na hlavy a oddíly
Obsahová struktura	obsah, předmluva, úvod, zkratky užívané v textu
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	karmelitánská spiritualita, Boží milosrdenství, svatost, řeholní a duchovní život, Tereziina nauka
Forma, žánr	studie
Úroveň překladu	čtivý, přehledný a výstižný text; přímé citace z Tereziiných děl a Písma svatého plynule v textu na sebe navazují a jsou srozumitelné
Vnitřní hodnota díla	důvěra a bratrská láska to jsou základní kameny autorova „duchovního realismu“, který čerpá z Tereziina nacházení „duchovního dětství“; každý zde může najít mnoho impulsů pro aplikaci duchovního života v praxi

³⁹⁵ Uvedené dílo existuje také v podobě pracovních textů, s podobným názvem, označené jako neprodejné, nebo určené pro vnitřní a osobní potřebu. Jedná se o: *Duchovní cvičení se svatou Terezií od Jezulátka* (r. 1969); *Duchovní cvičení se svatou Terezií od Dítěte Ježíše* (r. 1991); *Duchovní cvičení se sv. Terezií Ježíškovou* (rok neuveden). Jména překladatelů nejsou uvedena.

8. *Hvězda z Lisieux: mysterium v sedmi obrazech* – Jean SUBERVILLE

Hlavní autor; další autoři	Jean Suberville
Překladatel	František Odvalil
Místo vydání; nakladatel	Přerov; Sestry Neposkvrněného Početí Panny Marie
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1929
ISBN	–
Vazba; grafika	tuhá – šitá; barevná
Formální zpracování	133 stran, text rozřazen na obrazy a výstupy
Obsahová struktura	obsah, předmluva
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	biografie
Forma, žánr	divadelní texty, básně
Úroveň překladu	dobový text místy psaný ve verších; je psán květnatou místy až patetickou mluvou; použito mnoho zdrobnělin
Vnitřní hodnota díla	ojedinělé dramatické dílo divadelní hry, ve kterém je text místy psán ve verších; Terezii pravdivě znázorňuje v usměvavém pohledu, za kterým skrývá a snáší všechny své bolesti

9. *Jan a Terezie: plameny lásky: vliv svatého Jana od Kříže v životě a spisech svaté Terezie z Lisieux* – Guy GAUCHER

Hlavní autor; další autoři	Guy Gaucher
Překladatel	Terezie Brichtová
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1999
ISBN	80-7192-418-0
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; obálka s barevnou fotografií
Formální zpracování	135 stran, text rozřazen na kapitoly
Obsahová struktura	obsah, předmluva, zkratky použité v knize, závěr, příloha, literatura
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	karmelitánská spiritualita, mystika, světci Španělska 16. stol., světci Francie 19. stol.
Forma, žánr	studie, biografie
Úroveň překladu	přístupný a čtivý text pro čtenáře, včetně českých ekvivalentů
Vnitřní hodnota díla	nejedná se o srovnávací studii, ale pomocí textů, faktů a svědectví, chce autor poukázat na duchovní vliv Jana od Kříže na Tereziin život, její myšlení a postoje po dobu jejího života na Karmelu

10. *Malá cesta Terezie z Lisieux* – Conrad DE MEESTER

Hlavní autor; další autoři	Conrad de Meester
Překladatel	Terezie Hodinová
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	první; druhé v r. 2017
Rok tohoto vydání	2012
ISBN	978-80-7195-620-4
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; obálka kolorovaná s portrétní fotografií
Formální zpracování	159 stran, text rozřazen na kapitoly
Obsahová struktura	obsah, úvod, seznam zkratk
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	karmelitánská spiritualita, duchovní život, eklesiologie
Forma, žánr	studie, citáty, komentáře
Úroveň překladu	text je přehledný, přímé citace z rukopisů jsou čtivé a srozumitelné
Vnitřní hodnota díla	dílo ukazuje Tereziiny duchovní zápasy, její postupné dozrávání a podstatu její spirituality, kterou je pokorná důvěra v Boží lásku a na ni odpovídat; vše podstatné je vysvětleno a vřazeno do souvislostí – „malá cesta“ jako svatost všedního dne

11. *Malá Terezie: hořčičné zrnko z Lisieux* – Ida Friederike GÖRRESOVÁ

Hlavní autor; další autoři	Ida Friederike Görresová
Překladatel	neuveden
Místo vydání; nakladatel	–
Vydání; následná vydání	určeno pro vnitřní potřebu
Rok tohoto vydání	neuvedeno (přibližně 70 léta 20. stol.)
ISBN	–
Vazba; grafika	tuhá – šitá
Formální zpracování	247 stran, text rozřazen na kapitoly a oddíly; veškerý text psán strojopisem
Obsahová struktura	obsah, značky pramenů, poznámky pro čtenáře, hlavní rodinná data sv. Terezie
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	Karmel a jeho spiritualita, biografie, teologie, svatost
Forma, žánr	studie
Úroveň překladu	text psaný strojopisem je výstižný, srozumitelný a bez překlepů; místy jsou doplněna chybějící písmena; velmi často jsou slova v každém odstavci rozdělena pomlčkou, která je někdy umístěna až pod daným písmenem
Vnitřní hodnota díla	autorka se ve své studii o Terezii zabývá otázkami typu: její posmrtné dějiny, povědomost její osoby i v 21. stol., svatý jako vzor, nebeská moc a síla „deště růží“

12. *Malá Terezie: životopis svaté Terezie Ježíškovy pro děti* – J. CARBONEL

Hlavní autor; další autoři	J. Carbonel
Překladatel	František Panuška
Místo vydání; nakladatel	v Obořišti; nakladem Redemptoristů v Obořišti
Vydání; následná vydání	druhé; první v r. 1927
Rok tohoto vydání	1929
ISBN	–
Vazba; grafika	měkká – lepená; ilustrace na vnitřní straně předsádky
Formální zpracování	96 stran, text rozřazen na hlavy; 15 číslovaných stran s ilustracemi; velikost písmen v textu je velmi malá
Obsahová struktura	obsah, předmluva
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	karmelitky, modlitby, řeholní život, zázračná vyslyšení
Forma, žánr	biografie, naučná pro děti a mládež
Úroveň překladu	text je přizpůsoben dané době; objevuje se v něm mnoho zdvořilostí; dnešním dětem a mládeži je neaktuální a stylisticky vzdálený
Vnitřní hodnota díla	Tereziin životopis podán formou vyprávění dětského příběhu; autor v dané době čerpal některá sdělení a výpovědi přímo od Tereziiných vlastních sester

13. *Najít smysl v našich selháních: s Viktorem Franklem a sv. Terezičkou* – Jöel PRALONG

Hlavní autor; další autoři	Jöel Pralong
Překladatel	Kateřina Bodnárová
Místo vydání; nakladatel	Praha; Portál
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	2021
ISBN	978-80-262-1844-9
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; obálka s barevnou fotografií, fotografie na vnitřní straně předsádky
Formální zpracování	124 stran, text rozřazen na kapitoly a oddíly
Obsahová struktura	obsah, předmluva, závěr, literatura
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	životní krize, spiritualita, smysl života, psychologie
Forma, žánr	příručka
Úroveň překladu	vysoká kvalita a čtivost textu, dobrá jazyková korektura
Vnitřní hodnota díla	psychologická terapie, duchovní doprovázení a Tereziina „malá cesta“ nejsou navzájem v protikladu, ale doplňují se; zachraňovat duše společně s Ježíšem, tedy bojovat pro Někoho a s Někým; zastavit se a uvědomit si, jak je důležité nejenom dávat, ale i přijímat

14. *Následujte mne! : vážná naučení o světcích z Lisieux* – Mateo CRAWLEY-BOEVEY

Hlavní autor; další autoři	Mateo Crawley-Boevey
Překladatel	Školské sestry O.S.F.
Místo vydání; nakladatel	Praha; Školské sestry O.S.F.
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1927
ISBN	–
Vazba; grafika	tuhá – šitá; na vnitřní straně předsádky je obrazová ilustrace
Formální zpracování	42 stran, text rozřazen na oddíly
Obsahová struktura	–
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté
Zmíněná témata	svatost, karmelitánská spiritualita, eklesiologie, litanie
Forma, žánr	pojednání, modlitby
Úroveň překladu	text je na několika místech psaný stylem a mluvou první pol. 20. stol., přesto je čtivý a srozumitelný i dnešnímu čtenáři; důležité pasáže jsou zvýrazněny tučným písmem
Vnitřní hodnota díla	dílo pojednává o svatosti; Terezie nebyla světicí od narození, ona se jí stala; svatost není monopoem pro určitou skupinu vyvolených, je nabízena a určena všem

15. *Příběh Terezie z Lisieux* – Coline DUPUY, Davide PERCONTI a Francesco RIZZATO

Hlavní autor; další autoři	Coline Dupuy; Davide Perconti, Francesco Rizzato předmluva: Olivier Ruffray
Překladatel	Oldřich Selucký
Místo vydání; nakladatel	Uhřetice; Doron
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	2022
ISBN	978-80-7297-245-6
Vazba; grafika	tuhá – šitá, barevné desky s ilustracemi
Formální zpracování	48 stran, text není rozřazen, je součástí barevných ilustrovaných komiksů; 1 nečíslovaná strana fotografické biografie
Obsahová struktura	předmluva
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	biografie, karmelitánská spiritualita, křesťanský život
Forma, žánr	biografický komiks, náboženský komiks
Úroveň překladu	text je součástí daných ilustrací; text je čtivý a výstižný, včetně přímých citací
Vnitřní hodnota díla	Terezie zde vystupuje jako průvodkyně svého života; zve každého čtenáře najít pomyslný klíč ke své „malé“, ale i náročné cestě za Ježíšem

16. *Rány zhojené láskou: působení Ducha svatého v Terezii z Lisieux* – Daniel ANGE

Hlavní autor; další autoři	Daniel Ange
Překladatel	Tereza Pikálková
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	2011
ISBN	978-80-7195-546-7
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; fotografie na obálce
Formální zpracování	102 stran, text rozřazen do kapitol
Obsahová struktura	obsah, předmluva, úvod, závěr, zkratky, ediční a autorovy poznámky
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	duchovní zkušenost, charismatická obnova, Duch Svatý
Forma, žánr	úvahy, citáty, komentáře
Úroveň překladu	text je výstižný, srozumitelný a čtivý
Vnitřní hodnota díla	autorův soubor přednášek pro komunitu Emmanuel; předkládá Tereziinu duchovní cestu a vliv její teologie jako vzor učitelky pro charismatickou obnovu; pobídnutí nechat se Duchem Svatým otevřít pro ostatní

17. *Setkání s Terezii z Lisieux* – Anton SCHMID

Hlavní autor; další autoři	Anton Schmid
Překladatel	Terezie Brichtová
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	2000
ISBN	80-71-92-553-5
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; obálka s portrétními fotografiemi
Formální zpracování	163 stran, text rozřazen na oddíly
Obsahová struktura	obsah, předmluva, seznam literatury
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	karmelitánská spiritualita, svatost, Boží milosrdenství
Forma, žánr	biografie, studie, přednášky
Úroveň překladu	text je čtivý a výstižný; přímé citace z básní jsou srozumitelné
Vnitřní hodnota díla	v díle je shrnuta celá Tereziina biografie včetně exercičních přednášek vhodných k rozjímání; zakoušení nepřítomnosti Boha nebo kritika a nepochopení od spolusester, je pro ni radostí, kdy může růst v pokoře a stává se vzorem modlitby

18. *Svatá Terezie Ježíšková* – Gaëtan BERNOVILLE

Hlavní autor; další autoři	Gaëtan Bernoville
Překladatel	Běla Dlouhá
Místo vydání; nakladatel	Praha; Ladislav Kuncíř
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1928
ISBN	–
Vazba; grafika	tuhá – šitá
Formální zpracování	109 stran, text je rozřazen na kapitoly
Obsahová struktura	obsah
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	biografie, Francie 19. stol., Karmel, řeholní život
Forma, žánr	biografie
Úroveň překladu	text pochází z první pol. 20. stol.; mezi jednotlivými řádky jsou malé mezery a text je zhuštěný, ale i tak je čtivý a srozumitelný i dnešnímu čtenáři
Vnitřní hodnota díla	autor předkládá Tereziin celý životní příběh, její cestu ke svatosti, po které toužila a která byla plná radosti i bolesti; pro jedny byla hrdinkou, pro jiné nezajímavou legendou

19. *Sv. Terezie Ježíšková, jak já ji znám* – P. UBALD

Hlavní autor; další autoři	P. Ubald
Překladatel	neuveden
Místo vydání; nakladatel	–
Vydání; následná vydání	–
Rok tohoto vydání	–
ISBN	–
Vazba; grafika	měkká – kroužková
Formální zpracování	8 stran, text rozřazen na oddíly, vše psáno strojopisem
Obsahová struktura	–
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	karmelitánská spiritualita, biografie
Forma, žánr	rukopis, biografie
Úroveň překladu	text psaný strojopisem je výstižný, srozumitelný, s malým počtem překlepů
Vnitřní hodnota díla	autentická výpověď krajana a přímého účastníka událostí z Tereziiny doby; dílo vyzdvihuje Tereziin osobnostní charakter - heroickou umrtvenost pro Boha, impulzivní jednání, diplomacii, ale i utrpení v klášteře; dává se nám poznat jako ta, která pochopila, co je to „pokora srdce“

20. *Svatá Terezie z Lisieux, ochránkyně národů* – Albert de POUVOURVILLE

Hlavní autor; další autoři	Albert de Pouvourville
Překladatel	Anna Šnýdrová
Místo vydání; nakladatel	Svatá Říše na Moravě; Marta Florianová
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1937
ISBN	–
Vazba; grafika	tuhá – šitá
Formální zpracování	179 stran, text rozřazen na kapitoly
Obsahová struktura	předmluva formou dopisu, předslov, závěr
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	dějiny Francie a vlastenectví, biografie, litanie, modlitba
Forma, žánr	biografie, memoáry
Úroveň překladu	dobový text, ve kterém se zrcadlí prožitky samotného autora, přesto je text čtivý a přístupný i dnešnímu čtenáři
Vnitřní hodnota díla	vedle hagiografie, se autor zabývá historií, psychologii a především vlastenectvím – Terezii vidí jako pokračovatelku Jenovéfy, Klotildy, Jany z Arku; věnuje se událostmi po Tereziině smrti

21. *Svatí Karmelu* – Antonio Maria SICARI

Hlavní autor; další autoři	Antonio Maria Sicari; texty do doplňku českého vydání připravili Milada Jiřina Burgerová a Gorazd Pavel Cetkovský
Překladatel	Alena Režná a Romana Kestlerová
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	2011
ISBN	978-80-7195-446-0
Vazba; grafika	tuhá – šitá; obálka jednobarevná s ilustrací
Formální zpracování	331 stran, text rozřazen na oddíly
Obsahová struktura	obsah, předmluva, dodatek
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté a jiné autory
Zmíněná témata	karmelitáni, spiritualita, dějiny, svatost
Forma, žánr	biografie, citáty
Úroveň překladu	kvalitní a čtivý text, dobrá jazyková korektura obou překladatelek
Vnitřní hodnota díla	významné postavy „bosého“ Karmelu; Terezie a další učitelky církve, od kterých můžeme čerpat jejich spiritualitu a impulsy pro duchovní život; Tereziino poselství pro dnešní svět, jemuž chybí dětství

22. *Světice z naší doby sv. Terezie od Ježíška* – D. W. MUT a Václav Š. KRONUS (ed.)

Hlavní autor; další autoři	Dunkel Werner Mut (D. W. Mut – jedná se o pseudonym); Václav Š. Kronus (ed.)
Překladatel	Václav Š. Kronus
Místo vydání; nakladatel	Praha; Kropáč & Kucharský
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1928
ISBN	–
Vazba; grafika	tuhá – šitá; na předsádce je fotografie
Formální zpracování	79 stran, text rozřazen na oddíly
Obsahová struktura	obsah, úvod, doslov
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	řeholní život, karmelitky 19. stol., biografie
Forma, žánr	biografie
Úroveň překladu	text je dobový, mluva místy až květnatá; pro současného čtenáře nemusí být text přívětivý
Vnitřní hodnota díla	dílo obsahuje poutavé vyprávění Tereziiny biografie, ve které se blíže seznamujeme s její nadšenou horlivostí, láskou ke své rodině a její dětinnou obětí; autor vybízí, aby se Terezie stala nejenom světící dané doby, ale aby byla svatou přímluvkyní pro každého křesťana

23. *Tajemství svatosti svaté Terezie Ježíškovy* – Louis LIAGRE

Hlavní autor; další autoři	Louis Liagre
Překladatel	neuveden; dodatek přeložily Sestry Neposkvrněného Početí Panny Marie
Místo vydání; nakladatel	–
Vydání; následná vydání	–
Rok tohoto vydání	1940
ISBN	–
Vazba; grafika	tuhá – lepená
Formální zpracování	129 stran, text rozřazen na kapitoly, vše je psáno strojopisem
Obsahová struktura	obsah, předmluva, úvod, dodatek
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	karmelitánská spiritualita, svatost, duchovní život
Forma, žánr	přednášky
Úroveň překladu	text je na několika místech psaný stylem a mluvou první poloviny 20. stol., přesto je text čtivý a srozumitelný i dnešnímu čtenáři
Vnitřní hodnota díla	podnětné přednášky vhodné pro duchovní cvičení i k prohloubení duchovního života; živý výklad evangelia, tím byl Tereziin prostý život

24. Tereza z Lisieux – Maria SKIBELO

Hlavní autor; další autoři	Maria Skibelo
Překladatel	Jana Gruberová
Místo vydání; nakladatel	Praha; Paulínky
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1996
ISBN	80-86025-03-9
Vazba; grafika	měkká – sešitová; obálka barevná s ilustracemi, vnitřní strana obálky s portrétní fotografií
Formální zpracování	30 stran, text rozřazen na oddíly, 11 číslovaných stran barevných ilustrací
Obsahová struktura	obsah, předmluva
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	rodina, láska, řeholní život, misionáři
Forma, žánr	biografie a memoáry, naučná pro děti a mládež
Úroveň překladu	čtivý a dobře srozumitelný text, psán větším písmem, odpovídající svým podáním dětskému čtenáři
Vnitřní hodnota díla	krátká, ale výstižná Tereziina biografie; čtenář se seznamuje s nejdůležitějšími událostmi z Tereziina dětství a řeholního života; text je vhodně doplněn poutavými barevnými ilustracemi

25. Terezička v pensionátě sester benediktinek – Georges Abel SIMON

Hlavní autor; další autoři	Georges Abel Simon
Překladatel	neuveden
Místo vydání; nakladatel	Praha: Školské sestry O.S.F
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1931
ISBN	–
Vazba; grafika	tuhá – šitá; vnitřní strana předsádky s ilustrací
Formální zpracování	81 stran, text rozřazen na kapitoly a části, 6 nečíslovaných stran ilustrací a fotografií
Obsahová struktura	obsah, úvod, předmluva, závěr
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	benediktinky, řeholní život, biografie, Francie 19. stol.
Forma, žánr	monografie
Úroveň překladu	přestože text pochází z první pol. 20. stol., je čtivý, poutavý a srozumitelný i dnešnímu čtenáři
Vnitřní hodnota díla	autor předkládá doplňky a vysvětlivky k 3. a 4. kapitole <i>Dějin duše</i> ; vzpomínky osob, které Terezii znaly a v době, kdy kniha byla uvedena, ještě žily; poutavá sdělení o pensionátě, který Terezie navštěvovala

26. *Terezie a Lisieux* – Helmuth Nils LOOSE, Pierre DESCOUVEMONT a Daniel LEPRINCE (ed.)

Hlavní autor; další autoři	Helmuth Nils Loose, Pierre Descouvemont a Daniel Leprince (ed.)
Překladatel	Helena Webrová a Jan Joneš
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1997
ISBN	80-7192-238-2
Vazba; grafika	tuhá – šitá, většího formátu; barevná ilustrace a fotografie na titulní straně
Formální zpracování	334 stran, text rozřazen na oddíly, téměř každá strana obsahuje ilustrace, dobové či současné fotografie
Obsahová struktura	předmluva, jmenný a věcný rejstřík, chronologie, bibliografie českých děl Terezie z Lisieux
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté
Zmíněná témata	chronologie Tereziina života, Francie 19. a 20. stol., umění
Forma, žánr	biografie, obrazová publikace
Úroveň překladu	čtivý, přehledný a srozumitelný širokému okruhu čtenářů
Vnitřní hodnota díla	autobiografické výpravné dílo; podrobně zdokumentované prostředí s autentickými fotografiemi a ilustracemi, v němž se Terezie pohybovala od narození až do své smrti

27. *Terezie z Lisieux: svěťice „malé cesty“* – Jean Francois SIX

Hlavní autor; další autoři	Jean Francois Six; doslov Timotheus Vodička
Překladatel	neuveden
Místo vydání; nakladatel	Brno; Cesta
Vydání; následná vydání	druhé; první v r. 1988 jako samizdat v edici „Přátelé“
Rok tohoto vydání	1990
ISBN	80-9000087-3-9
Vazba; grafika	měkká – sešitová; obálka s černobílou ilustrací
Formální zpracování	62 stran, text rozřazen na oddíly; název na obálce: <i>Malá Terezie</i>
Obsahová struktura	obsah, doslov, souvislosti
Bibliografické citace	–
Zmíněná témata	biografie, karmelitánská spiritualita
Forma, žánr	monografie
Úroveň překladu	text je čtivý a výstižný bez faktických chyb v názvech
Vnitřní hodnota díla	autorův obraz života na Karmelu, je představen jako náročný a nikdy nebezbolestný; zdůrazněn radikální význam její „malé cesty“ pro naši dobu; autor ukázal Terezii jako tu, která svými základními podněty připravovala obnovu církve

28. *Tři dary Terezie z Lisieux* – Patrick V. AHERN

Hlavní autor; další autoři	Patrick V. Ahern
Překladatel	Julie Žemlová
Místo vydání; nakladatel	Praha; Portál
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	2015
ISBN	978-80-262-0922-5
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; barevná obálka s portrétní fotografií
Formální zpracování	123 stran, text rozřazen na kapitoly, 4 nečíslované strany s portrétními fotografiemi
Obsahová struktura	obsah, úvod, poznámky autora, doslov
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	spiritualita, kněžství, řeholní život, duchovní život a překážky
Forma, žánr	biografie, autobiografické vzpomínky, citáty
Úroveň překladu	výstižný a čtivý text; přímé citace jsou srozumitelné
Vnitřní hodnota díla	přitažlivá pro všechny, zakořeněná v Bohu; „malá cesta“ – těmito dary nám autor ukazuje Terezii jako světici a naši současnici, která může být stále aktuální a inspirativní pro každého člověka

29. *Tvá láska rostla se mnou: Terezie z Lisieux, génius Ducha* – MARIE-EUGÈNE DE L'ENFANT-JÉSUS

Hlavní autor; další autoři	Otec Marie-Eugène od Dítěte Ježíše (vlastní jméno autora je Henri Grialou); předmluva: Guy Gaucher
Překladatel	Dagmar Halasová a František X. Halas
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1997
ISBN	80-7192-241-2
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; barevná obálka s portrétní fotografií
Formální zpracování	135 stran, text rozřazen na kapitoly a oddíly
Obsahová struktura	obsah, přemluva, úvod, upozornění překladatelů, základní bibliografie, poznámky
Bibliografické citace	odkazy na díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	spiritualita Terezie z Lisieux, řeholní život, teologie
Forma, žánr	studie, přednášky, náboženské úvahy
Úroveň překladu	čtivý a výstižný; přímé citace z básní jsou srozumitelné; texty z r. 1947 a 1965 obsahují nepřesnosti či omyly a jsou správně vysvětleny v poznámkách na konci knihy
Vnitřní hodnota díla	hlavním tématem zde jsou přednášky o Tereziině spiritualitě; čtenář může v textech autora nacházet podněty pro meditaci a souborný pohled jejího prorockého ducha, který nám předala v podobě „duchovního dětství“

30. Učitelka prostoty: spiritualita svaté Terezie z Lisieux – Hans Urs von BALTHASAR, et al.

Hlavní autor; další autoři	Hans Urs von Balthasar; Bernard Brož, Guy Gaucher, Michael Jakel, Vojtěch Kohut, Francois Marie Lethel, Michael Plattig, Francois Retoré, Etienne Richer
Překladatel	M. Petra Houdková, Hermína Lachmanová, Jindra Hubková, Pavel Habart, Vojtěch Pola
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1997
ISBN	80-7192-258-7
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; obálka s portrétní fotografií
Formální zpracování	175 stran, text rozřazen na jednotlivé části
Obsahová struktura	obsah, úvod, použité zkratky, ediční poznámky
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	karmelitánská spiritualita, duchovní život, teologie
Forma, žánr	pojednání, studie, sborník
Úroveň překladu	kvalitní a čtivý text; dobrá jazyková korektura
Vnitřní hodnota díla	inspirativní i podnětná pojednání od jednotlivých autorů; prostota je u Terezie nade vším a je jedním ze základních kamenů její „malé cesty“; čtenářův přístup k Tereziiným vlastním textům následně může být s novým zaujetím

31. Umění milovat: úvahy a myšlenky o životě a o učení svaté Terezie Ježíškovy – Jan ČING - HSIUNG – VU

Hlavní autor; další autoři	Jan ČING - HSIUNG – VU
Překladatel	P.V.M.
Místo vydání; nakladatel	Řím; Křesťanská akademie
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	1960
ISBN	–
Vazba; grafika	měkká – lepená; barevná obálka
Formální zpracování	59 stran, text rozřazen na oddíly
Obsahová struktura	obsah, předmluva, poznámka
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	láska a věda, duchovní život, Tereziiny myšlenky
Forma, žánr	úvahy, vzpomínky, citáty
Úroveň překladu	přehledný a čtivý text; Tereziina díla jsou citována z českých překladů jiných autorů; některé verše jsou ponechány ve francouzském originálu
Vnitřní hodnota díla	čínský autor předkládá svoji osobní zkušenost s výkladem Tereziina učení a jeho následnou konverzi ke křesťanství; její nauku doplňuje výroky z Písma, učením Konfucia a ostatních čínských filosofů

32. *Velká malá Terezie* – Veronika Katarína BARÁTOVÁ

Hlavní autor; další autoři	Veronika Katarína Barátová
Překladatel	Eva Jelínková
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	2013
ISBN	978-80-7195-711-9
Vazba; grafika	tuhá – lepená, menšího formátu; barevná, portrétní fotografie na titulní straně
Formální zpracování	92 stran, text rozřazen na oddíly
Obsahová struktura	obsah, úvod, poznámky, zkratky
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	křesťanská víra, duchovní život, karmelitánská spiritualita
Forma, žánr	úvahy, citáty
Úroveň překladu	kvalitní a čtivý text včetně citací Tereziiných rukopisů
Vnitřní hodnota díla	krátká zamyšlení nad slovy Terezie z jejich rukopisů; vše podstatné je zdůrazněno bez zbytečného sentimentu; některé pasáže podány s neotřelou autorčinou interpretací

33. *Vybírám si všechno: život a poselství Terezie z Lisiux* – Marie Dominigue MOLINIÉ

Hlavní autor; další autoři	Marie Dominigue Molinié
Překladatel	Jiří Stejskal
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	první
Rok tohoto vydání	2001
ISBN	80-7192-483-0
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; obálka s barevnou fotografií
Formální zpracování	243 stran, text rozřazen na kapitoly
Obsahová struktura	obsah, předmluva, dodatky, poznámky, slovníček vlastních jmen, seznam zkratek
Bibliografické citace	odkazy na Písmo svaté, díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	Tereziina biografie, teologie, eklesiologie
Forma, žánr	studie, biografie
Úroveň překladu	vysoká kvalita a čtivost textu; dobrá jazyková korektura
Vnitřní hodnota díla	nejedná se o klasické pojetí hagiografie; autorův pohled na Terezii je více teologický a její poselství, na rozdíl od jiných světců, přirovnává k „malému“ evangeliu; ostatní světci nám nezanechali žádný spis, který by byl zároveň příběhem, naukou i zdrojem pozemské slávy a proto je Terezie oprávněnou učitelkou církve

34. *Životopis Terezie z Lisieux: 1873–1897* – Guy GAUCHER

Hlavní autor; další autoři	Guy Gaucher
Překladatel	Jana Švancarová a Anděla Janoušková
Místo vydání; nakladatel	Kostelní Vydří; Karmelitánské nakladatelství
Vydání; následná vydání	druhé; první v r. 1997
Rok tohoto vydání	2010
ISBN	978-80-7195-506-1
Vazba; grafika	měkká – brožovaná; barevná obálka s portrétní fotografií
Formální zpracování	223 stran, text rozřazen na oddíly; příloha 24 stran fotografií
Obsahová struktura	úvod, použitá díla se zkratkami, slovníček výslovnosti
Bibliografické citace	odkazy na díla Terezie a jiné autory
Zmíněná témata	řeholní život, křesťanská spiritualita, posmrtný život
Forma, žánr	biografie, dokument
Úroveň překladu	text i přímé citace básní jsou čtivé, přehledné a srozumitelné
Vnitřní hodnota díla	výstižně a velmi podrobně podán reálný obraz celého Tereziina života v kontextu dané doby, rodiny i života na Karmelu, a to bez zdůrazňování senzačních aspektů jejího života

4.3.2 Shrnutí

Z nashromážděného materiálu můžeme vidět, že se naše analýza týkala celkem třiceti čtyř knižních titulů. V letech 1927 až 1940 jich bylo vydáno nebo znovu vydáno celkem dvanáct. Další vydávání překladů děl zahraničních autorů o Terezii z Lisieux je do značné míry – tak, jako vydávání jejích autorských děl, či děl českých tvůrců – přetrženo dobou nesvobody z let 1948 až 1989. Při srovnání s vydáváním textů samotné svaté Terezie, případně relevantních děl českých autorů, není na tomto poli vidět až tak velký výkyv zájmu o daný typ publikací. Byť lze konstatovat, že v letech 1990–2022 jich vzniklo nejvíce (vydáno a znovu vydáno celkem 24 titulů). V období komunistické totality vznikly pouze tři překlady děl, věnovaných sv. Terezii. Jedno beletristické dílo, vydané roku 1960 a dále dva drobné samizdaty, jeden patrně ze 70. let a druhý z roku 1988. To je za několik desetiletí velmi sporné ovoce, vypovídající ovšem především o těžkosti poměrů, nikoli o lhostejnosti vůči sv. Terezii.

Jistý posun lze vidět v tematickém zaměření a žánru. Díla, překládaná do češtiny v letech 1927 až 1940 jsou nejčastěji biografická. Z jednoho titulu se můžeme dokonce dozvědět, jaký pohled měly na Tereziin život její rodné sestry a příbuzní. U novodobých titulů nehraje tato životopisná a historická linka až takovou roli. Jde o publikace z oblasti duchovního života, jejichž vnitřní hodnota tkví mnohdy v praktické a terapeutické rovině.

Některé tituly se ovšem vymykají snadnému zařazení do určité kategorie a poněkud vyčnívají mimo běžné trendy. Jde jednak o knihu Jeana Subervilla *Hvězda z Lisieux: mysterium v sedmi obrazech*. Překlad je z roku 1929 a dílo je jedinečné tím, že obsahuje divadelní hru. Dále lze zmínit novodobý titul *Jan a Terezie, plamen lásky* od Guy Gauchera, který žánrově není srovnávací studií, ale poukazuje na vliv sv. Jana od Kříže na Tereziin duchovní život a vývoj. A třetím je dílo z posledních let, biografický komiks *Příběh Terezie z Lisieux*, v němž sama Terezie vystupuje jako průvodkyně svého života. Komiks sestavili autoři Coline Dupuy, Davide Perconti a Francesco Rizato. Rozsah textů ze 20. let. 20. století až po obrázkovou knihu, která u nás vyšla v roce 2022, je poměrně zřetelný. Máme tím na mysli formální proměnu textů a preferovaných formátů. Potenciálně se zde může jevit můstek k obecnějším otázkám po preferencích dnešních čtenářů – důraz na vizualitu, potřeba zestručnění. Z omezeného množství příkladů si ale nedovolujeme vyvodit vážnější závěry.

Texty publikací jsou u převážné většiny z nich dobře čtivé a přehledné. Starších tituly, které vznikly do r. 1940, mají text dobový, který je zároveň autentický a psaný stylem dané doby. Pouze u dvou se domníváme, že dnešnímu čtenáři může jejich četba činit problémy. Tím prvním je již výše zmiňovaný titul *Hvězda z Lisieux: mysterium v sedmi obrazech*. Poetickou formou klade toto dílo specifické nároky. Verše jsou květnaté a místy působí až pateticky. Obsahují mnoho zdobnělin. Čtenář musí projevit buď trpělivost a empatii, nebo oplývat jistým předporozuměním, aby tento styl vyjádření přijímal velkoryse a nezavřela se mu cesta k samotnému obsahu. Něco podobného lze ještě říci o knize J. Carbonela, *Malá Terezie: životopis svaté Terezie Ježíškovy pro děti*. I zde se objevuje mnoho zdobnělin. Pro dnešní děti a mládež je to styl spíše neatraktivní a stylisticky velmi vzdálený. Na překládání Tereziiných děl od zahraničních autorů se podílelo celkem dvacet devět překladatelů a dvě řeholní společnosti.

Přihlédneme-li ještě k technickému hledisku, můžeme říct, že z celkového počtu analyzovaných knižních titulů je převážná část z nich (celkem 22) vyhotovena ve vazbě měkké. Bohatší grafika a ilustrace je typická až pro porevoluční publikace. Nejbohatším dílem po formální stránce je knižní titul *Terezie a Lisieux* od autorů Helmut Nils Loose, Pierre Descouvemont a Daniel Leprince. Samotné dílo je největší nejenom co do počtu stran (celkem 334), ale i velmi bohatým sborníkem, který čítá více jak 500 ks dobových fotografií a ilustrací, které nám zprostředkovávají dobu a místa z Tereziina života.

Následuje tabulkový přehled, zaměřený na technická kritéria a rejstřík zmiňovaných témat.

Přehled: knižní tituly od zahraničních autorů

Počet analyzovaných zahraničních titulů	34
Počet překladatelů	překladatelů: 29; řeholních společenství: 2; překlad neuveden: 4
Místo vydání; nakladatel	Brno: Cesta; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství; Praha: Paulínky; Praha: Portál; Praha - Vinohrady: Školské sestry O.S.F.; Praha: Kropáč & Kucharský; Praha: Ladislav Kuncíř; Přerov: Sestry Neposkvrněného Početí P. Marie; Svatá Říše na Moravě: Marta Florianová; Řím: Křesťanská akademie; Uhřetice: Doron; V Obořišti: nakladem Redemptoristů v Obořišti; neuvedeno: 5
Vydání; následná vydání	první: 34; druhé: 6
Rok a počet vydání	1927 - 2x; 1928 – 2x; 1929 - 2x; 1930; 1931- 2x; 1933; 1937; 1940; 1960; 1988; 1990; 1992; 1993; 1996; 1997 – 4x; 1999 – 2x; 2000 – 2x; 2001; 2010; 2011 – 2x; 2012; 2013; 2014; 2015; 2017; 2020; 2021; 2022; neuvedeno: 2x
ISBN	neuvedeno: 13; uvedeno: 21
Vazba	měkká – brožovaná: 15; měkká – lepená: 4; měkká – sešitová: 2; měkká – kroužková: 1; tuhá – šitá: 10; tuhá – lepená: 2
Bibliografické citace	odkazy na díla Terezie: 19; odkazy na Písmo svaté: 21; odkazy na jiné autory: 20; neobsahuje: 11
Zmíněná témata	benediktinky, biografie, biografický komiks, Boží milosrdenství, deprese, duchovní zkušenost, duchovní život, duchovní překážky, Duch Svatý, dějiny Francie a vlastenectví, eklesiologie, exercicie, Francie 19. a 20. stol., charismatická obnova, chronologie Tereziina života, Karmel a jeho spiritualita, karmelitáni, karmelitky, karmelitky 19. stol., karmelitánská spiritualita, kněžství, křesťanské pojetí lásky a důvěry; křesťanské pojetí viny, křesťanská spiritualita, křesťanský život, láska, litanie, liturgie, misionáři, modlitby, monografie, město Lisieux, mystika, náboženský komiks, Písmo svaté, posmrtný život, psychoanalýza, psychologie, rodina, řeholní život, spiritualita, svatost, světcí Francie 19. stol., světcí Španělska 16. stol., smysl života, symbolika, teologie, Tereziina nauka, Tereziiny myšlenky, umění, úzkosti, věda, zázračná vyslyšení, životní krize
Forma, žánr	autobiografie, básně, biografie, biografický komiks, citáty divadelní texty, dokument, komentáře, memoáry, modlitby, monografie, náboženský komiks, náboženské úvahy, naučná pro děti a mládež, novény, obrazová publikace, pobožnosti, pojednání, promluvy, přednášky, příručka, rukopis, studie, sborník, úryvky, úvahy, vzpomínky

ZÁVĚR

André Combes, jeden z průkopníků studia Tereziiny literární pozůstalosti, prohlásil, že „*Terezie od Dítěte Ježíše a svaté Tváře způsobila jednu z nejvelkolepějších revolucí, které Duch Svatý rozpoutal ve vývoji lidstva. Revoluci tichou a skrytou, jejichž plodů je bezpočet.*“³⁹⁶ Kdo se začne seznamovat s osobností sv. Terezie z Lisieux, uvědomí si v určitý okamžik, že vnitřní antinomičnost uvedeného výroku je opravdu velmi příznačná. Působení svěťice je dle této věty velkolepé a zároveň skryté. Tiché a zároveň mocné, protože je to moc samotného Ducha, jemuž Terezie vytvořila ve svém životě tak velkorysý prostor skrze vlastní umenšení. Zdánlivý paradox, který dýchá duchem evangelia a uvádí Terezčiny čtenáře blíže k pochopení Kristova velikonočního tajemství. Ano, zájem o postavy svatých je vlastně zájmem o Pána samotného – o jeho působení v lidstvu, o jeho přítomnost v našich srdcích. Postava Terezie z Lisieux zve ke svatosti mimořádně oslovujícím způsobem.

Její cesta ukazuje obecnou zkušenost, že velké věci vznikají často postupným zráním těch malých, ke kterým musíme mít chuť, píli a trpělivost. Je to vskutku „malá cesta“, vedoucí k těm maximálním cílům skrze prosté věci. Dětskost, ale nikoli dětinskost. Terezie se nezajímala o spekulativní přístup k víře. Neshledáme na ní nic, co by odporovalo čistotě víry, ale nebylo jejím záměrem formulovat duchovní postoje ve vybroušených definicích. „*Její učení je její život.*“³⁹⁷ A učí jenom to, co sama vyzkoušela. Tak se stává věrohodným příkladem pro ostatní. Volí ty nejkratší, nejpřímější a nejprostší cesty k následování Ježíše. Takže opět paradox – přímost a pokora jejího následování je taková, že se mnohým může jevit až troufalá. „Malá cesta“ je vlastně radikální odhodlaností. Ale možná je to pouze paradoxnost při pohledu zvenčí, dokud nezačneme vnímat vnitřní harmonii Tereziiny osobnosti. Mladá dívka, která se jeví křehce, neuroticky, možná výstředně, dětsky. A přesto: očima víry v ní církev rozpoznala svou učitelku. To nutí k zastavení a zamyšlení.

A ještě jeden aspekt Tereziiny osobnosti – dobrá sebereflexe (navzdory psychologickým výkyvům). Svatá Terezie si uvědomovala své lidské limity. Vnímala své nedokonalosti a dovedla samu sebe akceptovat. Netrápilo ji srovnávání s jinými lidmi. To je inspirativní.

Tyto myšlenky patří k osobnímu přínosu, je to konstatování toho, co nás zaujalo z badatelského zájmu o literaturu, spojenou s Terezií z Lisieux. Terezie jakožto objekt studia

³⁹⁶ GAUCHER, G. *Životopis Terezie z Lisieux*, 2010. s. 196.

³⁹⁷ STERTENBRIN, R. *Iba Lásky*, 1991. s. 9.

se někde v procesu seznamování s ní pro nás stala ve skutečnosti duchovní přítelkyní. Z odstupu se to zdá samozřejmě přirozené. Spiritualita zkrátka není „objekt“, je to život a je to osobní záležitost.

Diplomová práce pojednala postupně o Tereziině životě, duchovním růstu. O karmelitánské spiritualitě a také o vývoji spirituality obecně na našem území. Tomuto posledně jmenovanému aspektu byl věnován relativně velký prostor (z hlediska tématu práce), ale považovali jsme to za užitečné. Tím vším byl nachystán rámec pro klíčovou část, obsahující vlastní analýzu textů, jež má český čtenář k dispozici, pokud se začne o Terezii zajímat. Analýza a následná vzájemná komparace zahrnuje tituly, vydané od její smrti až do současnosti (do roku 2022). A to patnáct publikací, obsahujících vlastní texty sv. Terezie, dvacet tři děl českých autorů a třicet čtyři českých překladů autorů zahraničních.

Všechny zahrnuté publikace jsou čtenářům dostupné v různých tuzemských knihovnách, jak naše práce uvádí. Každá kniha byla posouzena jak z hlediska materiálního zpracování, tak formy, žánru, jazykových specifik a především obsahu. Snažili jsme se prezentovat náš osobní pohled na vnitřní hodnotu díla a u děl zahraničních autorů i na povahu překladu. Z chronologického hlediska lze české knižní tituly, související s Terezii z Lisieux roztrždit do dvou skupin resp. do dvou časových fází: třicátá a čtyřicátá léta 20. století a následně etapu od r. 1990. Publikace z doby komunistické totality jsou spíše sporadické. Žánrově mezi analyzovanými díly převládají tituly, laděné biograficky (celkem třicet čtyři), poté modlitební knihy (dvanáct). Kromě toho se v menší míře objevují i poetické tituly a tituly pro děti a mládež. A samozřejmě i vybočující díla svého druhu.

V meziválečné době jde právě hlavně o biografie. Současně také dosud probíhalo vydávání vlastních děl sv. Terezie. V letech méně vzdálených – od r. 1989 – pak přibývá titulů, zaměřených explicitně na duchovní život, modlitbu a navíc i na psychologickou stránku Tereziiny osobnosti. Starší tituly se vyznačují větší citovostí a expresivností, vůči níž zachovávají moderní autoři jistý odstup a umírněnost. Tento posun vkusu a vnímání není snadné posoudit. Něco se tím jistě získává a něco možná také ztrácí. Bezprostřednost při projevovali autentických emocí jistě k Terezii z Lisieux patří. A patrně jde o tón, který není v české spiritualitě tak silně ukotven. Úroveň a povaha překladu v jednotlivých případech tyto skutečnosti zrcadlí. Přičemž překlady samozřejmě reflektují úzus v době svého vzniku. V drtivé většině to ale není na úkor srozumitelnosti pro dnešního čtenáře. Zvláštnosti užitých jazykových prostředků vyplývají spíše z povahy originálů jako takových. V celkovém přehledu má český čtenář k dispozici poměrně pestrou mozaiku různých formátů a slušné přístupové cesty ke komplexnímu seznámení se sv. Terezii.

Mezi rozebírané tituly, které nás v diplomové práci zejména zaujaly a zasloužily by si doporučení širšímu publiku, patří *Terezie a Lisieux* od P. Descouvemonta a jeho spoluautorů. Velice kvalitní biografie, doplněná o bohatý obrazový materiál a důkladné vysvětlivky. Obsahuje skutečně informace rozličného druhu. Poměrně univerzální kniha o Terezii z Lisieux. Dále je to souhrn tří hlavních Tereziiných autobiografických spisů, nazvaný *Příběh jedné duše: autobiografické spisy*. Pokud máme naproti rozsáhlejším a souvislým textům zmínit některý z výborů Tereziiných myšlenek, tak rozhodně titul *Velká malá Terezie* V. K. Barátové. Knížečka malého formátu, která se vejde do každého příručního zavazadla či do kapsy od kabátu. Krátká, podnětná zamyšlení nad slovy sv. Terezie. Chce-li někdo prožít s Terezii každodenně kratší či delší čas, vyplněný modlitbou a v modlitbě se prohlubovat, pak může sáhnout po *Novéně ke svaté Terezii z Lisieux*, vydané Centrem Aletti. V tichu můžeme kontempletovat a obdivovat Tereziinu chudobu srdce, jednoduchost a lásku. A taktéž si ještě zaslouží připomenutí *Cesta důvěry se sv. Terezičkou: z úzkosti, deprese, pocitu viny* od J. Pralonga. Vhodná pro ty, kteří jsou „nevyrovnaní, psychicky deptaní a nemilovaní“. Kniha hledá společný bod mezi psychologií, medicínou a spiritualitou. Právě tuto oblast uvažování může dnes postava Terezie z Lisieux hodně inspirovat.

Sesbírání literárního materiálu, rozsáhlá rešerše, naše analýza jednotlivých děl a následný souhrnný pohled na ně, může někomu dalšímu posloužit jako odrazový můstek pro nové úvahy o spiritualitě Terezie z Lisieux.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
bl.	blahoslavená, blahoslavený
b.r.	bez roku vydání
CSCDIJ	Congregatio Sororum Carmelitidum Divini Infantis Jesu – Kongregace sester karmelitek Dítěte Ježíše
č.	číslo
čl.	článek
dopl.	doplněné
Exerc.	exercičního
ed.	editor
et al.	a další
ISBN	International Standard Book Numer
Iz	Kniha proroka Izaiáše
Jan	Evangelium podle Jana
Kaz	Kazatel
Kr.	Královské
Lk	Evangelium podle Lukáše
Mt	Evangelium podle Matouše
nakl.	nakladatel
n. L.	nad Labem
např.	například
nezm.	nezměněné
OCD	Ordo Carmelitanorum discalceatorum – bosí karmelitáni, bosé karmelitky
OCarm.	Ordo Fratrum beatissimae Mariae Virginis de Monte Carmelo – karmelitáni, karmelitky
opr.	opravené
OSF	Ordo S. Francisci – Školské sestry sv. Františka
pol.	polovina
pozm.	pozměněné
Př	Přísluví
přeprec.	přepřacované

r.	rok
resp.	respektive
rozm.	rozmnožené
rozš.	rozšířené
Řím	List sv. apoštola Pavla Římanům
s.	strana, strany
SJ	Societas Jesu – Tovaryšstvo Ježíšovo
s.n.	nezjištěn
stol.	století
Srov.	srovnej
sv.	svatá, svatý
tj.	to je
vyd.	vydání
Žd	List Židům
1 Jan	První list sv. apoštola Jana

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

Písmo svaté, dokumenty církve

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: (včetně deuterokanonických knih): český ekumenický překlad. 14. vyd., (5., opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2008. 1403 s. ISBN 978-80-85810-67-7.

Dokumenty II. vatikánského koncilu. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 603 s. ISBN 80-7192-467-9.

Seznam pramenů

AHERN, Patrick V. *Tři dary Terezie z Lisieux.* Praha: Portál, 2015. 123 s. ISBN 978-80-262-0922-5.

ANGE, Daniel. *Rány zhojené láskou: působení Ducha svatého v Terezii z Lisieux.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. 102 s. ISBN 978-80-7195-546-7.

BALTHASAR, Hans Urs von et al. *Učitelka prostoty: spiritualita svaté Terezie z Lisieux.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. 175 s. ISBN 80-7192-258-7.

BARÁTOVÁ, Veronika Katarína. *Velká malá Terezie.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. 92 s. ISBN 978-80-7195-7111-9.

BERNOVILLE, Gaëtan. *Svatá Terezie Ježíškova.* Praha: Ladislav Kuncíř, 1928. 109 s.

CARBONEL, J. *Malá Terezie: životopis svaté Terezie Ježíškovy pro děti.* 2. vyd. Obořiště: Tiskárna Ant. Pelze, 1929. 96 s.

CRAWLEY-BOEVEY, Mateo. *Následujte mne!: vážná naučení o světcích z Lisieux – Mateo.* Praha: Školské sestry O. S. F. 1927. 42 s.

CVRKOVÁ, Zdislava (ed.). *Novéna ke sv. Terezii z Lisieux.* 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. 31 s. ISBN 80-7192-296-X.

ČING-HSIUNG-VU, Jan. *Umění milovat: úvahy a myšlenky o životě a o učení svaté Terezie Ježíškovy.* Řím: Křesťanská akademie, 1960. 59 s.

DE MEESTER, Conrad. *Malá cesta Terezie z Lisieux*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012. 159 s. ISBN 978-80-7195-620-4.

DE MEESTER, Conrad. *Malá cesta Terezie z Lisieux*. 2. vyd. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2017. 157 s. ISBN 978-7566-028-2.

DOLAN, Albert a Josef STANG. *Čtyři sestry sv. Terezičky Ježíškovy: Pavlína, Marie, Celina, Leonie*. Praha: Školské sestry O.S.F. 1933. 100 s.

DUPUY, Coline, Davide PERCONTI a Francesco RIZZATO. *Příběh Terezie z Lisieux*. V Uhřetěbích: Doron, 2022. 48 s. ISBN 978-80-7297-245-6.

FRYČEK, Václav. *Lisieux: sonety světic*. Náchod: V. Fryček, 1939. 13 s.

GAUCHER, Guy. *Jan a Terezie: plameny lásky: vliv svatého Jana od Kříže v životě a spisech svaté Terezie z Lisieux*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. 135 s. ISBN 80-7192-148-0.

GAUCHER, Guy. *Životopis Terezie z Lisieux: (1873–1897)*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. 223 s. ISBN 978-80-7195-506-1.

GÖRRESOVÁ, Ida Friederike. *Malá Terezie: hořčičné zrnko z Lisieux*. [b.r.]. 247 s.

HOLASOVÁ, Zuzana. *Terezka: vyprávění o svaté Terezii z Lisieux*. 1. vyd. Praha: Paulínky, 2017. 61 s. ISBN 978-80-7450-269-9.

HOLKOVÁ, Marie. *Terezka Martinová*. 1. vyd. Červený Kostelec: Doležalovo nakladatelství, 1946. 270 s.

HORYNA, Vítězslav. *Květinka ze zlata*. Praha: Reflex, 1937. 79 s.

INDIGNUS, M. a TEREZIE Z LISIEUX. *Svěťice růží: životopis, myšlenky a modlitby vybrané ze spisů sv. Terezie Ježíškovy*. Praha: nákladem Vincentina, domu milosrdenství v Břevnově a ve Smečné, 1933. 181 s.

JÁNSKÁ, Ludmila. *V srdci církve budu láskou!* 1. vyd. Praha: Paulínky, 2009. [70] s. ISBN 978-8086949-76-5.

KAŠPAR, Karel. *Svatá Terezie od Ježíška: II. rozmnožené vydání o „Děšť růží“*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba, 1929. 123 s.

KOENDERS, A. J. *Devítidenní pobožnost ke cti svaté Terezie Ježíškovy*. Přerov: Sestry Neposkvrněného Početí P. Marie, 1930. 35 s.

KOMÁREK, František. *Sv. Terezie od Ježíška u paty kříže: 7 postních kázání*. Ve Dvoře Králové n. L. 1937. 72 s.

KOMÁREK, František. *Sv. Terezie od Ježíška květ Mariánský: 31 májových promluv*. Dvůr Králové n. L.: F. Komárek, 1931. 122 s.

KREJZA, Miloš. *Sv. Terezie z Lisieux: život, myšlenky, meditace*. Praha: Bohuslav Rupp, 1947. 169 s.

LACHMANOVÁ, Kateřina. *Terezie z Lisieux a Silván z Athosu: modlitba za druhé a za svět: srovnávací studie*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. 309 s. ISBN 978-80-7195-095-0.

LIAGRE, P. *Duchovní cvičení se svatou Terezií z Lisieux*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993. 97 s. ISBN 80-85527-17-0.

LIAGRE, Louis. *Tajemství svatosti svaté Terezie Ježíškovy*. 1940. 129 s.

LOOSE Helmuth Nils, Piere DESCOUVEMONT a Daniel LEPRINCE (ed.). *Terezie a Lisieux*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. 334 s. ISBN 80-7192-238-2.

MARIE-EUGÉNE DE L'ENFANT-JÉSUS. *Tvá láska rostla se mnou: Terezie z Lisieux, génius Ducha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. 123 s. ISBN 80-7192-241-2.

Mešní modlitby ke cti sv. Terezie Ježíškovy. Král. Vinohrady: Školské sestry O.S.F., 1928. 46 s.

MOLINIÉ, Marie Dominique. *Vybírám si všechno: život a poselství Terezie z Lisieux*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. 243 s. ISBN 80-7192-483-0.

MUT, D. W. a Václav Š. KRONUS (ed.). *Svěťice z naší doby sv. Terezie od Ježíška*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1928. 79 s.

NEUŽIL, Prokop (ed.). *Devítidenní pobožnost ku svaté Terezii od Dítka Ježíše a Nejsv. obličeje Páně*. 3. nezm. vyd. Chicago: Tiskárna Českých Benediktinů, 1928. 61 s.

Novéna ke svaté Terezii z Lisieux. 1. vyd. Olomouc: Centrum Aletti Refugium, 2021. 33 s. ISBN 978-80-7412-407-5.

PHILIPPE, Jacques. *Cesta důvěry a lásky: inspirace Terezie z Lisieux pro 21. století*. Praha: Paulínky, 2014. 159 s. ISBN 978-807450-133-3.

POLA, Pavel. *Novéna se svatou Terezií z Lisieux*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2016. 37 s. ISBN 978-80-7195-920-5.

POUVOURVILLE, Albert de. *Svatá Terezie z Lisieux, ochránkyně národů*. Stará Říše na Moravě: Marta Florianová, 1937. 179 s.

Po vůni tvých růží: příručka pro ctitele svaté Terezie Ježíškovy. 2. rozm. vyd. Přerov: Sestry neposkvrněného Početí Panny Marie. 1930. 156 s.

PRALONG, Joël. *Cesta důvěry se sv. Terezičkou: z úzkosti, deprese, pocitu viny*. Praha: Portál, 2020. 135 s. ISBN 978-80-262-1631-5.

PRALONG, Joël. *Najít smysl v našich selháních: s Viktorem Franklem a sv. Terezičkou*. 1. vyd. Praha: Portál, 2021. 124 s. ISBN 978-80-262-1844-9.

ŘEPA, Václav. *Zjevení sv. Terezičky od Ježíška v Preštenici*. České Budějovice: Vzdělávací knihovna „Hlasu lidu“. roč. 1. č. 3. 1928. 48. s.

SCHMID, Anton. *Setkání s Terezií z Lisieux*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000. 163 s. ISBN 80-7192-553-5.

SICARI, Antonio Maria. *Svatí Karmelu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. 331 s. ISBN 978-80-7195-446-0.

SIMON, G. A. *Terezička v pensionátě sester benediktinek*. Praha: Školské sestry O.S.F., 1931. 81 s.

SION, Victor. *Duchovní realismus Terezie z Lisieux*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1992. 158 s. ISBN 80-85527-03-0.

SIX, Jean-Francois. *Terezie z Lisieux: světice „malé cesty“*. 2. vyd. Brno: Cesta, 1990. 62 s.

SKIBELO, Maria. *Tereza z Lisieux*. 1 vyd. Praha: Paulínky. 1966. 30 s. ISBN 80-86025-03-9.

SOUKUP, Emilian. *Svaté dětství*. Praha: Školské sestry O.S.F., 1931. 95 s.

STÖCKER, Monika Maria. *Dobrodružství velké lásky: Terezie z Lisieux (1873–1897): portrét sestry Terezie od Dítěte Ježíše a svaté Tváře*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. 159 s. ISBN 80-7192-302-8.

SUBERVILLE, Jean. *Hvězda z Lisieux: mysterium v sedmi obrazech*. Přerov: Sestry Neposkvrněného Početí P. Marie, 1929. 133 s.

Sv. Terezie Ježíškova. 5. vyd. Frýdek: nákladem Exerc. domu, 1940. 32 s.

SV. TEREZIE JEŽÍŠKOVA. *Duch svaté Terezie Ježíškovy: podle jejich spisů a podle očitých svědků jejího života*. 2. vyd. Přerov: Lid. záv. tisk. a nakl. Olomouc, 1927. 245 s.

TERESIE DE LISIEUX. *Terezie od Dítěte Ježíše: svéživotopisné spisy*. S.I. [s.n.], [b.r.]. 289. s.

TEREZIE Z LISIEUX. *Autobiografické spisy: dějiny duše*. 1. vyd. Vimperk: Nakl. Tiskárny Vimperk, 1991. 266 s. ISBN 80-900807-5-8.

TEREZIE Z LISIEUX. *Básně svaté Malé Terezie od Jezulátka a Svaté tváře*. Praha: nákladem Vincentina, 1925. 111 s.

TEREZIE Z LISIEUX. *Dějiny duše sestry Terezie od Ježíška, karmelitky: (1873–1897)*. Praha: Školské sestry O.S.F., 1918. 188 s.

TEREZIE Z LISIEUX. *Dějiny duše sv. Terezie Ježíškovy, karmelitky: (1873–1897)*. Praha: [nakladatel neznámý], 1929. 337 s.

TEREZIE Z LISIEUX. *Dějiny duše sv. Terezie Ježíškovy, karmelitky: (1873–1897)*. 3. vyd. Praha: Bohuslav Rupp, 1946. 313 s.

TEREZIE Z LISIEUX. *Láska a obět': tajné spojenectví?* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994. 48 s. ISBN 80-8552-71-5.

TEREZIE Z LISIEUX. *Listy svaté Terezie Ježíškovy*. 2. vyd. Praha: Ladislav Kuncíř, 1926. 71 s.

TEREZIE Z LISIEUX. *Poslední slova sv. Terezie Ježíškovy: květen–září 1897: novissima verba*. Praha: Školské sestry O.S.F., 1930. 193 s.

TEREZIE Z LISIEUX. *Příběh jedné duše: autobiografické spisy*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2016. 356 s. ISBN 978-80-7195-642-6.

TEREZIE Z LISIEUX. *Příběh jedné duše: autobiografické spisy*. 2. opr. vyd. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2022. 356 s. ISBN 978-80-7566-262-0.

TEREZIE Z LISIEUX. *Vstupuji do života: poslední rozhovory*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. 227 s. ISBN 978-80-7192-612-2.

TEREZIE Z LISIEUX. *Zasvěcení od svaté Terezie Ježíškovy*. 1. vyd. Krásný Dvůr: Apostolicum Collegium Nordicum, 2001. 5 s.

TEREZIE Z LISIEUX a Terezie BRICHTOVÁ (ed.). *Dopisy Terezie z Lisieux*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 343 s. ISBN 80-7192-740-6.

TEREZIE Z LISIEUX a Terezie BRICHTOVÁ (ed.). *Dopisy Terezie z Lisieux kněžím a misionářům*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. 95 s. ISBN 80-7192-580-2.

TEREZIE Z LISIEUX a Anděla JANOUŠKOVÁ (ed.). *Básně svaté Terezie z Lisieux*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003. 82 s. ISBN 80-7192-565-9.

TEREZIE Z LISIEUX a Jana PIŠTOROVÁ (ed.). *Myšlenky na každý den*. 1. vyd. Praha: Nové město, 2001. 137. s. ISBN 80-86146-29-4.

TESAŘ-BLANICKÝ, Václav (ed.). *Děšť růží sv. Terezie: modlitební knížka v duchu malé svaté Terezie od Ježíška*. Vimperk: J. Steinbrenner, 1930. 192 s.

THERESE DE LISIEUX. *Růženec se svatou Terezií z Lisieux*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996. 55 s. ISBN 80-7192-143-2.

UBALD, P. *Sv. Terezie Ježíškova, jak já ji znám*. [b.r.]. 8 s.

VODIČKA, Timotheus. *Cesta svaté Terezie Ježíškovy*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1970. 47 s.

VODIČKA, Timotheus. *Cesta svaté Terezie Ježíškovy*. 2. nezm. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994. 63 s.

VOŇAVKA, Josef Bon. *Květ ze zahrad XIX. věku: sv. Terezie od Ježíška, karmelitka*. Praha: Školské sestry O.S.F., 1927. 63 s.

Seznam další literatury

ALTRICHTER, Michal. *Duchovní a duševní: příspěvek z pohledu teologie narativní*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2003. 378 s. ISBN 80-86715-02-7.

ALTRICHTER, Michal. *Hlubiny Božího Srdce jsou otevřeny dokořán*. Olomouc: Centrum Aletti Refugium Velehrad-Roma, 2020. 374 s. ISBN 978-80-7412-387-0.

ALTRICHTER, Michal. *Krátké dějiny křesťanské spirituality*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2013. 206 s. ISBN 978-80-7412-132-6.

ALTRICHTER, Michal. *Novéna s Marií Elektou od Ježíše*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2022. 31 s. ISBN 978-80-7412-436-5.

ALTRICHTER, Michal. *Spirituální teologie*. Olomouc: Centrum Aletti Refugium Velehrad-Roma, 2017. 734 s. ISBN 978-80-7412-278-1.

ALTRICHTER, Michal. *Úvod do hagiografie: teologické podněty k odkazu světeckých osobností*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2014. 94 s. ISBN 978-80-7412-151-7.

AMBROS, Pavel. Česká spiritualita. In: ALTRICHTER, Michal et al. *Otázky české spirituality*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2001. 102 s. ISBN 80-86715-11-6.

AMBROS, Pavel. *Teologicky milovat církev: (vybrané statě z pastorální teologie)*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2003. 459 s. ISBN 80-86715-11-6.

AMBROS, Pavel. *Živá řeka evangelia tisícího žízeň Božího lidu. 3., Celosvětová síť modlitby s papežem: apoštolát modlitby*. Olomouc: Centrum Aletti Refugium Velehrad-Roma, 2019. 262 s. ISBN 978-80-7412-349-8.

ATTWATER, Donald, Petr SVOBODA a Jitka MATĚJŮ. *Slovník svatých*. Rudná u Prahy: Papyrus, 1993, 436 s. ISBN 80-85776-06-5.

AUCLAIROVÁ, Marcelle. *Boží tulačka: životopis Terezie z Avily*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2016. 435 s. ISBN 978-7195-839-0.

AUMAN, Jordan. *Křesťanská spiritualita v katolické tradici*. Praha: Karolinum, 2000. 261 s. ISBN 80-7184-928-6.

BAOUDOUIN-CROIX, Marie. *Leonie Martinová: starší sestra Terezie z Lisieux*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2018. 163 s. ISBN 978-80-7195-979-3.

BIANCHI, Enzo. *Klíčové pojmy křesťanské spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. 197 s. ISBN 978-80-7195-326-5.

BOAGA, Emanuele. *Maria a Karmel: paní místa*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. 294 s. ISBN 80-7192-564-0.

BRANDSMA, Titus. *Krása Karmelu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1992. 99 s. ISBN 80-85527-08-1.

BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: portréty evropských světců*. 1. vyd. Praha: Panevropa, 1994. s. 183 s. ISBN 80-8546-00-4.

BURGEROVÁ, Milada Jiřina. Služebnice Boží, matka Marie Elekta od Ježíše. In: SICARI, Antonio Maria. *Svatí Karmelu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. 331 s. ISBN 978-80-7195-446-0.

CINCIALOVÁ, Marta Lucie. Téma cesty u světců a jeho význam pro řeholní formaci. In: ALTRICHTER, Michal et al. *Studijní texty ze spirituální teologie III.: naši nebeští přátelé*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2006. 130 s. ISBN 80-86715-64-7.

CÍLEK, Václav et al. *Tetín svaté Ludmily: místo, dějiny, a spiritualita*. Praha: Dokořán, 2017. 235 s. ISBN 978-80-7363-771-2.

CUMMINS, Norbert. *Osvobození k radosti: úvod do nauky svatého Jana od Kříže*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994. 170 s. ISBN 80-85527-42-1.

CUSKELLY, Eugen James. *Současná spiritualita: duchovní život z hlediska moderní psychologie*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994. 263 s. ISBN 80-85527-70-7.

DAVYOVÁ, Marie-Madeleine. Západní mystika mnišských řádů. In: DAVYOVÁ, Marie-Madeleine (ed.) et al. *Encyklopedie mystiky*. III. díl. Praha: Argo, 2002. 309 s. ISBN 80-7203-373-5.

DOBHAN, Ulrich. *Spiritualita Karmelu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994. 59 s. ISBN 80-85527-57-X.

DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998. 159 s.

FLORENSKIJ, Pavel. *Sloup a opora pravdy*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2003. 709 s. ISBN 80-86715-10-8.

FORBELSKÝ, Josef, Jan ROYT a Mojmír HORYNA. *Pražské Jezulátko*. Praha: Aventinum, 1992. 105 s. ISBN 978-80-7442-105-1.

FRANCCEUR, Pierre. *Modlitba ve škole křesťanských mistrů*. Praha: Paulínky, 2011. 79 s. ISBN 978-80-7450-013-8.

FRANK, Semen Ljudovigovič. *Člověk a realita: metafyzika lidského bytí*. 2010 Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2010. 445 s. ISBN 978-80-7412-047-3.

FRANZEN, August, Roland FRÖHLICH a Bedřich SMÉKAL. *Malé dějiny církve*. 3. dopl. a rozš. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. 398 s. ISBN 80-7195-082-3.

GEORGES, P. *Spiritualita Karmelu*. Praha: Zvon, 1991. 14 s. ISBN 80-7113-033-8.

GIORDANO, Silvano (ed.). *Karmel ve Svaté zemi: od počátků až po současnost*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. 222 s. ISBN 80-7192-695-7.

GÓRKA, Leonard. *Svatí Cyril a Metoděj: ekumenická dimenze smíření*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, s.r.o., 2007. 113 s. ISBN 978-80-86715-74-2.

GRÜN, Anselm a Meinrad DUFNER. *Spiritualita zdola*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. 70 s. ISBN 80-7192-167-X.

HALLAMOVÁ, Elizabeth. *Světci: kdo jsou a jak vám pomáhají: více než sto padesát svatých od sv. Anežky po sv. Zitu*. Praha: Volvox Globator, 1996. 184 s. ISBN 80-7207-028-2.

HALÍK, Tomáš. *Vzdáleným na blízku: vášně a trpělivost v setkání víry s nevírou*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. 252 s. ISBN 978-80-7106-907-2.

HALÍK, Tomáš. *Žít v dialogu: podněty k promýšlení víry*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2014. 169 s. ISBN 978-80-7422-286-3.

HERBSTRITH, Waltraud. *Prodlévání před Bohem s Terezií z Avily, Janem od Kříže a Editou Steinovou*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. 116 s. ISBN 80-7192-716-3.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a Jiří SLÁMA. Svatá Ludmila. In: SLÁMA, Jiří et al. *Střední Čechy, kolébka národních patronů: sv. Ludmila, sv. Václav, sv. Vojtěch, sv. Prokop*. Kladno: Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně, 2015. 211 s. ISBN 978-80-904728-9-1.

HLINKA, Anton. *Svetlo z Lisieux: životopisná črta svätej Terézie*. Řím: Saleziánska grafická škola Pia XI., 1979. 273 s.

HLINOMAZ, Milan. *Blahoslavený Hroznata, rytíř a řeholník*. Plzeň: Biskupství plzeňské, 2017. 20 s. ISBN 978-80-905894-4-5.

HOŠEK, Pavel. *Je to náš příběh: teologický esej o vlastenectví a křesťanských hodnotách české kultury*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018. 201 s. ISBN 978-80-7325-459-9.

CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury od počátků do současnosti: významní autoři a jejich tvorba, díla neznámých tvůrců staré literatury, nejčastější literární termíny, hlavní literární skupiny a směry, historická období*. 1. vyd. Brno: Centa, 2005. 1116 s. ISBN 80-86785-03-3.

JAN OD KŘÍŽE. *Krátké spisy a korespondence*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. 183 s. ISBN 80-7192-183-1.

JAN PAVEL II. Cyril a Metoděj, spolupatroni Evropy. In: *Teologické texty: časopis pro teoretické a praktické otázky teologie*. 24, č. 3. Praha, 2013. 146 s. ISSN 0862-9644.

JAN XXIII. Křest „pokřesťanšťuje“ celý náš život. In: *Novéna ke svaté Ludmile*. Olomouc: Centrum Aletti, Refugium Velehrad-Roma, 2022. 34 s. ISBN 978-80-7412-443-3.

JANČÍK Josef. *Tomáš ze Štítného učitel života*. Brno: Akord, 1940. 159 s.

JANDOUREK. Jan. *Průvodce sociologií*. Praha: Grada Publishing, 2008. 208 s. ISBN 978-80-247-2397-6.

JONES, Kathleen. *Velké ženy duchovní tradice I*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 156 s. ISBN 80-7192-568-3.

JAROLÍMEK, Augustin. Slavnost sv. Cyrila, mnicha, a Metoděje, biskupa. In: *Fermentum: texty pro homiletiku a kněžskou spiritualitu*. č. 3. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2016. s. 41-43.

KADLEC, Jaroslav. *Svatý Prokop: český strážce odkazu cyrilometodějského*. 2. pozm. vyd. Praha: Benediktinské opatství sv. Vojtěcha a sv. Markěty, 2000. 179 s. ISBN 80-902682-1-8.

KALISTA, Zdeněk. *Ctihodná Marie Elekta Ježíšova: po stopách španělské mystiky v českém baroku*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1992. 271 s. ISBN 80-85527-02-2.

KAPELLARI, Egon. *Znamé osobnosti tváří v tvář smrti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. 191 s. ISBN 978-80-7195-147-6.

KARCZUBOVÁ, Luisa. *Blahoslavenství: mystická kniha Lásky Ježíšova otevřeného Srdce*. Olomouc: Centrum Aletti Refugium Velehrad-Roma, 2020. 341 s. ISBN 978-80-7412-389-4.

KELNAR, Vladimír (ed.). *Svatá Anežka Česká: princezna a řeholnice: [publikace s katalogem k výstavě]*. Praha: Arcibiskupství pražské, 2011. 342 s. ISBN 978-80-260-4480-2.

Knihy svatých: ilustrovaná encyklopedie – den po dni. Praha: Svojtka & Co., 2011. 336 s. ISBN 978-80-256-0558-5.

KODET, Vojtěch. *Marta a Marie trochu jinak: jak žít s Bohem v bezbožném světě*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. 133 s. ISBN 978-80-7195-175-9.

KOHUT, Vojtěch. *Vcházím v nepoznané: životní příběh svatého Jana od Kříže*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1992. 173 s. ISBN 80-85527-10-3.

KOPEČEK, Pavel. Svatí v liturgickém slavení. In: ALTRICHTER, Michal et al. *Studijní texty ze spirituální teologie III.: naši nebeští přátelé*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2006. 130 s. ISBN 80-86715-64-7.

KÖRNER, Reinhard. „*Má jsou nebesa a má je země*“: duchovní život dle sv. Jana od Kříže. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998. 53 s.

KRÁL, Tomáš František. *Akathist k sv. Janu Nepomuckému*. Jablonec nad Nisou: Jan Macek, 2020. 27 s. ISBN 978-80-270-7495-2.

KRÁL, Tomáš František. *Akathist k sv. Zdislavě*. Jablonec nad Nisou: Jan Macek, 2020. 25 s. ISBN 978-80-270-7496-9.

LEXMAULOVÁ, Anna. *Ignaciánská spiritualita v díle kard. Tomáše Špidlíka*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2017. 130 s. ISBN 978-80-7412-284-2.

MARIE-ANNE DE JÉSUS. *Anna od Ježíše: zakladatelka Karmelu ve Francii a v Belgii*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993. 126 s. ISBN 80-85527-19-7.

MCGREAL, Ian Philip. *Velké postavy západního myšlení: slovník myslitelů*. Praha: Prostor, 1997. 707 s. ISBN 80-85190-61-3.

MONGINOVÁ, Héléne. *Rodiče Terezie z Lisieux*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2016. 142 s. ISBN 978-80-7195-6.

MOORE, Thomas. *Temné noci duše: průvodce na cestě těžkými životními zkouškami*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. 341 s. ISBN 978-80-262-0639-2.

MOSLEY, Joanne. *Edita Steinová jako žena modlitby*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. 175 s. ISBN 978-80-7195-472-9.

MÜLLER, Andreas Uwe a Maria Amata NEYER. *Život Edity Steinové*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. 247 s. ISBN 978-80-7195-596-2.

NEYER, Maria Amata. *Edita Steinová: život v dokumentech a obrazech*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993. 83 s. ISBN 80-85527-16-2.

Novéna ke cti nejsvětější Trojice: na přímluvu matky Marie Elekty od Ježíše, OCD (1605-1663). Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. 47 s. ISBN 978-80-7195-616-7.

NOVOTNÝ, Antonín. *Pražské Jezulátko*. Praha: Bystrov a synové, 2000. 93 s. ISBN 80-85980-19-3.

NOVOTNÝ, Antonín. *Pražské karmelitky: kus historie staré Prahy*. Praha: Vladimír Žikeš, 1941. 246 s.

OPATRNÝ, Aleš. *Evangelizace a víra*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2019. 175 s. ISBN 978-80-7465-389-6.

PAVERA, Libor a František VŠETIČKA. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. 422 s. ISBN 80-7182-124-1.

PECKA, Dominik. *Svatí a lidé*. Praha: Ústředí katolického duchovenstva, 1933. 111 s.

PHILIPPE, Jacques. *Hledej pokoj a zůstaň v něm*. 3. přeprac. vyd. Praha: Paulínky, 2020. 102 s. ISBN 978-80-7450-361-0.

PHILIPPE, Jacques. *Ve škole Ducha svatého*. 3. vyd. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2017. 77 s. ISBN 978-80-7195-814-7.

PIŤHA, Petr. *Čechy a jejich svatí*. Praha: AVED, 1992. 240 s.

PLATTIG, Michael. Terezie z Lisieux - „Dějiny duše“ jako dějiny osvobození. In: BALTHASAR, Hans Urs von. *Učitelka prostoty: spiritualita svaté Terezie z Lisieux: [sborník textů ke 100. výročí úmrtí Terezie z Lisieux]*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. 175 s. ISBN 80-7192-258-7.

POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Jako v nebi tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. 590 s. ISBN 978-80-7195-465-1.

PRACNÝ, Petr. *Český kalendář světců*. Praha: EWA, 1994. 332 s. ISBN 80-85764-05-9.

PRAMEN FERMENTA. Památka sv. Ludmily. In: *Fermentum: texty pro homiletiku a kněžskou spiritualitu*. č. 3. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2016. s. 94-95.

RULÍŠEK, Hynek. *České nebe: slovník českých patronů*. Hluboká nad Vltavou: Alšova jihočeská galerie, 1993. 38 s. ISBN 80-900633-8-1.

RUPNIK, Marko Ivan. Spirituální teologie. In: HAAS, Adolf et al. *Studijní texty ze spirituální teologie I.: axiomy duchovního života*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2003. 164 s. ISBN 80-86045-98-6.

RYBÁŘ, Radovan. Filozofický pohled na spiritualitu. In: STEHLÍKOVÁ BABBYRÁDIOVÁ, Hana a Jiří HAVLÍČEK (ed.). *Spiritualita: fenomén spirituality z pohledu filozofie, religionistiky, teologie, literatury, teorie a dějin umění, pedagogiky, sociologie, antropologie, psychologie a výtvarných umělců: sborník transdisciplinárních esejů s mezinárodní účastí*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 542 s. ISBN 80-210-4206-0.

SEKYRKA, Tomáš. *Sv. Vojtěch: život a smrt mučedníka*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. 102 s. ISBN 80-7192-187-4.

SHELDRAKE, Philip. *Spiritualita a historie: úvod do studia dějin a interpretace křesťanského duchovního života*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 231 s. ISBN 80-7325-017-9

SICARI, Antonio Maria. *Alžběta od Trojice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. 271 s. ISBN 978-80-7195-551-1.

SICARI, Antonio Maria. *Charisma Terezie z Avily: kontemplace ve službě církvi*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015. 367 s. ISBN 978-80-7195-619-8.

SICARI, Antonio Maria. *Poselství Jana od Kříže*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. 447 s. ISBN 978-80-7195-677-8.

SICARI, Antonio Maria. Jan od Kříže. In: BORRIELLO, Luigi (ed.) et al. *Slovník křesťanských mystiků*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012. 767 s. ISBN 978-80-7195-198-8.

SICARI, Antonio Maria. Terezie od Ježíše. In: BORRIELLO, Luigi (ed.) et al. *Slovník křesťanských mystiků*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012. 767 s. ISBN 978-80-7195-198-8.

SION, Victor. *Sv. Terézia z Lisieux ako vychovávateľka*. 1974. 137 s.

SKALICKÝ, Karel. Prolegomena k budoucí filosofii českých dějin. In: HAVELKA, Miloš. *Spor o smysl českých dějin 2: 1938-1939: posuny a akcenty české otázky*. Praha: Torst, 2006. 723 s. ISBN 80-7215-292-0.

SLÁMA, Jiří. Kníže sv. Václav. In: SLÁMA, Jiří. *Střední Čechy, kolébka národních patronů: sv. Ludmila, sv. Václav, sv. Vojtěch, sv. Prokop*. Kladno: Sládečkovu vlastivědné muzeum v Kladně, 2015. 211 s. ISBN 978-80-904728-9-1.

SMEJKAL, Milan. Terezie z Lisieux - největší teolog? In: *Teologické texty: časopis pro teoretické a praktické otázky teologie*. 24, č. 2. Praha, 2013. s. 91-93. ISSN 0862-6944.

SOKOL, Jan. *Malá filosofie člověka a Slovník filosofických pojmů*. 6., rozš. vyd. Praha: Vyšehrad, 2010. 363 s. ISBN 978-80-7429-056-5.

STEIN, Edith. *Láskou za lásku: život a dílo svaté Terezie od Ježíše*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2019. 102 s. ISBN 978-80-7195-914-4.

STEIN, Edith. *Myšlenky a meditace*. Svitavy: Trinitas, 2000. 118 s. ISBN 80-86036-43-X.

STEIN, Edith. *Myšlenky a dopisy*. Praha: Zvon, 1991. 22 s. ISBN 80-7113-034-6.

STERTENBRINK, Rudolf. *Iba láska: slova sv. Terézie z Lisieux*. Bratislava: Alfa, 1991. 271 s. ISBN 80-05-00955-0.

STINISSEN, Wilfrid. *Noc je mým světlem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. 155 s. ISBN 80-7192-185-8.

ŠABATKA, Petr. *Když šlehne oheň nenávisti*. In: *Fermentum: texty pro homiletiku a kněžskou spiritualitu*. č. 4. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2016. s. 9-10.

ŠPAČEK, Michael. *Poznání Boha a veškeré skutečnosti podle Tomáše Špidlíka*. Olomouc: Centrum Aletti Refugium Velehrad-Roma, 2017. 319 s. ISBN 978-80-7412-282-8.

ŠPIDLÍK, Tomáš. *Liturgické meditace na nedělní evangelia: liturgický cyklus A*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2006. 282 s. ISBN 80-86715-55-8.

ŠPIDLÍK, Tomáš. *Liturgické meditace na nedělní evangelia: liturgický cyklus C*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2006. 281 s. ISBN 80-86715-57-4.

ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla: (příručka křesťanské dokonalosti)*. 4. vyd. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2009. 471 s. ISBN 978-80-7412-035-0.

ŠPIDLÍK, Tomáš. *Ruská idea: jiný pohled na člověka*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 1996. 414 s. ISBN 80-86045-02-1.

ŠPIDLÍK, Tomáš. Slovenská spiritualita. In: ŠPIDLÍK, Tomáš. *Spiritualita, formácia a kultura*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 1995. 205 s. ISBN 80-901957-1-7.

TARABA, Ján. Orientačné body tereziánskej tematiky. In: SV. TERÉZIA OD DIEŤAŤA JEŽIŠA A SVÄTEJ TVÁRE. *Sv. Terézia z Lisieux: súborné dielo I: príbeh mojej duše*. Bratislava: Lúč, 1997. 434 s. ISBN 80-7114-130-5.

TERESA DE JESÚS. *Kniha o zakládání*. 1. vyd. Vimperk: Nakladatelství Tiskárny Vimperk, 1991. 322 s.

Terezie z Los Andes. Zpracoval autorský kolektiv karmelitánského meziprovinčního centra. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. 215 s. ISBN 978-80-7195-667-9.

VLČEK, Emanuel. *Osudy českých patronů*. Praha: Zvon, 1995. 302 s. ISBN 80-7113-131-8.

VLK, Miloslav. Slavnost sv. Cyrila, mnicha, a Metoděje, biskupa. In: *Fermentum: texty pro homiletiku a kněžskou spiritualitu*. č. 3. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2017. s. 41-43.

VONDRUŠKOVÁ, Alena a Vlastimil VONDRUŠKA. *Církev: průvodce českou historií*. Praha: Vyšehrad, 2014. 199 s. ISBN 978-80-7429-441-9.

VRÁNA, Karel (ed.). *V jednom společenství: životní příběhy světců*. Praha: Vyšehrad, 2009. 550 s. ISBN 978-80-7021-990-4.

Vzpomínky na Editu Steinovou. Řím: Křesťanská akademie, 1984. 133 s.

WEISMAYER, Josef. *Život v plnosti: dějiny a teologie duchovního života*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994. 231 s. ISBN 80-85527-52-9.

ZAJÍČKOVÁ, Vendula. *Staročeský Passionál: žánrová struktura pozdně středověké hagiografie*. Ostrava: Filosofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010. 253 s. ISBN 978-80-7368-853-0.

ZDISLAV, P. Svátek sv. Jana Nepomuckého. In: *Fermentum: texty pro homiletiku a kněžskou spiritualitu*. č. 2. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2015. s. 109-110.

ZDISLAV, P. Památka sv. Prokopa. In: *Fermentum: texty pro homiletiku a kněžskou spiritualitu*. č. 3. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2015. s. 44-48.

ZIELIŃSKI, Jerzy. *365 dní s mystiky Karmelu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. 395 s. ISBN 978-80-7195-503-0.

Internetové zdroje

CZECHENCY: NOVÝ ENCYKLOPEDICKÝ SLOVNÍK ČEŠTINY. Deminutivum. *Czechency.eu*. [online]. ©2012-2020 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <http://www.sczechency.org/slovník/DEMINUTIVUM>

ČESKÁ PROVINCE TOVARYŠSTVA JEŽÍŠOVA. Bohuslav Balbín. *Jesuit.cz*. [online]. © 2006 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <http://www.jesuit.cz/osobnost.php?id=43>

BOSÉ KARMEKITKY. Chronologie života matky Marie Elekty od Ježíše. *Bosekarmelity.cz*. [online]. © 2013 [cit. 2021-01-07]. Dostupné z: <http://bosekarmelity.cz/matka-Elekta-od-Jezise/chronologie-zivota-matky-marie-elekty-od-jezise>

BOSÉ KARMEKITKY. Tereziánská reforma. *Bosekarmelity.cz*. [online]. © 2013 [cit. 2022-09-06]. Dostupné z: <http://www.bosekarmelity.cz/historie/tereziánská-reforma/>

BOSÉ KARMEKITKY. Škapulír Panny Marie Karmelské. *Bosekarmelity.cz*. [online]. © 2013 [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <http://www.bosekarmelity.cz/panna-maria-karmelska/skapulir-panny-marie-karmelske>

KARMEL SV. JOSEFA DRASTY. Karmelitky si staví klášter. *Karmeldrasty.eu*. [online]. © 2022 [cit. 2022-05-07]. Dostupné z: https://www.karmeldrasty.eu/wp-content/uploads/2019/09/Final_KT_03.pdf

KARMELITKY DÍTĚTE JEŽÍŠE. Úcta k Dítěti Ježíši v tereziánském Karmelu. *Karmeldj.cz*. [online]. © 2016 [cit. 2021-01-07]. Dostupné z: <http://www.karmeldj.cz/dite-jezis/>

SCRIPTUM. Na hlubinu. *Scriptum.cz* [online]. [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <http://www.scriptum.cz/periodika/na-hlubinu>

ŘÁD KARMELITÁNŮ. Charisma Karmelu. *Karmel.cz*. [online]. © 2013 [cit. 2021-02-05]. Dostupné z: <http://www.karmel.cz/index.php/karmelitanska-spiritualita/charisma-karmelu>

ŘÁD KARMELITÁNŮ. Karmelitánská spiritualita patří do církve (7/7). *Karmel.cz*. [online]. © 2013 [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <http://www.karmel.cz/index.php/karmelitanska-spiritualita/charisma-karmelu/431-karmelitanska-spiritualita-patri-do-cirkve-7-zaver>

ŘÁD KARMELITÁNŮ. Sestry karmelitky. *Karmel.cz*. [online]. © 2013 [cit. 2021-02-05]. Dostupné z: <http://www.karmel.cz/index.php/rodina-karmelu/sestry-karmelitky>

ŘÁD KARMELITÁNŮ. Svatá Terezie z Lisieux a Boží milosrdenství (1. část). *Karmel.cz*. [online]. © 2013 [cit. 2021-05-07]. Karmel 2-2016. Dostupné z: <http://www.karmel.cz/index.php/karmel-casopis/karmel-2-2016/675-karmel-2-2016-1>

ŘÁD KARMELITÁNŮ. Svatý Jan od Kříže, čtenář svaté Terezie (1. část). *Karmel.cz*. [online]. © 2013 [cit. 2020-11-04]. Dostupné z: <http://www.karmel.cz/index.php/karmelitanska-spiritualita/55-jan-od-krize/642-karmel-3-2014-1>

ANOTACE

Diplomová práce Terezie z Lisieux v českých knižních titulech zkoumá obraz uvedené světkice, s nímž se může český čtenář setkat na základě literatury, vydané v období od smrti sv. Terezie až do r. 2022. První tři kapitoly pojednávají o Tereziině životě, duchovním zrání, o jejím místě v karmelitánské spiritualitě a o specifických české spirituality. Tyto kapitoly budují potřebný rámec souvislostí. Jádro práce představuje čtvrtá kapitola, která analyzuje české překlady vlastních Tereziiných děl, díla českých autorů o Terezii z Lisieux a české překlady relevantních zahraničních děl. Formou tabulek jsou na základě předem stanovených kritérií představeny klíčové formální i obsahové parametry zkoumaných textů. Důležitou roli hraje zhodnocení vnitřní hodnoty každého díla, ale také pojmenování žánru a popis jazykových prostředků. Takto nashromážděný materiál pak umožňuje srovnávání a vyvození závěrů.

Klíčová slova

Terezie z Lisieux, karmelitánská spiritualita, česká spiritualita, knižní tituly, díla, autor.

ANOTATION

The Thérèse of Lisieux in Czech books dissertation examines the image of the saint that the Czech reader can encounter on the basis of literature published in the period from the death of St. Thérèse until 2022. The first three chapters describe Thérèse's life, her spiritual maturation, her place within Carmelite spirituality and the specifics of Czech spirituality. These chapters build the necessary framework of context. The core of the thesis is the fourth chapter, which analyses Czech translations of Thérèse's own works, works by Czech authors on Thérèse of Lisieux and Czech translations of relevant foreign works. Key formal and content parameters of the examined texts based on predefined criteria are presented in the form of tables. An important role is played by the evaluation of the intrinsic values of each work, as well as the determination of the genre and the description of linguistic devices. Materials collected in this way then enables comparisons to be made and conclusions drawn.

Keywords

Thérèse of Lisieux, Carmelite spirituality, Czech spirituality, books, works, author.